

MINISTERUL EDUCAȚIEI NAȚIONALE ȘI CERCETĂRII ȘTIINȚIFICE

Adina Grigore • Cristina Ipate-Toma • Nicoleta-Sonia Ionică
Georgeta-Mihaela Crivac • Claudia-Daniela Negrițoiu • Augustina Anghel • Elena-Otilia Țiroiu

LIMBA ȘI LITERATURA ROMÂNĂ

Acest manual este proprietatea

Ministerului Educației Naționale și Cercetării Științifice.

Acest manual școlar este aprobat prin Ordinul Ministrului Educației Naționale și Cercetării Științifice nr. 5471/ 12.10.2016 și este realizat în conformitate cu Programă școlară aprobată prin OM nr. 5003/ 02.12.2014.

116 111 numărul de telefon european de asistență pentru copii

MINISTERUL EDUCAȚIEI NAȚIONALE ȘI CERCETĂRII ȘTIINȚIFICE

Adina Grigore • Cristina Ipate-Toma • Nicoleta-Sonia Ionică
Georgeta-Mihaela Crivac • Claudia-Daniela Negrițoiu • Augustina Anghel • Elena-Otilia Țiroiu

LIMBA ȘI LITERATURA ROMÂNĂ

Inspectoratul Școlar al Județului/ Municipiului .....

Școala/ Colegiul/ Liceul .....

ACEST MANUAL A FOST FOLOSIT DE:

Anul	Numele elevului	Clasa	Anul școlar	Aspectul manualului*			
				format tipărit		format digital	
				la primire	la predare	la primire	la predare
1							
2							
3							
4							

* Pentru precizarea aspectului manualului se va folosi unul dintre următorii termeni: nou, bun, îngrijit, neîngrijit, deteriorat.

- Cadrele didactice vor verifica dacă informațiile înscrise în tabelul de mai sus sunt corecte.
- Elevii nu vor face niciun fel de însemnări pe manual.
- Manualul este distribuit elevilor în mod gratuit, atât în format tipărit, cât și digital, și este transmisibil timp de patru ani școlari, începând cu anul școlar 2016-2017.

Limba și literatura română. Manual pentru clasa a IV-a. Semestrul I

Adina Grigore, Cristina Ipate-Toma, Nicoleta-Sonia Ionică,

Georgeta-Mihaela Crivac, Claudia-Daniela Negrițoiu, Augustina Anghel, Elena-Otilia Țîroiu

Referenți științifici: Conf. univ. dr. Mihaela Păiși-Lăzărescu, Conf. univ. dr. Loredana-Sofia Tudor,

Conf. univ. dr. Maria-Magdalena Stan, Conf. univ. dr. Cristina-Loredana Bloju, Prof. grad I Mihaela-Elena Pătrașcu

Copyright © Editura Ars Libri, 2016

Toate drepturile rezervate

ISBN: 978-606-36-0079-1

978-606-36-0080-7 (sem I)

Certificat seria Q nr. 102

ISO 9001: 2008

Editura Ars Libri

Str. Victoriei, bl. Z1, sc. D, ap. 1

oraș Costești, județul Argeș

Tel: 0248 546 357; 031 82 82 293; Fax: 0248 546 469

e-mail: arslibri@yahoo.com

www.edituraarslibri.ro

Editor: Iulian Grigore

Coordonator colecția „Manuale școlare”: Prof. Adina Grigore

Redactor-șef: Prof. Cristina Ipate-Toma

Tehnoredactare, grafică și design: Mariana Muscalu, Sorin Opriș

Ilustrații: Elena Mirică

Coperta: Eduard Mirică

Machetare și prepress: Ștefan Tănase

Tipărit la Polichrom Industry 2006 SRL, Costești, Argeș

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
Limba și literatura română : manual pentru clasa a IV-a / Adina Grigore, Cristina Ipate-Toma, Nicoleta-Sonia Ionică, ... - Costești : Ars Libri, 2016

2 vol.

ISBN 978-606-36-0079-1

Vol. 1. - ISBN 978-606-36-0080-7

I. Grigore, Adina

II. Ipate-Toma, Cristina

III. Ionică, Nicoleta Sonia

811.135.1(075)

821.135.1.09(075)

Orice preluare, parțială sau integrală a textului, a graficii sau a formatului digital al acestui manual se face doar cu acordul expres în scris al Editurii Ars Libri. Acest manual, în format tipărit și electronic, este protejat de legile române și internaționale privind drepturile de autor, drepturile conexe și celelalte drepturi de proprietate intelectuală.

Deșteaptă-te, române!

Versuri: Andrei Mureșanu
Muzica: Anton Pann

Deșteaptă-te, române, din somnul cel de moarte,
În care te-adânciră barbarii de tirani!
Acum ori niciodată croiește-ți altă soarte,
La care să se-nchine și cruzii tăi dușmani!

Acum ori niciodată să dăm dovezi la lume
Că-n aste mâni mai curge un sânge de roman,
Și că-n a noastre piepturi păstrăm cu fală-un nume
Triumfător în lupte, un nume de Traian!

Priviți, mărețe umbre, Mihai, Ștefan, Corvine,
Româna națiune, ai voștri strănepoți,
Cu brațele armate, cu focul vostru-n vine,
"Viață-n libertate ori moarte!" strigă toți.

Preoți, cu crucea-n frunte! căci oastea e creștină,
Deviza-i libertate și scopul ei preasfânt.
Murim mai bine-n luptă, cu glorie deplină,
Decât să fim sclavi iarăși în vechiul nost' pământ!

Competențe

1. Receptarea de mesaje orale în diverse contexte de comunicare

- 1.1. Realizarea de deducții simple pe baza audierii unui text literar sau informativ accesibil
- 1.2. Deducerea sensului unui cuvânt prin raportare la mesajul audiat în contexte de comunicare previzibile
- 1.3. Sesizarea abaterilor din mesajele audiate în vederea corectării acestora
- 1.4. Manifestarea atenției față de diverse tipuri de mesaje în contexte previzibile
- 1.5. Manifestarea interesului pentru receptarea mesajului oral indiferent de perturbările de canal

2. Exprimarea de mesaje orale în diverse situații de comunicare

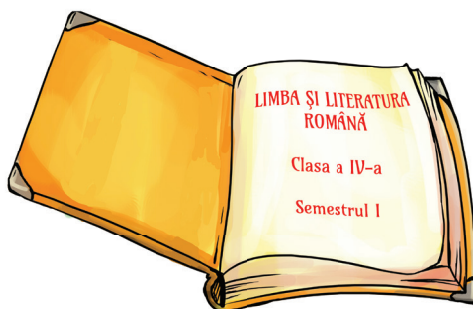
- 2.1. Descrierea unui personaj dintr-o carte/ dintr-un film/ a unui personaj imaginar urmărind un set de repere
- 2.2. Relatarea unei întâmplări imaginate pe baza unor întrebări de sprijin
- 2.3. Prezentarea ordonată logic și cronologic a unui proiect/ a unei activități derulate în școală sau extrașcolar
- 2.4. Inițierea și menținerea unei interacțiuni în vederea rezolvării de probleme individuale sau de grup
- 2.5. Manifestarea interesului pentru participarea la interacțiuni orale

3. Receptarea de mesaje scrise în diverse contexte de comunicare

- 3.1. Formularea de concluzii simple pe baza lecturii textelor informative sau literare
- 3.2. Asocierea elementelor descoperite în textul citit cu experiențe proprii
- 3.3. Extragerea dintr-un text a unor elemente semnificative pentru a susține o opinie referitoare la mesajul citit
- 3.4. Evaluarea elementelor textuale care conduc la înțelegerea de profunzime în cadrul lecturii
- 3.5. Sesizarea abaterilor din textele citite în vederea corectării acestora
- 3.6. Manifestarea interesului pentru lectura literară și de informare

4. Redactarea de mesaje în diverse situații de comunicare

- 4.1. Recunoașterea și remedierea greșelilor de ortografie și de punctuație în redactarea de text
- 4.2. Redactarea unor texte funcționale scurte pe suport de hârtie sau digital
- 4.3. Redactarea unei descrieri tip portret pe baza unui plan simplu
- 4.4. Povestirea pe scurt a unei secvențe dintr-o poveste/ dintr-un film/ desen animat/ a unei activități/ a unei întâmplări imaginate/ trăite
- 4.5. Manifestarea interesului pentru scrierea creativă și pentru redactarea de texte informative și funcționale

UNITATEA 1 - RECAPITULARE

CLINCHET DE TOAMNĂ

Conținuturi

- Sunetul, litera, vocalele și consoanele
- Cuvântul. Despărțirea în silabe
- Sensul cuvintelor
- Ortografia și punctuația
- Comunicarea orală
- Solicitarea și oferirea de informații
- Prezentarea unei persoane/ a unei cărți
- Cererea simplă familiară, cererea politicoasă
- Părți de vorbire: substantivul, adjectivul, pronumele, verbul
- Textul literar narativ
- Descrierea. Fragmentul descriptiv
- Poezia
- Scrierea imaginativă - textul creativ
- Textul de informare și funcțional

Bine ați revenit
la
școală!

Prima zi de școală

după Edmondo De Amicis

Azi e prima zi de școală. Trei luni de vacanță la țară s-au spulberat ca un vis. De dimineață, mama m-a dus la școala Baretti, ca să mă înscrie în clasa a patra. Nu eram prea încântat să mă duc, căci gândul zbura încă la țară. Pe toate străzile, **forfotă** mare de copii, iar în cele două librării, o mulțime de tați și mame se îngrămădeau să cumpere ghiozdane și caiete. În fața școlii se înghesuia atâta lume, încât omul de serviciu și gardianul se străduiau din răspuț să elibereze poarta.

Lângă ușa de la intrare am simțit că cineva mă atinge pe umăr. Era învățătorul meu dintr-a treia, vesel ca întotdeauna, cu părul roșcat și zbârlit, care-mi spuse:

– Prin urmare, Enrico, de azi ne despărțim pentru totdeauna!

Deși știam prea bine că așa era, cuvintele lui m-au mâhnit.

Am pătruns cu greu în școală. Am revăzut cu plăcere sala mare de la parter, unde timp de trei ani mi-am petrecut aproape toate zilele. Era atâta lume! Învățătoarele umblau înapoi și-ncolo.

Pe băieții i-am regăsit mai înalți și mai voinici. La parter se aflau copiii dintr-a întâia, care nu voiau să intre în clasă. Unii dintre ei fugeau din bănci, iar alții, văzându-i pe părinții lor că pleacă, începeau să plângă. Părinții se vedeau nevoiți să se întorcă, fie să-i împace, fie să-i ia acasă, dar fratele meu mai mic, care a fost repartizat în clasa învățătoarei Delcati, era cuminte. Eu eram repartizat la învățătorul Perboni.

Ce mică și tristă mi se părea școala, când mă gândeam la pădurile și munții unde mi-am petrecut vacanța de vară!

Mă gândeam și la învățătorul meu dintr-a treia, atât de bun, care râdea mereu cu noi. Era mic, încât părea un coleg de-al nostru. Și acum îmi părea rău că nu-l mai văd acolo, cu părul lui roșcat și zbârlit.

Învățătorul nostru de acum e înalt, fără barbă, cu părul cărunt și lung, cu o **cută** adâncă și dreaptă pe frunte, are vocea groasă și ne privește pe toți fix, vrând parcă să ne citească în adâncul sufletului, și nu râde niciodată. Eu spuneam **în sinea** mea: asta-i prima zi, urmează încă nouă luni. Câte lecții, câte examene la sfârșit de lună, câtă **strădanie**!

Simțeam nevoia de a o întâlni pe mama la ieșire. Am alergat să-i sărut mâna. Ea m-a întâmpinat spunând:

– Curaj, Enrico! Vom învăța împreună.

M-am întors acasă mulțumit. Totuși, pe învățătorul meu cu zâmbetul acela blând și vesel nu-l mai am și parcă școala nu mai e frumoasă ca înainte.

A doua zi dimineață, mi-am dat seama că îmi place și noul învățător. În timp ce eram în clasă, din când în când apărea în ușa clasei câte un fost elev de-al lui, de anul trecut, ca să-l salute:

– Bună ziua, domnule Perboni!

Unii intrau, îi întindeau mâna și ieșeau iute din clasă. Se vedea că țineau la el și ar fi fost bucuroși să le fie din nou învățător.

El răspundea:

– Bună ziua! și strângea mâinile celor ce-l salutau.

La fiecare salut rămânea serios. Și în loc să se bucure de saluturile acelea, părea că suferă din cauza lor. Apoi se uita la noi și ne privea atent.

Începând să dicteze, coborî de la catedră ca să se plimbe printre bănci, dar privirea îi căzu pe un băiat cu obraji aprinși și plini cu bubițe. Încetă să dicteze, îi luă fața în mâini și-l privi. Apoi îl întrebă ce avea și îi trecu o mână pe frunte, să vadă dacă-i fierbinte. În timpul acela, Giovanni, un băiat din spatele lui se ridică pe bancă și începu să facă pe **marioneta**. El se întoarse brusc. Băiatul se reazează într-o clipită, rămânând înțepenit în bancă, cu fruntea aplecată de rușine în așteptarea pedepsei. Învățătorul îi puse o mână pe cap și-i spuse:

– Să nu mai faci asta niciodată!

Nimic altceva, se întoarse la catedră și încheie dictarea. Ne vorbi rar și calm, cu vocea lui groasă, dar caldă:

– Ascultați, copiii! Avem de stat împreună un an. Să căutăm să-l trăim în bună înțelegere. Învățați și fiți cumiți! Voi sunteți ca o familie pentru mine. Voi sunteți copiii mei. Așa cum țin eu la voi, trebuie să țineți și voi la mine. Nu vreau să fiu **silit să dojenesc** pe nimeni. Arătați-mi că sunteți copii sufletești. Școala noastră va fi o familie și voi veți fi mângâierea și mândria mea. Nu vă cer o promisiune cu glas tare. Sunt convins că în inimile voastre mi-ați și promis. Și vă mulțumesc!

În momentul acela sună clopoțelul și anunță sfârșitul orei. Am ieșit toți din bănci, în tăcere deplină. Băiatul care se suise pe bancă se apropie de învățător și-i spuse cu glas tremurat:

– Domnule învățător, vă rog să mă iertați!

Învățătorul îl sărută pe frunte și îi spuse:

– Bine, băiatul meu, nu-i nimic!

Vocabular

forfotă: mișcare grăbită și zgomotoasă de colo până colo

cută: (aici) încrețitură a pielii, rid

în sinea: în gândul

strădanie: silință, efort depus de cineva pentru a rezolva ceva

marionetă: păpușă acționată de o persoană (cu ajutorul unor sfori) spre a interpreta diferite roluri

silit: obligat, nevoit, forțat

a dojeni: a certa, a face observații moralizatoare

Medalion literar

Edmondo De Amicis (1846-1908) a fost scriitor, jurnalist și pedagog italian.

A publicat cărți de călătorii și povestiri pentru copii, scenete din viața militară și poezii, dar este cunoscut pentru cea mai importantă lucrare a sa, **Cuore – inimă de copil** (1886), „o poveste sentimentală pentru copii, scrisă sub forma unui jurnal al unui școlar”. Cartea a fost tradusă în peste 25 de limbi, fiind cunoscută aproape peste tot în lume.

Clinchet de toamnă – Recapitulare

Înțelegem textul!

1. Unde și când se petrece acțiunea prezentată în text?
2. Care sunt personajele întâlnite în text?
3. De ce, în prima zi de școală, lui Enrico nu i s-a mai părut școala frumoasă ca înainte?
4. Cine l-a încurajat pe Enrico?
5. Ce calități ale noului învățător l-au făcut pe Enrico să-l placă?

—Sunetul, litera, vocalele și consoanele. Cuvântul. Despărțirea în silabe—

Ne amintim!

Cuvântul este cea mai mică parte a unei comunicări. El este alcătuit dintr-un sunet sau o îmbinare de sunete care are un înțeles.

Sunetele limbii române se împart în **vocale** și **consoane**. Ele sunt reprezentate grafic prin litere.

Când un cuvânt nu încapă la sfârșitul rândului, îl despărțim în silabe, trecând pe rândul următor celelalte silabe.

Exersăm!

1. Transcrie prima propoziție a textului și spune din câte cuvinte este alcătuită. Din câte sunete este alcătuit ultimul cuvânt din propoziție?
2. Subliniază vocalele din cuvintele propoziției transcrise.
3. Scrie câte sunete și câte litere au următoarele cuvinte: *clasă, fix, ghiozdane, învățătorul, plăcere, clopoțel, înțelegere*.
4. Găsește, în text, cuvinte care să fie alcătuite din:
  - o vocală și o consoană;
  - o consoană și două vocale;
  - două consoane și patru vocale.
5. Înlocuiește litera evidențiată pentru a obține cuvinte noi, apoi scrie-le.
țară, **ș**coală, vis, **cl**asă, **b**ine
6. Desparte în silabe cuvântul care denumește obiectul din imagine.
Alcătuiește cuvinte care să conțină cel puțin trei dintre consoanele cuvântului descoperit.
7. Înlocuiește a doua silabă din cuvintele de mai jos, pentru a obține alte cuvinte.
privește, bancă, acasă, pădurile

JURNAL DE CITITOR

Pe parcursul acestui an școlar vei face cunoștință cu personaje interesante și faptele lor, prezentate cu măiestrie de autori, în povestirile pe care le vei citi în acest manual sau alte cărți.

Realizează un jurnal de cititor, în care să notezi, pe măsură ce vei cunoaște conținutul lecturilor citite, aspecte preferate cu privire la: titlu, autor, personaje, timp, spațiu, evenimente, emoții transmise, învățătura desprinsă etc.

Adaugă în jurnalul de cititor desene, picturi, colaje, decupaje, organizatori grafici și alte elemente considerate de tine potrivite.

Când vei întâlni acest simbol

în manual, amintește-ți să faci notări în Jurnalul de cititor.

Sensul cuvintelor

Ne amintim!

Unele cuvinte pot avea forme diferite, dar același sens (înțeles).
Alte cuvinte pot avea sensuri opuse.
Există cuvinte care au aceeași formă, dar sensuri diferite.
Sensurile cuvintelor ne îmbogățesc exprimarea.

Exersăm!

1. Înlocuiește cuvintele subliniate cu alte cuvinte care au același sens, fără a schimba înțelesul enunțului.

Deși știam prea bine că așa era, cuvintele lui m-au mâhnit.
Am revăzut cu plăcere sala mare de la parter.
El se întoarse brusc.
Nu vreau să fiu silit să dojenesc pe nimeni.

2. Caută, în fragmentul marcat de la pagina 7, cuvinte cu sens opus celor date: *terminând, urcă, începutu, rece, se așează, lent, ridicată, recompensă.*
3. Alcătuește enunțuri în care cuvintele subliniate în text *nouă, fața, vară, lună*, să aibă alt înțeles decât cel din text.

Ortografia și punctuația

Ne amintim!

În scriere, trebuie să respectăm ortografia (regulile de scriere corectă a cuvintelor) și punctuația.

La sfârșitul propozițiilor se scriu semne de punctuație diferite. Acestea ne arată cum să intonăm propozițiile.

Când întrebăm, la finalul propozițiilor scriem **semnul întrebării (?)**.

Când oferim informații, la sfârșitul propozițiilor scriem **semnul punct (.)**.

Când exprimăm o strigare, o urare, un îndemn, o chemare, bucuria, mirarea etc., la finalul propozițiilor scriem **semnul exclamării (!)**.

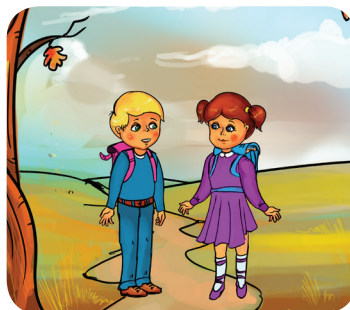
Folosim **două puncte (:)** în scris, înaintea cuvintelor spuse de cineva și înaintea unei enumerări.

Scriem **virgula (,)** după o formulă de adresare, de chemare, de strigare și pentru separarea cuvintelor într-o enumerare.

Exersăm!

1. Transcrie textul de mai jos, adăugând semnele de punctuație.

Cei doi colegi de bancă s-au revăzut
Cum a fost în vacanță lulia
Ce frumos a fost Am călătorit mult
Tu cum ți-ai petrecut vacanța Vlad
Am fost la bunici și am îngrijit cu drag
animalele răușțele pisica puișorii cățelul
capra și iezișorii Ce bine m-am simțit

JOC DE ROL

Interpretează un dialog alături de un coleg, imaginându-ți că ești în prima zi de școală a clasei a IV-a.

EXPRIMĂ-ȚI PĂREREA!

Ai aflat din text că mulți copii în prima zi de școală din clasa I se despart plângând de părinții lor.

Care este părerea ta în legătură cu acest lucru?

Povestește, dacă îți amintești, cum a fost prima ta zi de școală.

PORTOFOLIU

Găsește cuvinte care, deși au aceeași formă, pot avea sensuri diferite. Evidențiază aceste sensuri prin desene.

JOC DE CUVINTE

ULTIMA SILABĂ

Un coleg spune un cuvânt, iar altul formează un nou cuvânt, folosind ultima silabă a cuvântului anterior. Jocul continuă până când unul dintre colegi nu reușește să formeze un cuvânt.

Clinchet de toamnă – Recapitulare

2. Citește cu intonația potrivită enunțurile la finalul cărora este scris semnul exclamării, din textul *Prima zi de școală* după Edmondo De Amicis.
3. Formulează în scris trei întrebări și răspunsurile acestora. Răspunsurile să aibă la final semnul exclamării.
4. Observă, în textul de mai jos, scrierea cuvintelor subliniate, apoi formulează enunțuri cu acestea.

Într-o zi, Dănuț și sora sa s-au hotărât să meargă la librăria cea nouă.
– Mergeți cu autobuzul sau cu metroul? i-a întrebat mama.
– Mergem cu metroul! s-a hotărât Dănuț.
Când au ajuns, Laura i-a întrebat:
– lau un coș mare? Ne va fi de folos.
– la două coșuri mici! Așa ne-a sfătuit mama. Să-i dăm ascultare!
Dintr-o dată apare nea Radu, neam cu noi.
– V-a plăcut expoziția de stilouri de la intrare?
– Ne-am grăbit, nu am văzut-o.
Cei doi frați i-au promis că vor vizita expoziția după cumpărături.

Comunicarea orală. Solicitarea și oferirea de informații Prezentarea unei persoane/ a unei cărți

Ne amintim!

Convorbirea dintre două sau mai multe persoane se numește **dialog**.

Într-o comunicare orală există un **vorbitor**, care transmite informația (mesajul) și unul sau mai mulți **ascultători**, care primesc informația sau **mesajul**.

Comunicarea orală poate fi însoțită de gesturi și mimică.

Prezentarea unei persoane se realizează prin informarea celorlalți despre datele de identitate ale acelei persoane sau despre alte date ce pot caracteriza persoana respectivă.

Exersăm!

1. Imaginează-ți că ești fratele mai mic al Elenei. Ea se află la școală, iar tu trebuie să-i duci trusa de geometrie pe care a uitat-o acasă.

Scrive dialogul dintre tine și agentul de pază al școlii. Te vei prezenta și vei cere informații despre locul unde se află clasa Elenei.

2. Prezintă în fața colegilor o carte pe care ai citit-o în vacanță.

Cererea simplă familiară, cererea politicoasă

Ne amintim!

Cererea este formularea unei solicitări, a unei rugăminți, cu scopul de a obține un rezultat.

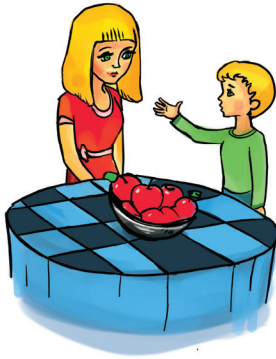
Cererea poate fi politicoasă sau familiară.

Cererea familiară se adresează unor persoane foarte apropiate sau unor persoane cu aceeași vârstă ca a celui care adresează cererea.

În cererea politicoasă se folosesc formule de politețe: *te rog, vă rog, îmi permiteți* etc.

Exersăm!

Observă imaginile și formulează o cerere familiară și o cerere politicoasă.

Substantivul

Ne amintim!

Substantivul este partea de vorbire care denumește ființe, lucruri, fenomene ale naturii etc.

El este de două feluri: **substantiv comun** și **substantiv propriu**.

Substantivul poate fi la **numărul singular** sau la **numărul plural**.

Substantivul are trei genuri: **feminin, masculin și neutru**. Acestea se pot afla prin numărare.

Exersăm!

1. Identifică substantivele din fragmentul marcat în textul *Prima zi de școală*. Precizează felul acestora.
2. Scrie câte două substantive comune la numărul plural, pentru fiecare gen. Alcătuieste enunțuri cu acestea.
3. Precizează felul, numărul și genul substantivelor subliniate în fragmentul de mai jos.

„Avem de stat împreună un an. Arătați-mi că sunteți copii sufletești. Școala noastră va fi o familie și voi veți fi mângâierea și mândria mea. Nu vă cer o promisiune cu glas tare. Sunt convins că în inimile voastre mi-ați și promis. Și vă mulțumesc!”

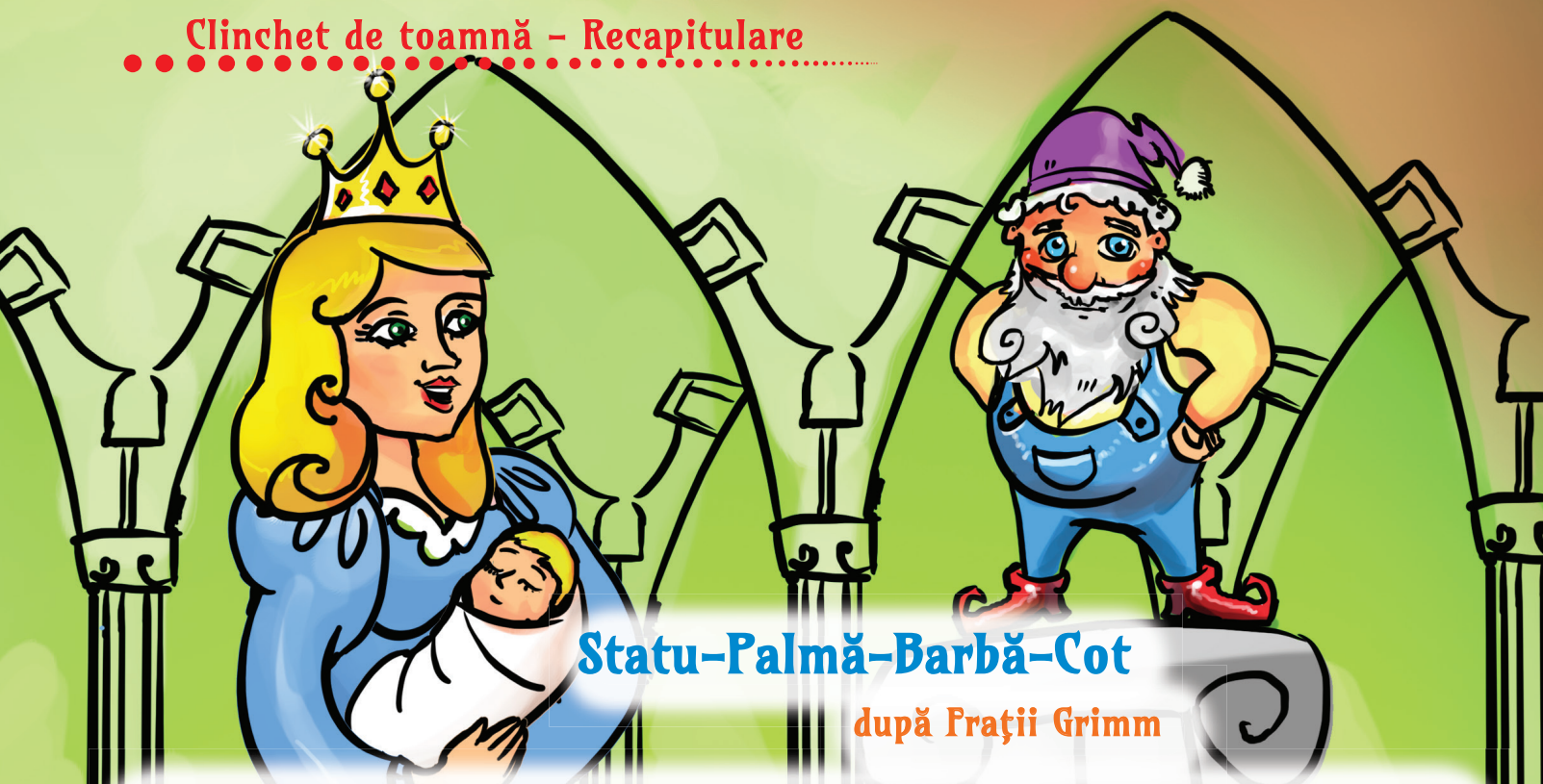
(*Prima zi de școală* după Edmondo De Amicis)

Invitație la lectură

Textul *Prima zi de școală* face parte din cartea *Cuore - inimă de copil* de Edmondo De Amicis.

Personajul Enrico este însuși autorul. Pentru a afla alte întâmplări din copilăria sa, citește această carte.

JURNAL DE CITITOR

Statu-Palmă-Barbă-Cot

după Frații Grimm

A fost odată un morar care avea o fată foarte frumoasă.

Într-o bună zi, morarul ajunse să-i vorbească regelui și, ca să devină important în ochii lui, se laudă că fiica lui poate să **toarcă** fire de aur din paie.

Împăratul îi ceru să o aducă la castel pentru a o pune la încercare.

A doua zi, fata a fost adusă la palat, iar regele o duse într-o odaie plină cu paie și o puse să toarcă.

– Acum apucă-te de treabă și, dacă până mâine dimineață nu torci din toate paiiele de aici aur, îmi voi pierde încrederea în tatăl tău.

Regele încuie camera, iar fata rămase singură înăuntru.

Sărmana fată se frământa ce să facă, deoarece nu știa să toarcă fire de aur din paie. Începu să plângă. Dintr-o dată ușa se deschise și în cameră pătrunse un **spiriduș** care o întrebă de ce plânge așa amar.

Fata îi spuse motivul, iar spiridușul îi promise că o va ajuta, dar vrea ceva în schimb. Atunci fata îi dădu șiragul ei de mărgele.

Spiridușul luă mărgelele și se așeză să toarcă. Până spre dimineață toate paiiele erau toarse și transformate în fire de aur. Nici nu răsări bine soarele și împăratul veni să vadă ce a făcut fata. Nu mică i-a fost mirarea când a văzut atâta aur. S-a bucurat de priveliște, dar inima lui lacomă nu i-a dat pace. A dus-o pe fată într-o altă încăpere, a pus slujitorii să-i aducă o grămadă și mai mare de paie și i-a dat poruncă să toarcă toată noaptea.

Fata începu să plângă. Apăru din nou spiridușul, care îi spuse așa:

– Ce-mi dai dacă prefac toată grămada de paie în fire de aur?

Fata i-a dat inelul ei, spiridușul l-a luat și a început să toarcă. Până dimineață întreaga grămadă era prefăcută în fire de aur.

Regele s-a bucurat mult la vederea aurului, dar lăcomia lui era fără margini. O duse pe fată într-o cameră mare, plină cu paie și îi spuse:

– Dacă vei preface și aceste fire în aur, te voi lua de nevastă.

Când fata rămase singură, spiridușul apăru pentru a treia oară și o întrebă ce îi dă în schimb dacă îi toarce și de data aceasta grămada de paie. Fata spuse că nu mai are nimic de oferit, iar

spiridușul i-a cerut să-i promită că-i va da primul copil pe care-l va naște atunci când va deveni regină.

Spiridușul a transformat toată grămada de paie în aur, iar regele s-a ținut de cuvânt și a luat pe fata morarului de soție. Peste un an, Regina aduse pe lume un copil și aproape că uitase de promisiunea făcută spiridușului, când acesta apărură pe neașteptate în dormitorul ei și-i spuse:

– A venit vremea să îmi dai ce mi-ai promis!

Regina s-a speriat și i-a oferit în schimb toate bogățiile pământului numai să nu-i ia copilul, dar spiridușului nu i-a convenit propunerea. El a spus că un copil este mai prețios decât toate bogățiile pământului. Dar pentru că Regina plângea amarnic, spiridușului i se înmuie inima și spuse:

– Îți dau **răgaz** trei zile ca să-mi afli numele și, dacă vei reuși, poți să păstrezi copilul.

Regina se gândi toată noaptea la toate numele care pot exista și trimise un **sol** în regat să colinde în lung și-n lat și să afle cele mai neobișnuite nume.

Când sosi spiridușul, începu să înșire toate numele pe care le știa, dar de fiecare dată el îi răspundea: „Nu mă numesc așa!”.

A doua zi, Regina trimise solul să afle cum se numesc oamenii din regatele vecine și îi dădu spiridușului cele mai rare și mai ciudate nume, dar răspunsul era același: „Nu acesta este numele meu!”.

A treia zi solul s-a întors la castel și i-a povestit reginei că pe un munte înalt, cu brazi uriași la marginea unei păduri întunecoase, într-o poiană plină cu flori roșii ce sclipeau în lumina soarelui, se afla o casă mică.

Căsuța era din lemn de brad, iar ferestrele mici și ușa rotundă erau decorate cu flori multicolore și conuri ascuțite de brad. Acoperișul căsuței era din mușchi gros și verde ca **smaraldul**.

În fața casei ardea un foc deasupra căruia se afla o oală în care fierbeau ierburi aromate care îi încântau mirosul. În jurul focului țopăia un spiriduș vesel care striga: „Astăzi de mâncare fac, mâine de băut, iar poimâine îi iau Reginei copilul. Ah, ce bine că nu știe nimeni numele meu! Statu-Palmă-Barbă-Cot mă numesc!”.

Vă imaginați bucuria Reginei când auzi numele secret al spiridușului!

Când acesta intră în camera ei și o întrebă care-i este numele, ea îl întrebă mai întâi:

– Te numești Barbă?

– Nu.

– Te numești Cot?

– Nici așa.

– Te numești Palmă?

– Nici pe departe.

– Te numești oare Statu-Palmă-Barbă-Cot?

– Cine ți-a spus? Cine ți-a spus? țipă spiridușul și izbi cu piciorul atât de tare, că se cufundă până la brâu în pământ...

Vocabular

a toarce: a obține cu ajutorul fusului și caierului, fire care pot fi țesute

spiriduș: ființă supranaturală aflată în slujba vrăjitoarelor (în basme)

răgaz: amânare, timp liber

sol: persoană trimisă undeva cu o misiune

smarald: piatră prețioasă, strălucitoare, de culoare verde

Medalion literar

Jacob Grimm (1785 - 1863) și Whilhem Grimm (1786 - 1859), cunoscuți în literatură ca **Frații Grimm**, s-au născut în Germania, într-o familie cu nouă copii.

Cei doi frați încep din 1806 să adune povești populare. Debutază în literatură în anul 1812 cu o colecție de basme în două volume intitulată **Povești pentru copii** care conține, printre altele, *Albă ca Zăpada*, *Croitorașul cel Viteaz*, *Cenușăreasa*, *Scufița Roșie* și *Hansel și Gretel*.

Poveștile scrise de ei au încântat copilăria multor generații, devenind surse de inspirație pentru diverse ecranizări și dramatizări.

Clinchet de toamnă – Recapitulare

Textul literar narativ

Ne amintim!

Textul în care se povestesc întâmplări reale sau imaginate de autor, redade în ordinea în care acestea s-au petrecut, se numește **text narativ**.

Cei care participă la întâmplările povestite se numesc **personajele** povestirii.

Enunțul ce redă pe scurt conținutul fiecărui fragment al textului narativ se numește **idee principală**.

Ideile principale ale unui text alcătuiesc **planul simplu de idei**.

Exersăm!

1. Precizează personajele care apar în text.
2. Găsește alt titlu pentru acest text.
3. Transcrie enunțurile în ordinea în care s-au petrecut acțiunile în text.

JOC DE ROL

Citiți pe roluri ultimul fragment din „Statu-Palmă-Barbă-Cot” și adăugați alte două replici.

- Spiridușul i-a promis că nu-i va lua copilul, dacă regina îi va afla numele secret.
  - După ce fata a devenit regină, aceasta naște un copil.
  - Regina reușește să afle numele spiridușului, spre mâhnirea acestuia.
  - Împăratul îi promite fetei că o va lua de soție, dacă va reuși să treacă și de a treia probă.
  - Morarul se laudă în fața regelui, că fiica sa poate să toarcă aur din fire de paie.
  - La prima încercare, fata este ajutată de către un spiriduș în schimbul șiragului ei de mărgele.
  - Fata reușește să devină soția regelui tot cu ajutorul spiridușului, care îi cere în schimb primul copil pe care îl va naște.
  - Împăratul o supune pe fata morarului la trei încercări.
  - La a doua încercare, fata îi oferă spiridușului inelul său, primind iar ajutorul lui.
4. Scrie motivul pentru care Regina dorea să afle numele spiridușului.
  5. Explică expresia „i se înmuie inima”.
  6. Alcătuieste planul simplu de idei, având ca sprijin enunțurile de la exercițiul 3.
  7. Povestește textul, pe baza planului simplu de idei.

Adjectivul

Ne amintim!

Adjectivul este partea de vorbire care exprimă însușiri ale ființelor, ale lucrurilor, ale fenomenelor naturii etc.

Exersăm!

1. Transcrie adjectivele din fragmentul marcat în textul *Statu-Palmă-Barbă-Cot*.
2. Scrie forma corectă a adjectivelor din paranteze: *fată (frumos)*, *spiriduș (isteți)*, *ierburi (aromată)*, *ferestrele (mic)*, *brazi (uriaș)*.
3. Găsește câte un adjectiv potrivit pentru substantivele: *marar, rege, casă, ploaie*.
4. Alcătuieste câte un enunț în care adjectivele găsite la exercițiul 3 să se afle înaintea substantivelor.

Descrierea. Fragmentul descriptiv

Ne amintim!

Descrierea este prezentarea trăsăturilor caracteristice ale unui obiect, fenomen, colț din natură sau ale unei ființe.

Exersăm!

1. Transcrie fragmentul descriptiv marcat în textul *Statu-Palmă-Barbă-Cot*.
2. Precizează elementele care sunt descrise în fragmentul descriptiv marcat în text.
3. Descrie ființa prezentată în imagine, pe baza planului de întrebări.

- Cum este blana ei și ce culoare are?
- Cum sunt ochii veveriței? Dar coada?
- Ce alte trăsături mai are veverița?

Invitație la lectură

Frații Grimm au scris unele dintre cele mai îndrăgite povești de către copii.

Dacă vrei să afli și alte întâmplări captivante, citește poveștile *Hansel și Gretel*, *Lebedele* și *Păzitoarea de găște*.

JURNAL DE CITITOR

PORTOFOLIU

Realizează o fișă în care să enumeri cât mai multe povești scrise de Frații Grimm. Decorează fișa. Compară conținutul fișei tale cu cea a colegului de bancă.

Pronumele

Ne amintim!

Partea de vorbire care ține locul unui substantiv se numește **pronume**.

Pronumele *eu, tu, el, ea, noi, voi, ei, ele, dânsul, dânsa, dânsii, dânselle* sunt **pronume personale**.

Pronumele *dumneata, dumneavoastră, dumneaei, dumnealui, dumnealor* sunt **pronume personale de politețe**.

Pronumele poate fi la **numărul singular** sau la **numărul plural**.

Exersăm!

1. Completează tabelul cu pronume potrivite.

Pronume	Numărul singular	Numărul plural
personal		
personal de politețe		

2. Identifică pronumele personale din propozițiile de mai jos, apoi trece-le la numărul plural. Scrie corect propozițiile, folosind pronumele la numărul plural.

- Eu citesc povestea *Statu-Palmă-Barbă-Cot*.
- Ea toarce fire de lână.
- Pe alee m-am întâlnit cu el.
- Și tu admiri toamna?

3. Scrie un enunț de mulțumire în care să se afle pronume personale de politețe.

4. Completează propozițiile cu un pronume personal și un pronume personal de politețe.

- În parc am regăsit-o pe
- Copiii nu pleacă fără
- Am încredere în

5. Înlocuiește cuvintele subliniate cu pronume personale potrivite, apoi scrie enunțurile.

- Morarul s-a lăudat că fata va toarce aur.
- Oamenii s-au bucurat că Regina a născut un băiat.
- Femeile îngrijeau copilul reginei.
- Statu-Palmă-Barbă-Cot o ajută pe fata morarului.
- Veți învăța și tu și Nadia despre viața regilor.
- Eu și Ciprian citim alte povești de Frații Grimm.

Octombrie

de George Topîrceanu

Octombrie-a lăsat pe dealuri
Covoare galbene și roșii.
Trec nouri de argint în valuri
Și cântă-a dragoste cocoșii.

Întârziată fără vreme
Se plimbă Toamna prin grădini
Cu **faldurii hlamidei** plini
De crizanteme.

Mă uit mereu la **barometru**
Și mă-nfior când scade-un pic,
Căci soarele e tot mai mic
În **diametru**.

Și cum abia plutește-n mers
Ca o **marchiză**,
De parcă-ntregul univers
Privește-n urmă-i cu surpriză, -

Dar pe sub cerul cald ca-n mai
Trec zile albe după zile,
Mai nestatornice și mai
Subtile...

Un liliac nedumerit
De-**alura** ei de domnișoară
S-a-ngălbenit, s-a zăpăcit
Și de emoție-a-nflorit
A doua oară...

Vocabular

barometru: instrument pentru măsurarea presiunii aerului din atmosferă asupra scoarței terestre (pământului)

diametru: segment care unește două puncte de pe cerc și trece prin centrul acestuia

subtile: (aici) greu de distins, de recunoscut

falduri: cute formate de o haină largă, de o stofă, de o pânză care atârână

hlamidă: mantie de stofă albă sau roșie, prinsă cu o agrafă pe umăr

marchiză: titlu purtat în trecut de către o doamnă din înalta societate

alură: fel de a se mișca, mers, înfățișare, ținută

Medalion literar

George Topîrceanu

(1886-1937) a fost poet, prozator, memorialist și publicist român, membru corespondent al Academiei Române din 1936. El s-a născut la București, dar și-a petrecut mare parte din viață la Iași. A scris volumele de versuri: *Balade vesele și triste*, *Parodii originale*, *Migdale amare*.

A cunoscut și a colaborat cu scriitori de frunte, precum Mihail Sadoveanu și Tudor Arghezi, ca secretar de redacție la revista *Viața Românească*.

Poezia

Ne amintim!

Poezia este textul în versuri.
Fiecare vers al poeziei se scrie cu alineat.
Autorul poeziei se numește poet.

Exersăm!

1. Ce sunt covoarele galbene și roșii de pe dealuri?
2. Ce semne din natură ne indică sosirea toamnei?
3. Transcrie strofa în care se prezintă florile din imaginea alăturată.
4. Identifică și transcrie versurile care surprind ce i s-a întâmplat liliacului.

LUCREZ ÎN ECHIPĂ

În echipe de câte trei sau patru elevi, compuneți o strofă despre toamnă.
Ordoneți strofele tuturor echipelor, astfel încât să obțineți o poezie. Dați-i un titlu potrivit și citiți-o unor colegi mai mici decât voi.

Verbul

Ne amintim!

Verbul este partea de vorbire care exprimă acțiunea, starea sau existența lucrurilor, ființelor, fenomenelor naturii.
Verbul poate fi la **numărul singular** sau la numărul **plural**.

Exersăm!

1. Identifică și transcrie verbele din prima și a doua strofă a poeziei *Octombrie* de George Topîrceanu.
2. Recunoaște verbele din enunțurile de mai jos și indică numărul acestora.

În poezia *Octombrie*, George Topîrceanu descrie toamna târzie. Poetul transmite sentimentul de dragoste pentru natură. Versurile poeziei ne prezintă aspecte ale naturii în anotimpul toamna.

Invitație la lectură

O altă poezie a poetului George Topîrceanu în care a zugrăvit tabloul toamnei, într-un mod vesel și amuzant, este poezia *Rapsodii de toamnă*.

Citește această poezie cu intonația potrivită!

JURNAL DE CITITOR

Scrierea imaginativă – textul creativ

Ne amintim!

Textul creativ este o construcție originală, formată din propoziții cu înțeles între ele, ce respectă titlul și se orientează după un plan (de întrebări, de idei).

Textul creativ este structurat în trei părți: **introducere**, **cuprins** și **încheiere**.

Exersăm!

1. Realizează un text creativ cu titlul **Clinchet de toamnă**, în care să introduci expresii și cuvinte selectate din poezia „Octombrie” de George Topîrceanu de la pagina 16.

Textul de informare și funcțional

Ne amintim!

Textele de informare și funcționale sunt texte în care se prezintă informații sau evenimente reale: *afișul*, *scrisoarea*, *cartea poștală*, *felicitatea*, *articolul*, *fluturașul*, *invitația* etc.

Clinchet de toamnă – Recapitulare

Exersăm!

1. Scrie ce informații cuprinde textul unei invitații.
2. Realizează un afiș despre cursul de dans popular, prin care informezi despre locul, perioada, ora desfășurării evenimentului și despre instituția care-l organizează.
3. Realizează un fluturaș prin care să comunici rezultatele concursului de pictură „Toamnă darnică” organizat în școala ta.
4. Confeționează o carte poștală pentru bunica ta, apoi scrie mesajul potrivit și adresa destinatarului.
  - Care este modalitatea de expediere a unei cărți poștale?

EVALUARE INIȚIALĂ

„A venit toamna, frunzele pădurii au îngălbenit și s-au uscat, iar vântul le smulgea și le împrăștia. Rățușca cea urâtă, alungată de toți, a ajuns singură într-o pădure mare. Biata rățușcă n-o ducea deloc bine.

Într-o seară au venit nouă păsări mari și minunate. Ele aveau penele albe ca zăpada și gâturi lungi și mlădioase. Acestea se numeau lebede. Au stat puțin, apoi și-au luat zborul spre țările calde.

Rățușca cea urâtă a fost cuprinsă de o neliniște ciudată și și-a luat și ea zborul după păsările frumoase și fericite.”

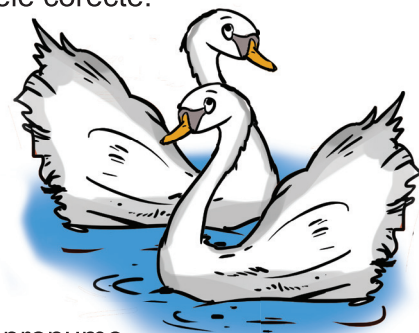
(Rățușca cea urâtă - fragment după Hans Christian Andersen)

1. Cum sunt descrise lebedele în fragmentul de mai sus? Alege variantele corecte.

A. mari   B. urâte   C. minunate   D. frumoase

2. Transcrie doar enunțurile adevărate.

- Întâmplarea se petrece într-o seară de toamnă.
- Rățuștele și-au luat zborul spre țările calde.
- Rățușca cea urâtă era nepăsătoare.
- Lebedele erau frumoase și fericite.
- Frunzele copacilor erau veștede.

3. Selectează, din fragment, câte două: substantive, adjective, verbe și pronume.

4. Scrie un cuvânt cu sens asemănător și un cuvânt cu sens opus pentru cuvintele subliniate în fragmentul de mai sus.

5. Realizează un text creativ, care are în cuprins fragmentul de mai jos. Dă-i un titlu potrivit.

– Ai fost sincer și ți-ai recunoscut greșeala. Acesta este un lucru bun, zise învățătoarea.
Apoi se adresă clasei:
– Să-i apreciem sinceritatea! Sperăm ca acest fapt să nu se mai întâmple în viitor.

	S	B	FB
1.	o variantă	două variante	toate variantele
2.	un enunț	două enunțuri	toate enunțurile
3.	două - patru părți de vorbire	cinci - șase părți de vorbire	șapte - opt părți de vorbire
4.	două - trei cuvinte	patru - cinci cuvinte	șase cuvinte
5.	Îndeplinește următorii descriptori cu trei - patru omisiuni: - respectă părțile unui text creativ; - încadrează fragmentul dat în text; - dă un titlu potrivit; - se exprimă corect și respectă normele ortografice și de punctuație.	Îndeplinește următorii descriptori cu una - două omisiuni: - respectă părțile unui text creativ; - încadrează fragmentul dat în text; - dă un titlu potrivit; - se exprimă corect și respectă normele ortografice și de punctuație.	Îndeplinește următorii descriptori cu o omisiune sau fără omisiuni: - respectă părțile unui text creativ; - încadrează fragmentul dat în text; - dă un titlu potrivit; - se exprimă corect și respectă normele ortografice și de punctuație.

PĂGINI ALESE

Conținuturi

- Cartea. Rolul ilustrațiilor
- Scrierea corectă a cuvintelor cel/ ce-l, cea/ ce-a
- Inițierea și menținerea unui schimb verbal
- Reformularea unui mesaj în funcție de particularitățile interlocutorului
- Cuvântul. Despărțirea în silabe
- Sensul cuvintelor. Cuvinte cu sens asemănător
- Cuvinte cu sens opus
- Textul literar narativ
- Delimitarea textului în fragmente
- Momentele textului literar narativ
- Intonarea propozițiilor. Semnele de punctuație
- Felul propozițiilor după scopul comunicării
- Spațiul, timpul și personajele în textul narativ
- Planul simplu de idei al textului narativ
- Povestirea orală și scrisă a unui fragment
- Verbul - numărul și persoana verbului

Lansare de carte

Cătălina aștepta nerăbdătoare weekendul. La bibliotecă se anunțase un eveniment interesant. Un scriitor își va lansa noua carte.

– Ce înseamnă că își lansează cartea? O trimite în Cosmos, pe Lună? Întreabă curios Damian, fratele mai mic al Cătălinei.

– Nu, Damian! spune Cătălina amuzată. Când un scriitor lansează o carte, înseamnă că e pentru prima dată când o face cunoscută cititorilor. Fiind prezent la un astfel de eveniment, îl cunoști pe scriitor și poți obține o carte cu autograful său. Ți dai seama ce interesant?

– O carte cu ... autograf?

– Da, micuțule! Adică autorul semnează pe cartea lansată. Ți poate dedica în scris și câteva gânduri. O adevărată onoare!

A sosit ziua mult așteptată de Cătălina. Cuprinsă de emoții, se gândea cum va fi întâlnirea cu un scriitor. Strângea la piept caietul ei, în care multe pagini erau pline cu povești ale căror personaje erau: zâne, elfi, dragoni și prinți. S-a jucat de multe ori de-a scriitoarea...

– Damian, Cătălina, sunteți gata? Să nu întârziem! spuse bunica și ea emoționată de gândul că va participa la un astfel de eveniment.

Deseori bunica le spunea că, citind cât mai mult, cărțile ne fac să înțelegem mai bine lumea și viața. Din cărți aflăm despre diversitatea și bogăția vieții, despre dorința omului ca binele să învingă răul.

Oare despre ce va fi cartea? se întreba în sinea ei Cătălina.

În drumul spre bibliotecă, ce i se păru Cătălinei mai lung ca altădată, îi trecură prin minte multe din întâmplările descoperite în cărți. Își aminti că a citit și cărți cu informații despre animale și plante. Ce mult a impresionat-o cartea despre viața elefanților! Imaginile din această carte i-au plăcut și lui Damian. A fost atât de impresionat, încât la grădiniță le-a povestit micuților colegi despre ce poate face un elefant cu trompa lui. O! Dar ce interesantă și captivantă a fost și cartea despre invenții și inventatori!

Trezită parcă dintr-un vis, Cătălina aude vocea blajină a bunicii:

– Ne vom așeza pe primul rând, să fim mai aproape de scriitor.

Deși ai fi crezut că o lansare de carte pentru copii ar aduce bucurie doar acestora, părinții și bunicii prezenți împărtășeau același

entuziasm ca și copiii aceștia.

Privirile tuturor erau ațintite către masa imensă aflată în fața lor, pe care erau așezate cu grijă teancuri de cărți cu coperte lucioase și frumos colorate.

Apare scriitorul. O liniște deplină s-a așternut în sală.

Curioși, toți cei prezenți și-au îndreptat privirile către scriitor, așteptând **discursul** său.

Acesta a salutat și, îndreptându-se către masa plină de cărți, și-a început discursul:

– Din dragoste pentru viață și semenii, vă spun tuturor: **lubiți cartea!** Ea ne ușurează viața, ne ajută să ne ordonăm gândurile, sentimentele și să înțelegem tot ce se petrece în jurul nostru. Cartea ne învață să-i respectăm pe ceilalți, dar și pe noi înșine, ea ne învăluie mintea și inima cu sentimentul dragostei și al respectului pentru om și pentru natură. Atunci când cartea este scrisă din dragoste pentru oameni, din dorința de a le face bine, ia ființă o carte minunată. Orice învățătură e folositoare. **Lubiți cartea!** Ea este izvor de **înțelepciune**. Cunoștințele din cărți sunt valoroase. Ele ne pot face puternici, ne pot face oameni **vrednici**, cu mintea luminată. Cu ajutorul cărților învățăm să iubim oamenii, să le respectăm **truda** și să admirăm din toată inima roadele muncii tuturor. În știință și în artă se oglindește ce este mare și bun în oameni. Dar nicăieri nu se vorbește mai frumos și mai pe înțeles ca în cărți. Am scris cu dragoste această carte pentru voi, copii. Este o carte de povești. Din întâmplările povestite aici sper să desprindeți învățături. Astăzi cu drag voi scrie, pentru fiecare, pe fila acestei cărți, doar gânduri de bine, căci asta vă doresc. Vă mulțumesc că îmi sunteți alături!

Ropote de aplauze s-au auzit și dintr-o dată mulți copii s-au înghesuit înaintea mesei imense.

Una câte una, cărțile de povești dispăreau din teancurile de pe masă.

Cătălina ajunge în fața scriitorului.

– Cum te cheamă?

– Cătălina, a răspuns aceasta emoționată. Și pe frățiorul meu, Damian.

Scriitorul a scris ceva pe prima filă a unei cărți. I-a dăruit-o Cătălinei.

Până acasă, Cătălina a ținut strâns cartea la piept. Acasă a deschis cu grijă cartea și a citit: „Cartea este izvor de înțelepciune. Cu drag, pentru Cătălina”.

Puțin mai jos de aceste rânduri, spre dreapta, semnase scriitorul.

Într-una din zile, Cătălina i-a spus fratelui său:

– Damian, hai să ne jucăm de-a lansarea de carte!

– Dar eu nu am scris o carte.

– Nu-i nimic, eu voi fi scriitorul.

Tacticoasă, Cătălina s-a așezat în fața lui Damian și a ținut un mic discurs despre cărți. A încheiat cu învățătura „Cartea este izvor de înțelepciune.”, apoi a luat caietul ei cu povești și a scris pe prima pagină: „Cu drag, pentru frățiorul meu, Damian”.

Puțin mai jos de aceste rânduri, spre dreapta, s-a semnat.

– Când vei fi mare îmi vei da autograf pe o carte adevărată?

Vocabular

elf: ființă supranaturală imaginată ca un pitic ce simbolizează forțele naturii

dragon: animal fabulos, cu cap de câine sau de pisică, cu multe limbi (pe care scoate foc), cu gheare de leu, aripi de vultur și coadă lungă de șarpe

discurs: cuvântare făcută în fața unei adunări

înțelepciune: capacitate superioară de înțelegere și de judecare a lucrurilor

vrednic: harnic, iute, capabil, destoinic

trudă: efort fizic sau intelectual deosebit

ropot: zgomotul produs de lovituri dese

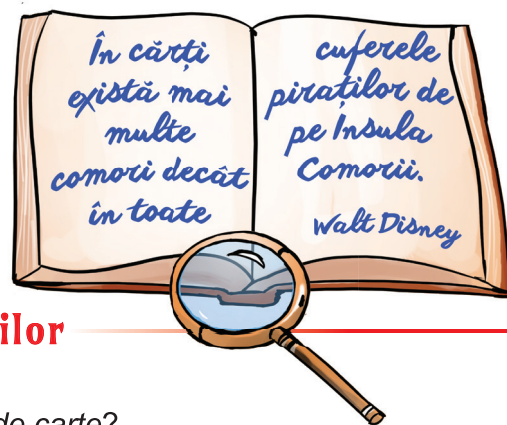
tacticos: cu mișcări domoale, echilibrat

Pagini alese

Înțelegem textul!

1. Cum se numește evenimentul la care merg cei doi frați?
2. Ce emoții o cuprind pe Cătălina?
3. Enumeră două motive pentru care e bine să iubim cartea.
4. Care sunt învățăturile pe care le oferă cărțile?

Cartea. Rolul ilustrațiilor

Descoperim!

1. Ce elemente sunt în imaginea care însoțește textul *Lansare de carte*?
2. Ce este prezentat în ilustrația textului? Ce legătură are cu textul?
3. Dacă textul nu ar fi însoțit de ilustrație, consideri că ar fi fost la fel de atractiv?

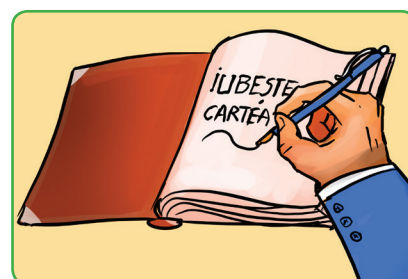
Din răspunsurile întrebărilor de mai sus, aflăm că unul dintre elementele care însoțesc textul este ilustrația, iar aceasta ne prezintă unele informații despre conținutul textului și îl fac mai atractiv.

Reținem!

Ilustrațiile ne oferă unele informații despre conținutul textului și ne fac să îl înțelegem mai ușor. Între mesajul transmis de ilustrație și mesajul textului există o strânsă legătură. Cu ajutorul ilustrațiilor, cărțile devin mai atractive.

Exersăm!

1. Identifică, apoi scrie care dintre următoarele ilustrații oferă informații despre:
  - personajele care participă la acțiune
  - locul acțiunii
  - mesajul textului

2. Imaginează-ți și alcătuește un text pe baza ilustrației de mai jos.

Scriem corect!

1. **Cel** care vine este vărul meu.
2. Îmi place costumul **cel** verde.
3. Ionuț este **cel** mai curajos dintre noi.
4. El aleargă **cel** mai repede.
5. Am aflat de **ce-l** interesează acest dicționar.

cel
ce-l

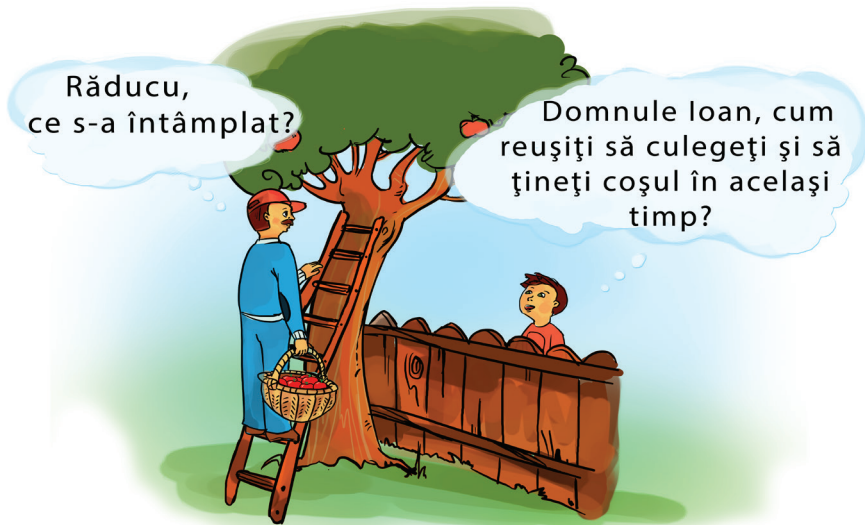
- Se scrie **cel** când cuvântul poate fi înlocuit cu *acela*, atunci când se arată că o calitate este într-un grad mai înalt (în construcții de felul **cel + mai + adjectiv**) sau în construcții de felul **cel + mai + alte părți de vorbire**.
- Se scrie **ce-l** când sunt două cuvinte diferite care se rostesc într-o singură silabă, cratima înlocuind pe „i” din cuvântul *il*.

Exersăm!

1. Alege forma corectă a cuvintelor *cel/ ce-l*.
Elevul *cel/ ce-l* harnic a învățat lecția.
Vasul *cel/ ce-l* ții în mână este din lut.
Cel/ Ce-l deosebește *cel/ ce-l* mai mult de ceilalți este talentul lui.
2. Formulează enunțuri, folosind cuvintele *cel* și *ce-l*.

Inițierea și menținerea unui schimb verbal Reformularea unui mesaj în funcție de particularitățile interlocutorului

Ne folosim cunoștințele!

1. Cum se numește convorbirea dintre două sau mai multe persoane?
2. Ce rol are persoana care transmite mesajul? Dar cea care îl primește? Se poate schimba rolul acestora?
3. Cum se numește informația transmisă și receptată într-un dialog?

Descoperim!

1. Interpretează rolurile prezentate în imaginea de mai sus alături de colegul de bancă. Continuați dialogul cu cel puțin trei replici pentru fiecare.
2. Ce formule de adresare folosește băiatul în conversația cu vecinul?
3. Dacă în locul adultului se afla un copil, cum s-ar fi adresat băiatul acestuia? Reformulează mesajul.
4. Ce modalități de comunicare ai folosi pentru a purta o convorbire cu un copil din altă țară?

Reținem!

Menținerea unui schimb verbal (dialog) se realizează când rolurile de ascultător și vorbitor se schimbă, pe rând.

Pentru ca mesajul transmis să fie înțeles, trebuie să-l adaptăm la particularitățile interlocutorului (vârstă, statut social, limba vorbită etc.).

Pentru menținerea dialogului este indicat să folosim cuvinte și grupuri de cuvinte ca: *înțeleg, desigur, te ascult, evident, așa consider și eu* etc.

Invitație la lectură

Dacă vrei să afli într-un mod atractiv cum ia ființă o carte, citește lectura *Povestea cărții de povești* de Emilia Căldăraru.

JURNAL DE CITITOR

JOC DE ROL

Imaginează-ți un dialog între tine și un autor preferat. Interpretează dialogul alături de un coleg.

EXPRIMĂ-ȚI PĂREREA!

De ce crezi că a ales Cătălina să îi ofere caietul cu povești fratelui ei, Damian, și nu altei persoane?

PROIECT

I Prezențați pe un panou din clasa voastră noutățile săptămânii, folosind ilustrații, desene, cuvinte-cheie, colaje etc.

II Realizați o revistă a clasei în care să prezentați noutățile săptămânii. Folosiți ilustrații pentru a reda conținutul acestei reviste.

LUCREZ ÎN ECHIPĂ

Împărțiți în echipe de 4-5 elevi, realizați câte un colaj în care să folosiți imagini cu elemente și personaje întâlnite în textele unui autor.

Prezențați colajul în fața clasei. Membrii celorlalte echipe trebuie să descopere numele autorului.

Pagini alese

Exersăm!

- Citește dialogul de mai jos.

- Bună, Sabina!
- Salut, Matei!
- Ai lipsit astăzi de la școală. Ce ți s-a întâmplat?
- Am fost la concursul de dans sportiv. Am obținut

premiul al III-lea.

- O! Felicitări! Înțeleg!
- Puteam obține un loc mai bun. Ne-am încurcat la *Quick step* și *Jive*.
- Ce sunt acestea?
- Două dansuri sportive. Mai avem de lucrat la **coordonarea segmentară** și la **viteza în regim**

de suplețe.

- Adică?!
- Iar eu am ceva probleme cu **elasticitatea**. Probabil voi acorda mai mult timp unor exerciții care mă vor ajuta să-mi îmbunătățesc această **calitate motrică** specială.

- Nu înțeleg!

- Iar instructorul nostru a spus că va aplica și alte metode în cadrul antrenamentelor pentru **creșterea troficității**, mai ales pentru partenerul meu.

- Creșterea... a ce?
- La revedere, Matei! Mă grăbesc...
- La revedere...

coordonare segmentară: îndemânare
viteza în regim de suplețe: viteza atunci când execuți mișcări largi
elasticitate: (aici) mișcarea cu ușurință a articulațiilor
calitate motrică: calitate a mișcării
creșterea troficității: (aici) creșterea forței musculare

- A înțeles Matei ce i-a transmis Sabina?
- Care au fost particularitățile de care Sabina a ținut cont? Care au fost cele de care nu a ținut cont în dialogul care a avut loc între ea și Matei?
- Reformulează mesajele Sabine, pentru ca Matei să le înțeleagă, folosind explicațiile de mai sus.
- Transcrie cuvintele cu ajutorul cărora se menține dialogul.

Cuvântul. Despărțirea în silabe

Ne amintim!

Despărțirea corectă a cuvintelor în silabe ne ajută să pronunțăm și să scriem corect cuvintele atunci când nu încap la sfârșitul rândului.

Ne folosim cunoștințele!

1. Desparte în silabe, apoi rostește clar următoarele cuvinte: *nerăbdătoare, lansează, autograf, semnează, scriitoare, diversitate, impresionant, împărțeau, entuziasm*.
2. Transcrie varianta corectă pentru despărțirea cuvintelor la capăt de rând.
  - a) tea - ncuri, tean - curi, teancu - ri
  - b) dis - cursul, discurs - sul, di - scursul
  - c) pri - etenește, prietene - ște, prieteneș - te, prie - tenește, priete - nește
  - d) înțe - lepciune, în - țelepciune, înțelep - ciune, înțelepci - ne
3. Scrie toate variantele despărțirii la capăt de rând a următoarelor cuvinte:

știință, respectăm, învățături, tacticoasă

Sensul cuvintelor. Cuvinte cu sens asemănător

Ne amintim!

Comunicarea orală sau scrisă se realizează cu ajutorul cuvintelor. Acestea au un sens (înțeles). Există cuvinte care pot avea **formă diferită și sens asemănător**, dar și cuvinte ce pot avea **sensuri opuse**.

Ne folosim cunoștințele!

1. Înlocuiește cuvintele evidențiate cu altele cu sens asemănător, astfel încât înțelesul enunțurilor să nu se schimbe.

Cătălina aude vocea **blajină** a bunicii.

Deseori bunica le **spunea** că, citind, cărțile ne fac să înțelegem mai bine lumea și viața.

Atunci când cartea este scrisă din **dragoste** pentru oameni, cartea care ia ființă este **minunată**.

Copiii s-au înghesuit înaintea mesei **imense**.

Scriitorul **iscălise** puțin mai jos.

A **încheiat** discursul cu învățătura „Cartea este izvor de înțelepciune”.

2. Formulează enunțuri în care să introduci cuvinte cu sens asemănător pentru: *discurs, vrednici, a dori, a povestit, amuzată*.

3. Transcrie următorul fragment, evitând repetarea cuvintelor, prin înlocuirea acestora cu altele cu sens asemănător.

Mama îmi zice mereu să învăț. Ea îmi zice mereu că îmi va fi de folos învățătura. Tata îmi zice mereu despre importanța studiului. Bunica zice și ea aceleași lucruri.

Cuvinte cu sens opus

Ne folosim cunoștințele!

1. Găsește câte un cuvânt cu sens opus pentru cele subliniate în fragment. Transcrie fragmentul, folosind cuvintele găsite.

În drumul spre bibliotecă, ce i se păruse Alinei mai scurt ca altădată, îi trecură prin minte puține din întâmplările descoperite în cărțile noi.

2. Completează enunțurile, folosind cuvinte cu sens opus celor evidențiate.

- Raftul scriitorului este **plin** de cărți, nu este ....
- Mihăiță este **politicos**, nu este ....
- Alina **a deschis** cartea pentru a obține un autograf, nu .... cartea.
- Bunica, Alina și Mihăiță au plecat **devreme**, nu ....

3. Formulează enunțuri în care să folosești perechile de cuvinte cu sens opus, astfel încât înțelesul enunțurilor să nu se schimbe: *aproape - departe, înalt - scund, ușor - greu*.

Exemplu: Reușesc **întotdeauna** să ajung **devreme** la școală.

Nu ajung **niciodată** **târziu** la școală.

Guleraș Cenușiu

după Dmitri Narkisovici Mamin-Sibiriak

• Primele zile reci ale toamnei au îngălbenit iarba și au stârnit mare neliniște printre păsări. În jurul bălții, ele au început pregătirea pentru lunga călătorie. Lebedele, găștele și rațele se pregăteau serios de drum. Însă, cele care forfoteau mai mult, făcând cea mai mare larmă erau păsările mici: sitarii de nisip și cei de baltă, ploierii și fluierarii.

• – Ce i-o fi apucat graba pe prichindeii aceștia? zice bătrânul Rățoi. În curând, vom pleca toți: păsări mari, păsări mici. Nu înțeleg ce atâta **zarvă!**

Mama Rață îi spune Rățoiului tată:

– Tu ai fost întotdeauna leneș!

– Nu sunt leneș. Poate că sunt mai grijuliu decât alții.

– Ce fel de tată ești tu? Orice tată are grijă de copiii lui.

– Vorbești de Guleraș Cenușiu? Ce să fac? Nu poate să zboare...

• Guleraș Cenușiu era numele fiicei lor, care avea o aripă **frântă** din primăvară, când vulpea o atacase. Bătrâna Rață **izbutise** să o scape.

– Mă înspăimântă gândul că trebuie s-o părăsim aici, zicea Rața, cu lacrimi în ochi. Toți vor zbura, iar ea va rămâne aici, singurică...

Rățoiul era și el îngrijorat, căci o iubea.

Cu gândul la despărțire, Rața se purta și mai duios cu rățușca ei.

– La primăvară vă întoarceți, nu-i așa? o întrebă Guleraș Cenușiu.

– Da, ne întorcem, sufletul meu... Și vom fi iar împreună...

Pentru a-și liniști copila, Rața îi povesti întâmplări cu alte rațe, care fuseseră nevoite să rămână peste iarnă.

– Te vei descurca într-un fel, draga mea, o liniștea Rața. La început o să-ți fie greu, dar pe urmă ai să te obișnuiești.

– Am să mă gândesc mereu la voi... Am să-mi închipui unde sunteți, ce faceți, dacă sunteți veseli. Ca și cum am fi împreună.

Rața se străduia să pară veselă și plângea pe ascuns de mila ei.

• Trecuse un șir întreg de dimineți reci. Bruma îngălbenise frunzele mestecenilor și colorase în roșu plopii de munte.

Lebedele, găștele și rațele începuseră să se pregătească de plecare.

– Trebuie să plecăm... A venit timpul! spuneau conducătorii.

Rața nu dormise deloc - era ultima noapte pe care o petrecea lângă Guleraș Cenușiu.

– Să stai în locul unde se scurge izvorul în baltă! o sfătuia ea.

Acolo apa nu îngheață. Raței i se rupea inima privindu-și fetița.

– Gata, dați-i drumul! spuse căpetenia și în aceeași clipă tot stolul se înalță.

Guleraș Cenușiu rămase singură, petrecându-i îndelung cu privirea.

De sub un tufiș țâșni un iepure care se sperie îngrozitor.

– Vai, cum m-ai speriat! spune iepurele. Ce cauți aici? Toate rațele au zburat demult.

– Eu nu pot să zbor, fiindcă pe vremea când eram foarte mică, Vulpea mi-a frânt o aripă.

– Ferește-te de ea, mai ales după ce o îngheța balta! Odată te înhață!

Așa se împrieteniră amândoi.

Peste puțină vreme căzu prima zăpadă. Gheața prindea peste noapte balta.

Guleraș Cenușiu era descurajată. Locul pe care mai putea pluti rămăsese foarte mic. Mâhnirea rățuștei se adânci când, pe marginea bălții, se ivi chiar Vulpea care îi frânsese aripa.

– A, bună ziua, vechea mea prietenă! spuse Vulpea oprindu-se pe mal.

– Pleacă, te rog, nu țin deloc să vorbesc cu tine! răspunse Guleraș Cenușiu.

După ce plecă Vulpea, veni iepurele și spuse:

– Ferește-te, Guleraș Cenușiu, va mai veni!

Vulpea veni la ea, într-adevăr, peste câteva zile. Se așeză pe mal și spuse:

– Mi s-a făcut dor de tine, rățușco... Vino până aici, iar de nu vrei, vin eu la tine.

Porni cu grijă pe gheață spre peticul de apă. Guleraș Cenușiu simți cum i se oprește inima în loc. Vulpea însă nu putea ajunge până la apă, pentru că acolo gheața era prea subțire.

– Vai, rățușcă mică! Vino pe gheață! Sau lasă... La revedere! Am treabă... Mă grăbesc...

Din ziua aceea Vulpea începu să vină în fiecare zi. Înspăimântată, rățușca se scufunda în apă.

– Poți să te scufunzi cât poțesteți, eu tot am să te mănânc... Ieși mai bine de bunăvoie.

De pe mal, iepurele urmărea mișcările Vulpiei și se necăjea din toată inima lui de iepure.

– Ah, nerușinată mai e și Vulpea asta!...

Într-o dimineață, iepurele ieșise să se joace cu ceilalți iepuri.

– Păziți, fraților! Vine un vânător! se auzi un strigăt.

Vânătorul porni pe urmele iepurilor, dar se ivi pe neașteptate Vulpea.

– Ehe! ce noroc! se bucură vânătorul.

Vulpea se apropia târâș de ochiul de apă pe care plutea Guleraș Cenușiu. Vânătorul ținti. Ajunse la **copcă**, dar pe apă plutea doar o rățușcă speriată.

– Ce poveste! E întâia oară în viața mea când văd o vulpe preschimbându-se în rață.

– Vânătorule, Vulpea a fugit, îi spuse Guleraș Cenușiu.

– A fugit? Dar tu ce cauți aici?

– Eu n-am putut să plec împreună cu celelalte păsări, fiindcă am o aripioară ruptă.

– Păi aici vei îngheța sau te va mânca Vulpea! Da... da... Uite ce-o să fac cu tine: am să te duc la nepoții mei. Ce-or să se mai bucure!

Iepurii văzuseră întreaga întâmplare și erau tare bucuroși.

Vocabular

zarvă: gălăgie, zgomot mare

frântă: ruptă

a izbuti: a reuși

copcă: gaură, spărtură făcută în gheața unui râu, a unei bălți

Medalion literar

Dmitri Narkisovici Mamin-Sibriak (1852 - 1912) a fost prozator rus, cunoscut pentru romanele și povestirile sale care descriu viața din zona Munților Ural.

Printre cele mai cunoscute și îndrăgite povești pe care le-a scris pentru copii se numără *Guleraș Cenușiu* și *Povești pentru Alionușka*.

Textul literar narativ

Ne amintim!

Textul în care se prezintă o succesiune de întâmplări redată în ordinea în care s-au petrecut se numește **text narativ**.

Înțelegem textul!

1. Cine era Guleraș Cenușiu? De ce crezi că avea acest nume?
2. Din ce cauză rățușca sălbatică nu putea pleca împreună cu celelalte păsări călătoare?
3. De ce erau îngrijorați Rața și Rățoiul în privința lui Guleraș Cenușiu?
4. Cu cine s-a împrietenit Guleraș Cenușiu?
5. Ce crezi că i s-ar fi putut întâmpla lui Guleraș Cenușiu pe timpul iernii?

Delimitarea textului în fragmente

Ne amintim!

Fragmentul cuprinde enunțuri grupate în jurul unei idei.

Pentru a delimita un fragment trebuie să stabilim începutul și finalul acestuia.

În fiecare fragment se narează (se povestește) despre o nouă întâmplare sau se prezintă alte fapte, evenimente, stări etc.

Un fragment poate conține mai multe alineate.

Ne folosim cunoștințele!

1. Continuă delimitarea în fragmente a textului *Guleraș Cenușiu*, stabilind începutul și finalul fiecărui fragment.
2. Citește fragmentul din care afli despre schimbarea anotimpului. Transcrie enunțurile din care reiese acest lucru.
3. Transcrie fragmentul în care rățușca se împrietenește cu lepurele.

Momentele textului literar narativ

Descoperim!

Citește enunțurile în care sunt prezentate întâmplările textului *Guleraș Cenușiu*, în ordinea în care s-au petrecut.

1. Toamna, în jurul bălții, păsările călătoare se pregătesc de plecare.
2. Rățoiul tată și Rața mamă discută despre fiica lor, Guleraș Cenușiu.
3. Mama Rață își exprimă îngrijorarea față de faptul că, din cauza aripilor frânte, Guleraș Cenușiu va rămâne pe baltă singură.
4. Guleraș Cenușiu rămâne singură în timp ce tot stolul pleacă.
5. Guleraș Cenușiu se împrietenește cu lepurele.
6. Apare Vulpea care-i frânsese aripa rățuștei.

7. Vulpea o pândește pe Guleraș Cenușiu în fiecare zi.
8. Într-o dimineață, în timp ce Vulpea înainta spre Guleraș Cenușiu, apare un vânător.
9. Vânătorul se hotărăște să o ia pe Guleraș Cenușiu acasă.
  - Ce se prezintă în primele trei fragmente ale textului? Realizează corespondența.

toamna
în jurul bălții
păsările călătoare, Rățoiul tată, Rața mamă, Guleraș Cenușiu
îngrijorarea Raței mamă și a Rățoiului tată, neliniștea lui Guleraș Cenușiu

stările personajelor
unele personaje
locul
timpul

- În cel de-al patrulea fragment se prezintă momentul cel mai important (cauza) care va influența desfășurarea acțiunii. Acest moment va schimba situația de început. Care este acest moment?
- În al cincilea, al șaselea și al șaptelea fragment se prezintă alte personaje și întâmplările ce au urmat. Enumeră-le!
- Momentul cel mai intens în desfășurarea acțiunii este prezentat în al optulea fragment, de unde aflăm că ...
- Ultimul fragment, cuprinde sfârșitul povestirii. Sfârșitul acestei povestiri este vesel sau trist?

Reținem!

Momentele textului narativ sunt:

- **introducerea** - situația de început (locul, timpul și unele personaje);
- **cauza** - momentul cel mai important care determină întreaga desfășurare a acțiunii, schimbând situația de început;
- **desfășurarea acțiunii** - întâmplările determinate de cauză;
- **momentul cel mai intens** - partea care cuprinde suspans, tensiune în desfășurarea acțiunii;
- **încheierea** - sfârșitul, care poate fi vesel sau trist.

Exersăm!

1. **Jurnalul dublu** Scrie ideile principale ale textului *Guleraș Cenușiu*, încadrându-le în momentele textului narativ.

Momentele textului narativ	Ideile principale
Introducerea	
Cauza	
Desfășurarea acțiunii	
Momentul cel mai intens	
Încheierea	

JOC DE ROL

Imaginați-vă și interpretați un dialog între nepoții vânătorului și rățușca Guleraș Cenușiu.

PORTOFOLIU

Căutați informații despre migrarea păsărilor călătoare. Notați-le pe o fișă! Faceți schimb de informații în clasă.

JOC

Un elev (lider) citește un enunț din text, apoi colegul va citi următorul enunț.

Jocul continuă cu alți elevi, citindu-se 5 enunțuri consecutive. Apoi jocul se reia cu un alt lider. Iese din joc elevul care nu a citit enunțul corespunzător.

EXPRIMĂ-ȚI PĂREREA!

Consideri că decizia mamei Rață de a pleca în țările calde, fără Guleraș Cenușiu, a fost corectă? Argumentează-ți răspunsul!

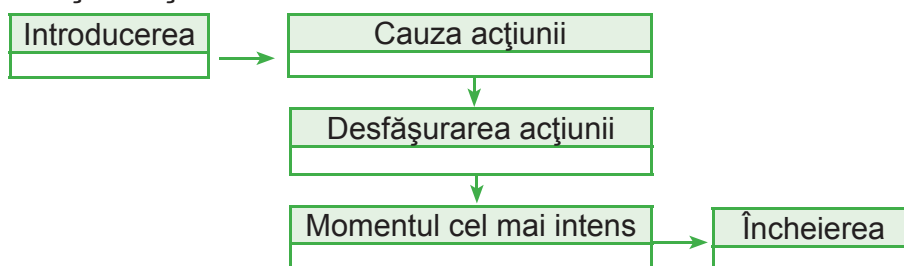
LUCREZ ÎN ECHIPĂ

În echipe de câte doi elevi, realizați desene în care să prezentați un personaj întâlnit în povești.

Cu ajutorul colilor desenate, realizați o carte pe care să o prezentați colegilor de la clasa pregătitoare.

Pagini alese

2. Completează un organizator grafic asemănător celui de mai jos cu personajele care apar în momentele textului narativ *Guleraș Cenușiu*.

3. Povestește momentul care ți-a plăcut cel mai mult din textul *Guleraș Cenușiu*.

4. Stabilește momentele unui text literar narativ pe care l-ai citit.

Intonarea propozițiilor. Semnele de punctuație

Ne amintim!

Propoziția este comunicarea orală sau scrisă care are înțeles. Ea este alcătuită din unul sau mai multe cuvinte.

Intonăm propozițiile în funcție de **semnele de punctuație**.

Ne folosim cunoștințele!

1. Citește cu intonație corespunzătoare și transcrie, din textul *Guleraș Cenușiu*, enunțurile care au la final semnul exclamării și semnul întrebării.

2. Motivează folosirea semnelor de punctuație din fragment.

„– Ce i-o fi apucat graba pe prichindeii aceștia? zice bătrânul Rățoi. În curând, vom pleca toți: păsări mari, păsări mici. Nu înțeleg ce atâta zarvă!

Mama Rață îi spune Rățoiului tată:

– Tu ai fost întotdeauna leneș!

– Nu sunt leneș. Poate că sunt mai grijuliu decât alții.”

(*Guleraș Cenușiu* după Dmitri Narkisovici Mamin-Sibiriak)

3. Scrie un enunț în care să utilizezi virgula după o formulă de adresare.

4. Alcătuieste câte două enunțuri în care să folosești semnele de punctuație *două puncte* și *semnul exclamării*.

Felul propozițiilor după scopul comunicării

Descoperim!

„De sub un tufiș țâșni un iepure care se sperie îngrozitor.

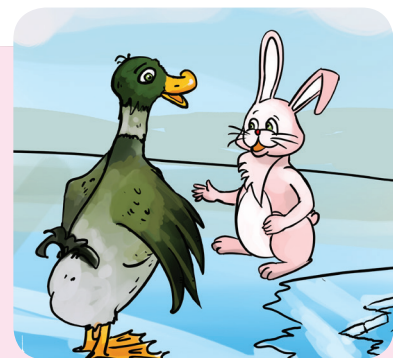
– Vai, cum m-ai speriat! spune iepurele. Ce cauți aici? Toate rațele au zburat demult.

– Eu nu pot să zbor, fiindcă pe vremea când eram foarte mică, Vulpea mi-a frânt o aripă.

– Ferește-te de ea, mai ales după ce o îngheța balta! Odată te înhață!

Așa se împrieteniă amândoi.”

(*Guleraș Cenușiu* după Dmitri Narkisovici Mamin-Sibiriak)

Completează un tabel asemănător, transcriind propozițiile din fragment, în funcție de semnele de punctuație.

Semnul de punctuație	Propozițiile
.	
!	
?	

Observăm că fiecare propoziție la finalul căreia este scris semnul *punct* ne oferă o informație, adică ne comunică o constatare.

Propozițiile la finalul cărora este scris *semnul exclamării* exprimă surprinderea, un îndemn.

Prin propoziția la finalul căreia este scris *semnul întrebării*, este formulată o întrebare.

Reținem!

După scopul comunicării, propozițiile pot fi:

- **propoziții enunțiative** prin care se comunică o constatare (la finalul acestora se scrie semnul punct);

- **propoziții enunțiative exclamative** care exprimă admirație, bucurie, mulțumire, nemulțumire, surprindere, părere de rău, dorință, îndemn, poruncă, strigare, urare, chemare etc. (la finalul acestora se scrie semnul exclamării);

- **propoziții interogative** prin care se formulează o întrebare (la finalul acestora se scrie semnul întrebării).

Exersăm!

1. Alcătuieste câte o *propoziție enunțiativă*, *interogativă* și *enunțiativă exclamativă*, în care să introduci cuvântul „carte”. Citește propozițiile, folosind intonația corectă.

2. Identifică și apoi transcrie din strofele următoare câte o propoziție enunțiativă, interogativă și enunțiativă exclamativă. Interpretează împreună cu doi colegi rolurile personajelor (greierul, furnica) și al povestitorului.

Furnica l-a ascultat,
Dar așa l-a întrebat:
– Vara, când eu adunam,
Tu ce făceai?

– Eu cântam
În petrecere cu toți.
– Ai cântat? Îmi pare bine.
Acum joacă dacă poți,
Iar la vară fă ca mine!

Greierul și furnica de Alecu Donici

3. Formulează propoziții interogative, pornind de la cele enunțiative.

- Fratelui Elizei îi plac poveștile cu dragoni.
- La munte ninge.
- Îți dau caietul meu să transcrii lecția.
- Cine se scoală de dimineață, ajunge departe.

Descoperim!

Urmărește momentele textului narativ *Guleraș Cenușiu* după D. N. Mamin-Sibiriak prezentate la pagina 28.

1. Care este spațiul (locul) desfășurării întâmplărilor prezentate în fiecare dintre momente?
2. Identifică și transcrie cuvintele și expresiile care arată timpul în ordinea desfășurării întâmplărilor. Timpul desfășurării acțiunii din introducere rămâne același pe tot parcursul întâmplărilor sau se schimbă?
3. Enumeră personajele textului în ordinea în care acestea apar în text. Toate personajele apar la începutul povestirii?

Reținem!

Spațiul, timpul și personajele povestirii apar, de obicei, în introducere. Acestea pot fi prezentate direct sau printr-o descriere.

Spațiul și timpul se pot schimba de-a lungul desfășurării evenimentelor.

Precizarea timpului poate face referire la momentul zilei, la anotimp, la o perioadă mai îndepărtată de timp (odată, cândva, demult) etc.

Unele personaje ale textului narativ apar în introducere, altele apar pe parcursul acțiunii.

Exersăm!

Alcătuiește un scurt text pe baza imaginilor, precizând locul, timpul, personajele și acțiunile sugerate de acestea.

Planul simplu de idei al textului narativ

Ne amintim!

Planul simplu de idei cuprinde totalitatea ideilor principale ale unui text.

Ideea principală cuprinde informații esențiale (importante) dintr-un fragment.

Ne folosim cunoștințele!

1. Citește fragmentul marcat în textul *Guleraș Cenușiu* după D. N. Mamin-Sibiriak. Care dintre cele două enunțuri este ideea principală corespunzătoare acestuia?

- Rațele au zburat în țările calde.
- Guleraș Cenușiu se împrietenește cu lepurele.

- Găsește în textul *Guleraș Cenușiu*, fragmentul potrivit următoarei idei principale: *Apare Vulpea care-i frânse aripa lui Guleraș Cenușiu.*
- Scrie planul simplu de idei al textului *Lansare de carte* de la pagina 20.

Povestirea orală și scrisă a unui fragment

Reținem!

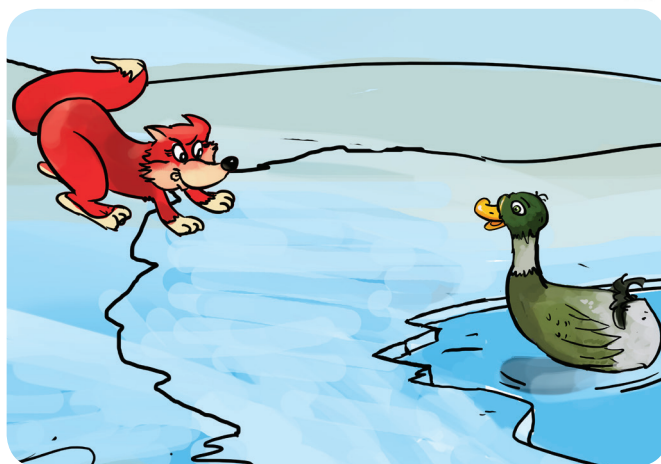
Povestirea scrisă a unui fragment se realizează astfel:

- citim fragmentul;
- formulăm ideea principală corespunzătoare fragmentului;
- povestim oral fragmentul, dezvoltând ideea principală;
- redactăm povestirea.

Când povestim oral, trebuie să ne exprimăm clar și să rostim corect cuvintele. În povestirea orală și scrisă a unui fragment trebuie să evităm repetarea supărătoare a unor cuvinte.

Ne folosim cunoștințele!

- Povestește oral și apoi în scris fragmentul corespunzător imaginii alăturate.
- Citește fragmentul în care mama Rață este îngrijorată în privința rățuștei și povestește-l oral.
- Citește și povestește oral, apoi în scris ultimul fragment al textului *Guleraș Cenușiu*.
- Povestește, în scris, fragmentul care te-a impresionat cel mai mult.

Scriem corect!

- Jucăria preferată este **cea** din vitrină.
- Cartea **cea** nouă este interesantă.
- Ai **cea** mai frumoasă lucrare.
- Am citit **ce-a** notat colega mea.

cea
ce-a

- Se scrie **cea** când cuvântul poate fi înlocuit cu *aceea* sau atunci când se arată că o calitate este într-un grad mai înalt.
- Se scrie **ce-a** când sunt două cuvinte diferite care se rostesc într-o singură silabă.

- Completează enunțurile, folosind cuvintele *cea* și *ce-a*.

Vulpea ..... șireată o pândește pe Guleraș Cenușiu.
..... care era ..... mai îngrijorată era mama Rață.
..... spus lepurele a fost adevărat.
Vânătorul cel bătrân salvează rățușca ..... rănită.

- Alcătuiește câte două enunțuri, folosind cuvintele *cea* și *ce-a*.

Invitație la lectură

Caută și citește informații despre rațele sălbatice pe internet.

Povestește colegilor despre cea mai interesantă informație pe care ai citit-o.

JURNAL DE CITITOR

Un inventator român - Traian Vuia

Inventatorul român Traian Vuia a fost un **pionier** al aviației mondiale, constructor de avioane și motoare. Marea lui pasiune a fost tehnica. Pe data de 18 martie 1906 a realizat primul zbor din istoria omenirii cu un aparat mai greu decât aerul.

Traian Vuia s-a născut la data de 17 august 1872 în localitatea Surducu Mic din județul Timiș, localitate care în prezent îi poartă numele.

A urmat cursurile primare și pe cele secundare în localitățile Traian Vuia și Făget.

Încă din clasele primare, Traian Vuia avea o mare atracție pentru fizică și aplicațiile ei. La vârsta de 10 ani asista la primele manifestări cu caracter aviatic. De aici, Traian Vuia și-a dezvoltat o mare pasiune pentru zmeie. A început să cerceteze cu multă curiozitate, neobișnuită la această vârstă, zmeiele de dimensiuni mai mari, urmărind atent detaliile lor și încercând să construiască altele **perfectionate**.

A urmat cursurile liceului la Lugoj, pe care le-a încheiat cu absolvirea bacalaureatului în anul 1892. În perioada liceului, Traian Vuia a studiat noțiuni de fizică și nu s-a mai ocupat doar de construirea unor zmeie, ci a căutat să înțeleagă forțele care lansează și mențin echilibrul zmeului în aer. Voia să mânuiască zmeiele după placul său.

După liceu, Traian Vuia a urmat cursurile Facultății de Drept din Budapesta, în Ungaria. În această perioadă, Traian Vuia nu s-a mai preocupat de visul și pasiunea lui pentru zbor.

După terminarea facultății, acesta s-a întors la Lugoj, dorind să continue studiarea problemei zborului. Astfel, a început să construiască primul aparat de zbor pe care l-a numit aeroplan-automobil. Însă n-a reușit să-și ducă la bun sfârșit proiectul, din cauza lipsei banilor. A decis să plece la Paris, capitala Franței, în iulie 1902, sperând că aici visul îi va deveni realitate, deoarece Parisul era considerat la acea vreme „capitala **aeronauticii**”.

Memorabile sunt vorbele spuse de către Traian Vuia mamei sale: „Mă duc departe, la Paris, dar lasă, mamă, să nu-ți pară rău, că voi veni de acolo în zbor...”.

În februarie 1903, Traian Vuia a prezentat „Proiectul aeroplanului

automobil” în fața membrilor Academiei de Științe din Paris. Fiind o idee îndrăzneată pentru vremurile în care trăia, proiectul a fost primit cu neîncredere de către oamenii de știință, aceștia considerând că zborul cu un aparat mai greu decât aerul este doar un vis. Inginerul Traian Vuia nu s-a descurajat și în același an (1903) și-a **brevetat** aparatul de zbor conceput de el, pe care l-a numit „Vuia I”.

Cu sprijinul financiar al familiei sale, Traian Vuia a început construcția avionului „Vuia I”, fiind preocupat și de construcția unui motor ușor care să-i asigure decolarea și echilibrul.

„Vuia I” era un aparat de zbor cu aspectul unui liliac, cu aripi **pliabile** ca o umbrelă.

La 18 martie 1906, la Montesson, lângă Paris, inventatorul Traian Vuia a făcut primul zbor din istoria omenirii cu un aparat mai greu decât aerul care s-a ridicat de la sol prin mijloace proprii.

Aeroplanul - automobil a rulat 50 metri pe sol, apoi s-a înălțat singur la înălțimea de aproximativ un metru, zburând pe o distanță de 12 metri. Până în acel moment, niciun aparat de zbor nu reușise să se desprindă de sol prin mijloace proprii, ci doar ajutat de alte **vehicule**.

„Vuia I” a reușit să se înalțe singur. Zborul a durat câteva clipe, după care avionul s-a izbit de un copac, deoarece elicea s-a blocat și motorul s-a oprit brusc.

Cu toate acestea, inventatorul român și-a perfecționat în continuare avioanele, aparatul „Vuia I” fiind transformat în „Vuia I bis”, apoi „Vuia II”.

La 17 iulie 1907, Traian Vuia a zburat cu avionul său pe o distanță de 60-70 metri. La aterizare avionul s-a deteriorat.

Despre Traian Vuia și invenția sa au scris ziare din Franța, Statele Unite ale Americii și Anglia.

Între anii 1907 și 1918 a urmat o pauză în activitatea de inventator a lui Traian Vuia, deoarece nu avea bani suficienți pentru continuarea cercetărilor și izbucnise primul război mondial.

În timpul primului război mondial, Traian Vuia a lucrat pentru armata franceză în cadrul serviciului de invenții, contribuind la perfecționarea aviației militare.

La 30 aprilie 1918 și-a reluat activitatea de cercetare, construind în decurs de patru ani două tipuri originale de elicopter, o adevărată **inovație** pentru acele vremuri.

Pe lângă alte invenții, în anul 1925, a brevetat un **generator** cu aburi. Această descoperire a pus bazele tehnologiei folosită ulterior la fabricarea centralelor termice.

La 27 mai 1946 a fost ales membru de onoare al Academiei Române.

În 1950 a revenit la București grav bolnav. S-a stins din viață la 3 septembrie în același an.

Astăzi, aeroportul internațional din Timișoara poartă numele Traian Vuia. În fața aeroportului este amplasată macheta aeroplanului (aparatului de zbor) „Vuia I”, machetă realizată de către Fundația Academică Culturală Timișoara.

La data de 14 septembrie 2013, autoritățile franceze au dezvelit o placă în memoria lui Traian Vuia, în localitatea Montesson.

Vocabular

pionier: deschizător de drumuri noi în știință, în tehnică

perfecționat: îmbunătățit

aeronautică: ramură a tehnicii care se ocupă cu construirea aeronavelor

a breveta: a recunoaște o invenție printr-un document oficial

pliable: care se îndoaie, se strânge

vehicul: mijloc de transport

inovație: descoperire care constituie o noutate și este introdusă în practică

generator: aparat care produce o anumită formă de energie

1. Ce a inventat Traian Vuia?
2. Care au fost pasiunile lui Traian Vuia în anii copilăriei?
3. Cum este păstrată memoria lui Traian Vuia?

Traian Vuia

Verbul

Ne amintim!

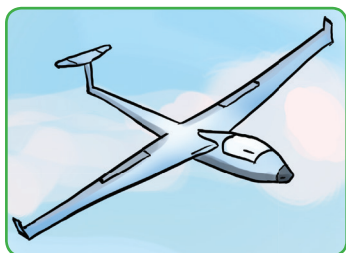
Verbul este partea de vorbire care exprimă acțiunea (aleargă, citește), starea (așteaptă, stă) sau existența (este, există) lucrurilor, ființelor, fenomenelor naturii.

Ne folosim cunoștințele!

1. Recunoaște verbele din fragmentul marcat în textul *Un inventator român - Traian Vuia* și grupează-le într-un tabel asemănător.

Verbe care exprimă		
acțiunea	starea	existența

2. Identifică verbele din șirul de cuvinte: *a urmat, noi, este, inventator, a cerceta, zboară, pasiune, Paris, să mânuiască, frumos.*
3. Alege trei verbe din șirul de mai sus, apoi alcătuește câte o propoziție:
- enunțiativă;
  - enunțiativă exclamativă;
  - interogativă.
4. Alcătuește câte un enunț, pe baza imaginilor, în care verbele să exprime acțiunea, starea sau existența.

Numărul verbului

Ne amintim!

Verbul are două numere: **numărul singular** și **numărul plural**.

Când partea de vorbire care arată cine face acțiunea este la numărul singular, verbul este la numărul singular.

Când partea de vorbire care arată cine face acțiunea este la numărul plural, verbul este la numărul plural.

Ne folosim cunoștințele!

1. Grupează pe o coloană verbele la numărul singular și pe altă coloană verbele la numărul plural: *realizăm, au urmat, asistați, a dezvoltat, începi, construiește, să mânuim, a decis.*

Numărul singular	Numărul plural

2. Recunoaște verbele din enunțurile de mai jos și indică numărul acestora.

La 18 martie 1906, lângă Paris, inventatorul Traian Vuia pune în mișcare automobilul zburător. Aeroplanul a rulat 50 metri pe sol, apoi s-a înălțat singur. Reușește să zboare 12 metri. Oamenii aplaudă și se bucură.

- Transcrie enunțurile, folosind forma corectă a verbelor.
  - Despre Traian Vuia și invenția sa, (a scris) multe ziare din lume.
  - El (construiesc) două tipuri originale de elicopter.
  - În gândire (stau) măreția omului.
- Scrive următoarele verbe la numărul plural: *duc, lansează, să înțeleagă, descoperi, era, a numit, aștept, scrie*.

Persoana verbului

Descoperim!

- (Eu) Desenez un avion după modelul lui Traian Vuia.
 (Noi) Dorim să vizităm Aeroportul Internațional din Timișoara.
 (Tu) Descoperi multe informații din viața inventatorului.
 (Voi) Cercetați și alte invenții ale lui Traian Vuia.
 (El) Decide să plece la Paris în anul 1902.
 (Ele) Autoritățile franceze au dezvelit o placă în memoria pionierului aviației mondiale.

Formele verbelor **desenez** și **dorim** arată că acțiunea este făcută de persoana sau persoanele care vorbesc.

Formele verbelor **descoperi** și **cercetați** arată că acțiunea este făcută de persoana sau persoanele cu care se vorbește.

Formele verbelor **decide** și **au dezvelit** arată că acțiunea este făcută de persoana sau persoanele despre care se vorbește.

Reținem!

Verbul are trei persoane: I, a II-a, a III-a. El își schimbă forma după număr și persoană.

	Persoana	Numărul singular	Numărul plural
Acțiunea este făcută de persoana care vorbește.	I	eu	noi
Acțiunea este făcută de persoana cu care se vorbește.	a II-a	tu	voi
Acțiunea este făcută de persoana despre care se vorbește.	a III-a	el, ea	ei, ele

Exersăm!

- Precizează numărul și persoana verbelor subliniate în textul *Un inventator român - Traian Vuia*.
- Precizează persoana și numărul următoarelor verbe:
inventăm, ai inventat, veți inventa, inventez, au inventat.
- Alcătuiește câte o propoziție în care verbul să se afle:
  - la persoana a II-a, numărul singular;
  - la persoana I, numărul plural;
  - la persoana a III-a, numărul singular.
- Identifică verbele, apoi completează într-un organizator grafic (tabel).

verbul	ce exprimă	persoana	numărul

Invitație la lectură

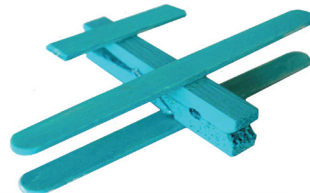
Încă din cele mai vechi timpuri, oamenii au fost preocupați de zbor. Printre scriitorii care au surprins în scrierile lor dorința oamenilor de a zbura este și Alexandru Mitru.

Citește *Icar și Dedal*, legendă scrisă de Alexandru Mitru!

JURNAL DE CITITOR

ACTIVITATE PRACTICĂ

Confecționează un aeroplan, folosind un clește de rufe și bețișoare de înghețată. Ai ca model imaginea de mai jos.

PORTOFOLIU

Fii inventator!
 Imaginează-ți, apoi desenează un avion neobișnuit.

EXPRIMĂ-ȚI PĂREREA!

Ce crezi că s-ar fi întâmplat dacă avionul construit de Traian Vuia nu ar fi reușit să zboare?

LUCREZ ÎN ECHIPĂ

Realizați o revistă cu titlul *Mari inventatori*. Formați echipe de câte 4 colegi și alegeți-vă un inventator preferat despre care să culegeți cât mai multe informații. Folosiți și imagini sau ilustrații în prezentare.

RECAPITULARE

Bogăția și veselia

adaptare după Petre Ispirescu

Peste drum de casa unui om bogat era odată **bordeiul** unui muncitor de pământ. Cu cât casa bogatului scliffea de avuție, cu atât bordeiul muncitorului sccliffea de sărăcie. Stăpânul bordeiului avea șapte copii. Cinci băieți și două fete, toți mari. Bogatul avea doi copii.

Când se lumina de ziuă, omul ieșea din bordei și după dânsul toți flăcăii lui. Unul după altul, mergeau la lucrul câmpului. Femeile stăteau acasă și își vedeau de rostul mâncării și de-al îmbrăcăminte. Când mâncarea era gata pentru prânz, toate mergeau cu mâncarea la câmp.

Seara, când se întorceau de la muncile câmpului, după ce cinau, bătrânul lua fluierul și cânta niște doine și cântece de dans, iar băieții cu fetele jucau și tropăiau, de parcă numai ei singuri erau pe lume.

În casa bogatului era muțenie. Nu se auzea nimic. Se ducea și bogatul de acasă în treburile sale și, după ce se întorcea seara, se retrăgea în câte vreo cameră și acolo scria tot ce făcuse ziua, socotea și iar socotea, până târziu noaptea. Și era o tăcere de parcă acolo nu locuia nimeni, chiar dacă toate camerele erau luminate.

De multe ori oamenii din casele cele mari nu se puteau odihni de zarva din bordei. Nevasta bogatului invidia fericirea săracului.

Într-o zi ea zise bărbatului său:

– Ce atâta posomorâre, grijă și socoteli toată noaptea? Nu e zi de la Dumnezeu în care să te văd și eu o dată vesel și cu chef. Până când să tot fii **posac**? Uite în bordeiul săracului cum domnește veselia!

– Ei, nevastă, Dumnezeu nu poate da din toate omului. Nouă ne-a dat bogăție și așteptăm veselie; celor de peste drum le-a dat veselie și așteaptă bogăție. Tot ce dorește omul nu poate dobândi deodată. Pentru aceasta o să-ți dau o probă.

A doua zi omul se scoală de dimineață și iese din casă. El pândește în drum pe stăpânul bordeiului și, când se apropie de el, îi zise:

– Vecine, ai cunoscut pe tatăl meu?

– Da, boierule, l-am cunoscut.

– Ieri, căutând printre hârtiile lui, am dat peste una în care era scris: „Să se dea vecinului de peste drum o mie de galbeni, fără dobândă, fără nimic, că este om harnic și cinstit. Să fie dator,

numai să-i înapoieze când o putea.” Astăzi împlinesc dorința tatălui meu.

Și, punându-i în mână o pungă cu o mie de galbeni, se duse pe ici încolo.

Muncitorul, cum se văzu cu banii în mână, se întoarse acasă, adună pe lângă dânsul pe toți copiii săi și începu să le povestească despre ce fel de om a fost el în tinerețile lui.

– Dovadă despre aceasta, zise el, este că vecinul cel bătrân, bogatul de peste drum, a lăsat cu **testament** ca moștenitorii lui să-mi dea o mie de galbeni. Iată-i!

După ce i-au numărat, s-au sfătuit ce să facă cu banii. Nu s-au înțeles cum să-i folosească.

De unde până aici era veselie mare în bordeiul lor, mia de galbeni, parcă adusesese neînțelegera. Nici tu cântare, nici tu jocuri, nici tu nimic.

Femeia muncitorului se luă pe gânduri. Ea zise:

– Bărbate, de când a intrat aurul în casa noastră, pace nu mai este.

Luând punga cu totul, o aruncă într-un râu ce curgea aproape de bordeiul lor.

Copiii, alarmați, săriră cu toții, intrară în gărlă și începură să caute punga cu galbeni. Nu au renunțat până nu au găsit punga.

Întorcându-se cu punga acasă, tatăl zise:

– Știți ce? Ca să fie pace, eu voi lua jumătate din bani și jumătate să îi împărțim între voi. Așa mi se pare a fi drept.

Când auziră copiii una ca aceasta, toți săriră cu cearta, că de ce tatăl să ia mai mult.

Două-trei zile cât trecură, până să-și facă ei planurile și să se învoiască ce negoț să facă, bordeiul lor era ca și pustiu. Nu se mai auzeau nici cântări, nici chiote de râs, nici jocuri.

Bogatul își chemă nevasta în seara dintâi și îi zise să asculte la veselia oamenilor din bordei. Ea nu mai auzi nimic. A doua seară și a treia tot așa. A patra zi văzu pe vecinul lor că vine la ei.

Bogatul ieși afară să vadă ce pofteste. Vecinul începu a zice:

– Boierule, fă-ți pomană cu noi și primește-ți darul înapoi. De când acesta a intrat în bordeiul meu, pacea nu am mai văzut-o cu ochii. Ia-ți banii și fii sănătos. Dumneata cu bogăția și cu posăcia, eu cu sărăcia și cu veselia ce am învățat.

– Vecine, dacă îmi spui cum să fie veselie și la mine în casă, te voi sfătui cum să chibzuiști banii spre folosul bunăstării casei tale.

Cei doi căzură la învoială și, întorcându-se acasă, tatăl cu ai lui începură să cânte și să joace. Bogăția intrase și la el în casă. Iar de acum, în casa boierului, își făcuse loc și veselia.

Medalion literar

Petre Ispirescu (1830 - 1887) născut la București, a fost editor, tipograf, folclorist, povestitor și scriitor.

Este cunoscut mai ales datorită activității sale de culegător de basme populare românești pe care le-a repovestit cu un har remarcabil. O parte din opera sa o găsim adunată în volumele: *Din poveștile unchiului sfântos - basme păgânești*, *Legende sau basmele românilor*, *Snoave sau povești populare*, *Isprăvile și viața lui Mihai Viteazul*.

Vocabular

bordei: locuință mică, sărăcăcioasă

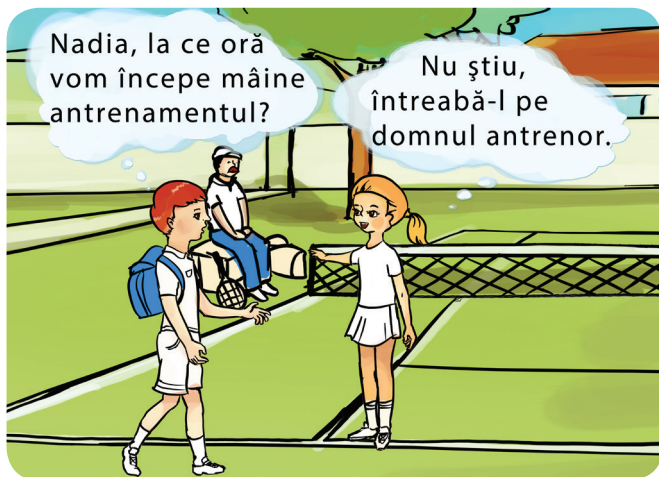
posac: lipsit de veselie, tăcut, morocănos, necomunicativ

testament: act prin care cineva își exprimă ultimele dorințe, asupra împărțirii bunurilor după moartea sa

1. Cum era atmosfera în casa muncitorului, seara? Dar în cea a boierului?
2. În ce a constat proba despre care boierul îi vorbește soției sale?
3. De ce crezi că darul bogatului nu a fost de folos în casa săracului?
4. Ce hotărâște muncitorul să facă cu darul de la boier?
5. La ce înțelegere ajung boierul și muncitorul?

Pagini alese

6. Ce prezintă ilustrația textului *Bogăția și veselia* după Petre Ispirescu? Consideri că ilustrația te-a ajutat să înțelegi textul mai ușor? Argumentează-ți răspunsul.
7. Alege forma corectă a cuvintelor evidențiate și transcrie enunțurile.
 Omul *cel/ ce-l* vesel avea cinci copii.
Cel/ Ce-l interesa *cel/ ce-l* mai mult era veselia din casa vecinului.
Cea/ Ce-a făcut omul bogat?
Cea/ ce-a mai de preț avuție este *cea/ ce-a* care îți dă mulțumire.
8. Continuă dialogul cu câteva replici din care să reiasă modul de adresare al celor doi interlocutori.

Invitație la lectură

În povestea *Bogăția și veselia*, Petre Ispirescu surprinde elemente reale întâlnite în viața oamenilor.

Autorul a scris și povești în care personajele au puteri supranaturale.

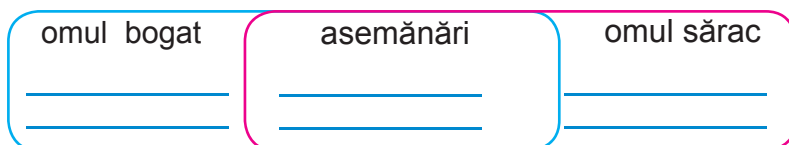
Citește povestea al cărei titlu te atrage cel mai mult: *Aleodor Împărat*, *Prâslea cel Voinic și merele de aur*, *Balaurul cel cu șapte capete*, *Cei trei frați împărați*, *Zâna Munților*, *Greuceanu!*

JURNAL DE CITITOR

9. Găsește cuvinte cu sens asemănător pentru cuvintele subliniate în textul *Bogăția și veselia* după Petre Ispirescu, apoi desparte-le în silabe.
10. Alcătuieste câte o propoziție enunțiativă, interogativă și enunțiativă exclamativă cu sensul opus al următoarelor cuvinte: *posac*, *au renunțat*, *sărăcia*.
11. Delimitează în fragmente textul *Bogăția și veselia* după Petre Ispirescu și formulează planul simplu de idei al acestuia.
12. Povestește fragmentul în care se prezintă locul, timpul și personajele povestirii.
13. Identifică fragmentul din care reiese cauza ce schimbă situația de început și determină acțiunile ce vor urma. Scrie într-un enunț care este această cauză.
14. Identifică cinci verbe în textul *Bogăția și veselia* după Petre Ispirescu. Precizează numărul și persoana acestora.

15. Diagrama Venn-Euler

Completează diagrama cu asemănările și deosebirile dintre omul bogat și omul sărac.

PORTOFOLIU

Realizează desene, inspirându-te din poveștile autorului Petre Ispirescu.

16. Realizează un scurt text informativ despre anotimpul toamna.

EVALUARE

Fluierașul de os

adaptare după Iulia Hașdeu

A fost odată o fetiță de zece ani care avea cosițe lungi și galbene ca spicul grâului și ochii ca albastrelele. Gura îi era roșie ca o cireașă coaptă, iar dinții mai albi decât mărgăritarul de pădure. Această fetiță era orfană și păzea o turmă de oi pe o creastă din munții Carpați. O chema Păuna.

Păuna nu-și cunoscuse nici tatăl și nici mama. Însă Păuna îl iubea mult pe Negru, câinele ei, și ținea la mioarele ei și la mieluții ei, iar când era pe creasta dealului, în colibă, se simțea fericită.

Ceea ce își dorea Păuna era să aibă un fluier, așa cum văzuse la ciobanii din vecinătate. I-ar fi plăcut mult să cânte din fluier melodiile pe care le auzise sau cele pe care le compusese chiar ea fără să-și dea seama, când își adormea mioarele. Încercase de nenumărate ori să-și facă singură un fluier, dar nu izbutise. În serile lungi de iunie, Păuna cânta cu voce limpede cântece de-ale ei.

Într-o seară, pe când cânta astfel, așezată în pragul colibeii și privind stelele, cu câinele culcat la picioarele ei, ațipi. Văzu deodată o femeie frumoasă îmbrăcată toată în alb, cu un văl uriaș brodat cu aur și mărgărite tot de aur care străluceau la gât. Femeia se apropie de mica ciobăniță și se așază lângă ea pe iarbă. Păunei i-a fost teamă la început, dar femeia cea frumoasă era blajină și privirea îi era blândă ca lumina lunii ce învăluia colina. În mâna ei dreaptă ținea un fluier de os.

– Eu sunt zâna ta, spuse blând femeia. Eu sunt Cosânzeana, zâna munților. Toți păstorii mă iubesc și mă cheamă în rugăciunile lor. De ce nu ai făcut și tu la fel ca ei, să mă chemi?

Vocea zânei i se părea Păunei mai melodioasă decât murmurul pârâului care șerpuia la poalele dealului, mai proaspătă decât adierea vântului printre trestii care se apleacă deasupra nufurilor de apă. Părul mătăsos și răsuflarea ei caldă răspândeau în văzduh un parfum dulce și încântător ca cel al trandafirilor albi, ca cel de violete și de ghiocei. Îi plăcea foarte mult zâna.

Fără teamă, încântată de vocea blajină și chipul blând al zânei Cosânzeana, Păuna îi spuse:

– Cum te-aș fi putut chema, dacă eu nici nu te cunoșteam? Nu am auzit de tine până acum.

– Ei bine! Tocmai de aceea am venit eu la tine! Am auzit cântecele și mi-au plăcut foarte mult. Iată-mă! Mi se pare că nu ești pe deplin mulțumită și vreau să te întreb ce îți lipsește. Spune-mi!

Păunei nu-i mai era teamă deloc de zâna Cosânzeana și îi spuse cu mult curaj:

– Mi-ar lipsi multe lucruri. Mai întâi, nu am părinți. Și tare aș dori să am! Și apoi, nu am niciun frate sau o soră care să îmi spună „surioară” și pe care să îi pot îndrăgi. Dar m-aș împăca cu toate, dacă aș avea măcar un fluieraș simplu de os, așa cum e acela pe care îl ții în mână, ca să pot cânta cu el toate cântecele care îmi plac și care îmi aduc bucurie. Te rog, îmi dai fluierul tău?

Atunci, zâna se ridică și se aplecă spre micuța ciobăniță, iar buzele ei minunate atinseră ușor fruntea nevinovată și cosițele bălaie ale Păunei. Și tot cu glasul ei duios, îi răspunse:

– Nu pot să îți dau fluierul meu. Tu poți să făurești unul și mai frumos. Iar dacă vreodată vei avea nevoie de ceva, amintește-ți de mine. Eu sunt zâna Cosânzeana care ajută ciobanii.

Rostind ultimele cuvinte, zâna bună își trase vălul peste față și dispăru ca un noraș.

Ciobănița a dormit până dimineață. A doua zi, s-a gândit să mai încerce să își făurească un fluier. A reușit. Ce încântată era de el! Aproape fără să își dea seama, îl duse la buze.

Pagini alese

Izvorăra dintr-o dată sunete atât de dulci, atât de mângâietoare, atât de pline de armonie, încât stelele de pe cer parcă se apropiară de pământ ca să le asculte. Greierii din fân și privighetoarea parcă amuțiră vrăjiți, ascultând. Florile de nu-mă-uita, romanițele, găbenelele și brebeneii se înălțară pe tulpinile lor ca să audă mai bine. Negru, bătrânul câine, își aținti asupra stăpânei ochii mirați și încântați totodată, iar mieii și oițele se așezară cuminiți în jurul micuței lor păstorite.

Păuna cânta, în vreme ce pământul și întreg văzduhul amuțiseră pentru a o asculta. Păstorii din vecinătate, auzind cum cântă din fluier, au dat fuga la Păuna. Au admirat-o și au încurajat-o.

Armonia cântecelor Păunei era atât de fermecătoare, încât a străbătut întreg ținutul, ajungând până la împărăția Cosânzenei. Aceasta era mulțumită că, în sfârșit, Păuna nu se mai simțea singură. Ea îi cucerise pe toți cu muzica ei. Cânta în fiecare zi și era fericită. Atât ea cât și ceilalți ciobani au înțeles că, atunci când faci cu drag și pasiune un lucru, rezultatul este minunat.

1. Răspunde la întrebări.

- Cine era Păuna?
- Care erau dorințele Păunei?
- Cine a îndrumat-o pe Păuna să își îndeplinească una dintre dorințe?

2. Alcătuieste planul simplu de idei al textului.

3. Alege forma corectă a cuvintelor evidențiate și transcrie corect propozițiile.

- **Ce-a/ Cea** propus Ana este **ce-a/ cea** mai bună idee.
- **Ce-l/ Cel** pe care îl vezi este colegul **ce-l/ cel** așteptam.

4. Transcrie, din text, câte o propoziție enunțiativă, interogativă și enunțiativă exclamativă.

5. Identifică cinci verbe din text și completează într-un tabel ca cel de mai jos.

Verbul	Numărul	Persoana

6. Prezintă cauza care schimbă situația de început a textului, numește personajul care intervine pentru schimbarea situației și timpul când acesta apare.

7. Povestește ultimul fragment al textului.

Dacă ai terminat testul și l-ai verificat, citește *Medalionul literar*.

Medalion literar

Iulia Hașdeu (1869 –1888) s-a născut la București. A scris poezii, piese de teatru, povești și povestiri, fiind și autoare de poezii în limba franceză. A fost un copil supradotat. La 8 ani Iulia a trecut examenele cumulate ale celor patru clase primare. La 11 ani, a absolvit colegiul, iar în paralel a urmat cursurile Conservatorului de Muzică din București. A fost prima româncă ce a studiat la Universitatea franceză de la Sorbona, uimindu-și profesorii cu talentul său.

	S	B	FB
1.	un răspuns	două răspunsuri	trei răspunsuri
2.	două-trei idei principale	patru-cinci idei principale	toate ideile principale
3.	o variantă	două-trei variante	patru variante
4.	o propoziție	două propoziții	trei propoziții
5.	două verbe analizate	trei-patru verbe analizate	cinci verbe analizate
6.	un element	două elemente	trei elemente
7.	Îndeplinește următorii descriptori cu patru-cinci omisiuni: - corelarea povestirii cu conținutul fragmentului; - exprimarea corectă din punct de vedere gramatical și ortografic; - așezarea corectă a textului în pagină; - folosirea corectă a semnelor de punctuație; - povestirea fragmentului la persoana a III-a.	Îndeplinește următorii descriptori cu două-trei omisiuni: - corelarea povestirii cu conținutul fragmentului; - exprimarea corectă din punct de vedere gramatical și ortografic; - așezarea corectă a textului în pagină; - folosirea corectă a semnelor de punctuație; - povestirea fragmentului la persoana a III-a.	Îndeplinește următorii descriptori cu o omisiune sau fără omisiuni: - corelarea povestirii cu conținutul fragmentului; - exprimarea corectă din punct de vedere gramatical și ortografic; - așezarea corectă a textului în pagină; - folosirea corectă a semnelor de punctuație; - povestirea fragmentului la persoana a III-a.

FILE DE ISTORIE

Conținuturi

- Semnele de punctuație: ghilimelele, punctele de suspensie
- Pronunțarea și scrierea corectă a unor verbe
- Timpul verbului
- Scrierea corectă a cuvintelor odată/ o dată
- Transformarea dialogului în povestire
- Povestirea scrisă a unor fragmente
- Povestirea scrisă a unui text de mică întindere după planul simplu de idei
- Grupurile de sunete
- Factorii care pot perturba comunicarea
- Cuvinte cu aceeași formă și sens diferit
- Pronunțarea și scrierea unor forme ale verbelor
- Planul dezvoltat de idei
- Părțile unui text creativ

Scrisoarea III

de Mihai Eminescu

Iată vine-un **sol** de pace c-o **năframă**-n vâr de băț.
Baiazid, privind la dânsul, îl întrebă cu dispreț:

– Ce vrei tu?

– Noi? Bună pace! Și de n-o fi **cu bănat**,
Domnul nostru-ar vrea să vază pe măritul împărat.
La un semn deschisă-i calea și s-apropie de cort
Un bătrân atât de simplu, după vorbă, după port.

– Tu ești Mircea?

– Da-mpărate!

– Am venit să mi te-nchini,

De nu, schimb a ta coroană într-o ramură de spini.

– Orice gând ai, împărate, și oricum vei fi sosit,
Cât suntem încă pe pace, eu îți zic: Bine-ai venit!
Despre partea închinării însă, Doamne, să ne ierți;
Dar acu vei vrea cu oaste și război ca să ne cerți,
Ori vei vrea să faci întoarsă de pe-acuma a ta cale,
Să ne dai un semn și nouă de mila Măriei Tale...

De-o fi una, de-o fi alta... Ce e scris și pentru noi,
Bucuroși le-om duce toate, de e pace, de-i război.

– Cum? Când lumea mi-e deschisă, a privi gândești că pot
Ca întreg **Aliotmanul** să se-mpiedice de-un **ciot**?

.....
Împărați pe care lumea nu putea să-i mai încapă
Au venit și-n țara noastră de-au cerut pământ și apă -
Și nu voi ca să mă laud, nici că voi să te-nspăimânt,
Cum veniră, se făcură toți o apă ș-un pământ.

.....
Eu? Îmi apăr sărăcia și nevoile și neamul...
Și de-aceea tot ce mișcă-n țara asta, râul, ramul,
Mi-e prieten numai mie, iară ție dușman este,
Dușmănit vei fi de toate, făr-a prinde chiar de veste.
N-avem oști, dară iubirea de moșie e un zid
Care nu **se-nfiorează** de-a ta faimă, Baiazid!

Vocabular

sol: vestitor

năframă: (aici) bucată de pânză albă care semnifică pacea

cu bănat: cu supărare

ciot: partea unui trunchi de copac rămasă în pământ după tăiere

Aliotman: mulțime de turci

a se înfiora: a se speria, a se înspăimânta

Medalion literar

Mihai Eminescu (născut **Mihail Eminovici**, 1850–1889) s-a născut la Ipotești, județul Botoșani, fiind al șaptelea din cei unsprezece copii ai familiei.

A fost poet, prozator și jurnalist român, considerat *Luceafărul poeziei românești*. A studiat la Cernăuți, apoi la Viena și Berlin.

Primul poem dedicat profesorului său de limba română, *La mormântul lui Aron Pumnul*, l-a publicat la vârsta de 16 ani.

Manuscrisele lui, 46 de volume, aproximativ 14.000 de file, au fost dăruite Academiei Române de către Titu Maiorescu, în 1902. A fost ales după moartea sa (28 octombrie 1948) membru al Academiei Române.

Invitație la lectură

Dacă le vei citi, cu siguranță te vor captiva povestirile *Condeiele lui Vodă*, *La Rovine în câmpii*, *Ileana Cosânzeana din Țara Hațegului* scrise de Dumitru Almaș. Acestea prezintă fapte din vremea lui Mircea cel Bătrân.

JURNALUL DE CITITOR

Înțelegem textul!

1. Ce îi transmite solul lui Baiazid?
2. De ce a venit sultanul Baiazid în Țara Românească?
3. Cum era Mircea cel Bătrân, domnitorul român?
4. Care a fost atitudinea pe care a avut-o Baiazid la auzul vorbelor domnitorului Mircea?
5. Ce apăra domnitorul Țării Românești?

— **Semnele de punctuație: ghilimelele, punctele de suspensie** —

Descoperim!

Bunica mi-a zis „hărnicuța”.

Îmi vine în mine sfatul învățătoarei: „De câte ori ai posibilitatea, ajută!”. Am învățat poezia „Revedere” din volumul „Poezii” de Mihai Eminescu.

- Ce redau cuvintele scrise între ghilimele („”) din primele două propoziții?
a) spusele celui care vorbește   b) spusele altei persoane
- Ce redau cuvintele scrise între ghilimele din ultima propoziție?
a) titluri   b) numele poetului

Reținem!

Ghilimelele („”) sunt semne grafice care se scriu atunci când reproducem titluri, cuvinte, texte scrise sau spuse de altcineva.

Ceea ce scriem între ghilimele se numește citat, de aceea ghilimelele se mai numesc *semnele citării*.

Ghilimelele se scriu la începutul citatului jos și la finalul acestuia sus. În textul tipărit, citarea se face cu ghilimele sau prin scriere înclinată.

Descoperim!

„Ori vei vrea să faci îtoarsă de pe-acuma a ta cale,
Să ne dai un semn și nouă de mila Măriei Tale...
De-o fi una, de-o fi alta... Ce e scris și pentru noi,
Bucuroși le-om duce toate, de e pace, de-i război.”

- Ce marchează punctele de suspensie (...) în fragmentul de mai sus?
a) o pauză, o întrerupere în vorbire   b) lipsa unei părți dintr-o propoziție
- De ce crezi că sunt scrise puncte de suspensie la începutul și la finalul fragmentului de mai sus?

JOC DE ROL

Interpretați în fața clasei întâmplarea prezentată în poezia *Scrisoarea III* de Mihai Eminescu.

PORTOFOLIU

Realizează un jurnal dublu în care să prezinți, prin versuri și desen, imaginea primelor momente ale întâlnirii dintre Mircea și Baiazid.

Versuri	Desen

EXPRIMĂ-ȚI PĂREREA!

Consideri că Mircea cel Bătrân constituie un model pentru noi? Argumentează-ți răspunsul!

LUCREZ ÎN ECHIPĂ

Împărțiți în echipe de câte patru elevi, selectați din textul *Scrisoarea III* de Mihai Eminescu, cuvinte, expresii și versuri din care reiese dragostea pentru țară a domnitorului Mircea cel Bătrân.

File de istorie

Reținem!

Punctele de suspensie se folosesc pentru a arăta:

- o pauză, o întrerupere în vorbire;
- lipsa unei părți dintr-o propoziție sau dintr-un text.

Exersăm!

1. Realizează corespondența, arătând ce înlocuiesc punctele de suspensie în enunțurile de mai jos:

- lipsa unei părți dintr-o propoziție
- întreruperea vorbirii
- lipsa unei părți dintr-un text

– Unde pleci în vacanță?

– La ...

S-a străduit ... a învățat și a reușit la examen.

2. Explică folosirea punctelor de suspensie și a ghilimelelor în fragmentul următor:

„Eu? Îmi apăr sărăcia și nevoile și neamul...
Și de-aceea tot ce mișcă-n țara asta, râul, ramul,
Mi-e prieten numai mie, iară ție dușman este,
Dușmănit vei fi de toate, făr-a prinde chiar de veste.”

3. Evidențiază printr-o intonație corespunzătoare semnele de punctuație și explică folosirea ghilimelelor și a punctelor de suspensie din enunț.

Baiazid, în poezia „Scrisoarea III” de Mihai Eminescu, îl întreabă pe Mircea cel Bătrân, domnul Țării Românești: „Tu ești Mircea?”, spunându-i „schimb a ta coroană într-o ramură de spini” dacă nu...

Pronunțăm și scriem corect!

- Se scrie corect: **ești, este, eram, erai, era, erați, erau.**
  - Scriem corect (el/ea) **va fi, (tu) nu fi, (tu) fii, (tu) să fii, (tu) să nu fii.**
  - Formele corecte ale verbului **a lua** la timpul prezent sunt: (eu) **iau, (tu)iei, (el, ea) ia, (noi) luăm, (voi) luați, (ei, ele) iau.**
  - Există verbe care se pronunță și se scriu la persoana a doua, numărul singular cu doi i (-ii)
- Exemple:
a scrie - (tu) scrii	a veni - (tu) vii	a deveni - (tu) devii
a ști - (tu) știi	a ține - (tu) ții	a susține - (tu) susții

Exersăm!

1. Alege forma corectă a verbelor din propozițiile următoare:

Tu **fii/ fi** atent!

Eu **iau/i-au** aparatul de fotografiat în excursie.

Tu vei **fi/ fii** un mare pianist.

Tu **iei/ ei** premiul I la concursul de șah.

Eu **ieram/ eram** foarte încântată de peisaj.

Voi **luați/ loați** exemplul de la cei harnici.

2. Alcătuieste două enunțuri în care verbul **a ști** să se afle la persoana a doua, numărul plural și la persoana a doua numărul singular.

Timpul verbului

Descoperim!

- Citește replica fiecărui personaj din imagine.

În prima replică, verbul **citesc** exprimă o acțiune care se desfășoară în prezent, în momentul vorbirii.

În cea de-a doua replică, verbul **am citit** exprimă o acțiune care s-a desfășurat în trecut, înainte de momentul vorbirii.

În cea de-a treia replică, verbul **voi citi** exprimă o acțiune care se va desfășura în viitor, după momentul vorbirii.

Reținem!

Verbul are trei timpuri:

- **timpul prezent** - acțiunea se desfășoară în momentul vorbirii;
- **timpul trecut** - acțiunea s-a desfășurat înainte de momentul vorbirii;
- **timpul viitor** - acțiunea se va desfășura după momentul vorbirii.

Verbele își schimbă forma după număr, persoană și timp.

Exersăm!

1. Precizează timpul verbelor subliniate în textul *Scrisoarea III* de Mihai Eminescu.
2. Grupează verbele în funcție de timp: *întreabă, venise, va vedea, au gândit, a iertat, dai, vine, vrei, se apropie*.
3. Transcrie propozițiile următoare, folosind verbul la timpul indicat în paranteză.
Baiazid a dorit (timpul prezent) să cucerească Țara Românească.
Mircea cel Bătrân va apăra (timpul trecut) țara cu vitejie.
Românii apreciază (timpul viitor) iubirea de țară a domnitorului.
4. Scrie verbele date, după cerințele de mai jos, apoi alcătuiește enunțuri cu acestea.
a dansa - persoana a III-a, numărul singular, timpul prezent
a aranja - persoana I, numărul plural, timpul viitor
a râde - persoana a II-a, numărul singular, timpul trecut

Scriem corect!

1. **Odată**, Mircea cel Bătrân a trimis un sol de pace la sultanul Baiazid.
2. Toți vor câștiga **odată** și **odată** concursul.
3. Am ajuns amândoi **odată** la gară.
4. Am citit lecția încă **o dată**.
5. Ziua Națională este **o dată** importantă pentru români.
6. Azi am repetat rolul **o dată**, ieri l-am repetat de două ori.

odată
o dată

- Se scrie **odată** când cuvântul are sensul de *cândva, odinioară, demult, în viitor, în același timp*.
- Se scrie **o dată** când cuvintele au unul din înțelesurile: *din nou, o anumită zi din calendar, o singură dată*.

- Formulează enunțuri în care să folosești cuvintele **o dată** și **odată**.

Moș Ion Roată și Vodă Cuza

după Ion Creangă

- Între țărani fruntași care au luat parte împreună cu boierii, cu episcopii și cu mitropolitul țării, la **Divanul ad-hoc**, din Moldova, în 1857, era și Moș Ion Roată, om cinstit și cuviincios, cum sunt mai toți țărani români de pretutindeni. Doar că Moș Ion Roată, după câte văzuse și pățise el în viața sa, nu prea se încredea în vorbe boierești și spunea omului în față ce gândea.

- Într-una din zile, cum vorbea frumos un boier dintre cei tineri, iaca și Moș Ion Roată sare cu gura:

- Aveți bunătate de vorbiți mai moldovenește, cucoane, să ne lămurim și noi; căci eu unul, drept vă spun, nu înțeleg nimic!

Un oarecare boier întâmpină atunci pe Moș Ion Roată, zicându-i cu glas poruncitor și răutăcios:

- Dar ce nevoie este să înțelegi tu, **mojicule**? Auzi, obrăznicie!

- Dar bine, cucoane, dacă nu v-a fost cu plăcere să pricepem și noi câte ceva din cele ce spuneți dumneavoastră, de ce ne-ați mai adus aici, să vă bateți joc de noi? Să nu vă fie cu supărare, ia, palmele aceste țărănești ale noastre străpunse cu **pălămidă** și pline de bătăături, cum le vedeți, vă țin pe dumneavoastră de atâta amar de vreme și vă fac să **huzuriți** de bine. Dumnezeu să ne ierte și să ne iertați și dumneavoastră, cucoane, dar cu adevărat așa este.

La aceste vorbe, mulți dintre boieri s-au simțit jigniți, iar colonelul Alexandru Cuza a dat mâna prietenește cu Moș Ion Roată.

- Peste câțiva ani după înfăptuirea Unirii, trecând Vodă Cuza spre București, a poposit la Agiud, unde l-a întâmpinat o mulțime de lume.

Printre lumea ce se înghesuia, iaca se zărește o hârtie fâlfâind pe deasupra capetelor mulțimii, în vârful unui băț. Vodă Cuza, înțelegând că trebuie să fie vorba de un suflet necăjit, face semn să i se deschidă calea. Și când colo, un țăran bătrân cade în genunchi dinaintea domnitorului, sărutându-i mâna, cu

lacrămile în ochi, dându-i o hârtie scrisă pe toate fețele.

● – He, he! Moș Ion Roată, prietenul și tovarășul meu cel vechi din Divanul ad-hoc! Ridică-te, Moș Ioane, și spune-mi fără sfială ce durere ai! Ți-a făcut cineva vreun necaz, o nedreptate?

Moș Ion Roată, văzând că după atâția ani de zile colonelul Alexandru Cuza nu l-a uitat și l-a primit cu atâta bunătate, a început a plânge în hohote și l-a rugat să îi citească hârtia.

● Vodă, fiind gata de plecare și văzând că hârtia lui Moș Ion Roată cuprinde multe nemulțumiri, îi zice cu blândețe:

– Spune, Moș Ioane, din gură, ce ai de spus, că mai bine am să înțeleg!

Atunci, Moș Ion Roată, începe a se plânge după cum urmează:

– Luminarea Voastră! De când a avut loc Divanul ad-hoc nu am mai avut zi bună cu boierul meu, stăpânul unei moșii foarte mari, pe care-l cunoști, Măria Ta. Nu am gândit nicio clipă că dumnealui, un boier bogat și cu învățătură, să-și pună mintea cu unul ca mine. Dumnezeu să-i dea sănătate și bine, dar amarnic m-a lovit în avere și în cinste. Întâi și întâi, a pus înadins pe feciorii boierești să îmi caute vină și **să mă aducă la sapă de lemn**. Și aceștia, ca oameni **pizmași** ce nu au gândit drept, s-au străduit să dea vitele mele pe moșia boierească, să se creadă că ele au făcut stricăciuni, apoi să mi le poată ucide fără nicio cruțare. Mi-au împușcat porcii, vacile, boii, căișorii, iar oile mi le-au luat cu grămada. Ți poți închipui, Măria Ta, ce necaz era pe capul meu? Văzând eu de la o vreme, că nu mai încetează cu jafurile, **mi-am luat inima-n dinți** și m-am dus la boier să mă plâng. Și boierul, în loc de un cuvânt bun, m-a scuipat drept în obraz, de față cu slugile sale și cu alți oameni care se aflau la curte, încât am crezut că a căzut cerul pe mine, de rușine! Măria Ta, în câțiva ani de zile m-au sărăcit și mi-au luat cinstea, care pentru mine a fost cel mai scump lucru!

● Vodă Cuza a stat neclintit și s-a uitat țintă la Moș Ion Roată, cât a vorbit el. Și când a isprăvit vorba, Vodă i-a pus două **fișicuri** de **napoleoni** în mână, zicându-i cu bunătate:

– Ține, Moș Ioane, acest mic dar de la mine și întâmpină-ți nevoia, de azi pe mâine, cum te va lumina Dumnezeu! Iar pe boier lasă-l în judecata lui!

● Lui Moș Ion Roată i se umplură ochii de lacrimi și, sărutând mâna lui Vodă, ca semn de mulțumire, zise oftând:

– Dar cu rușinea ce mi-a făcut cum rămâne, Măria Ta?

– Cu rușinea, iaca, așa rămâne, Moș Ioane, zice Vodă Cuza, sărutându-l și pe un obraz și pe altul, în fața mulțimii adunate acolo. Du-te și spune sătenilor dumitale, Moș Ioane, că, pe unde te-a scuipat boierul, te-a sărutat domnitorul țării și ți-a șters rușinea.

Vocabular

Divanul ad-hoc: (aici) adunare cu scopul de a exprima dorința populației (hotărârea unirii Principatelor Române)

mojic: obraznic

pălămidă: plantă cu frunze spinoase care este dăunătoare culturilor agricole

a huzuri: a trăi comod, lipsit de griji

a duce la sapă de lemn: a sărăci

pizmaș: răutăcios, invidios

a-și lua inima în dinți: a avea curaj

fișic: teanc de monede înfășurate în hârtie

napoleon: veche monedă franceză de aur în valoare de 20 de franci, cu chipul lui Napoleon

Medalion literar

Ion Creangă (1837 - 1889)

s-a născut la Humulești, în județul Neamț. A fost preot, apoi învățător. A colaborat la elaborarea a patru manuale școlare, între care și un **Abecedar** (1868).

Recunoscut datorită măiestriei basmelor, poveștilor și povestirilor sale, Ion Creangă este considerat a fi unul dintre clasicii literaturii române, mai ales datorită operei sale autobiografice *Amintiri din copilărie*.

În 1875, îl cunoaște pe Mihai Eminescu, atunci revizor școlar la Iași și Vaslui, legând o prietenie. Între 1875 și 1883, la îndemnul poetului, Creangă scrie cele mai importante opere ale sale.

File de istorie

Înțelegem textul!

1. Ce i-a cerut Moș Ion Roată boierului?
2. De ce s-a supărat boierul?
3. Cine i-a luat apărarea lui Moș Ion Roată?
4. Cu cine s-a întâlnit bătrânul peste câțiva ani?
5. Care era supărarea lui Moș Ion Roată?
6. Cum „i-a spălat” domnitorul Cuza Vodă rușinea lui Moș Ion Roată?

Transformarea dialogului în povestire

Descoperim!

1. Citiți pe roluri textul *Moș Ion Roată și Vodă Cuza* după Ion Creangă, cu intonația potrivită.
2. Identifică fragmentele în care apare dialogul, apoi selectează cuvintele care introduc spusele personajelor.
3. Citește fragmentele de mai jos, apoi precizează în care dintre ele nu apare linia de dialog. La ce persoană sunt verbele din cel de-al doilea fragment?

„Cuza-Vodă a stat neclintit și s-a uitat țintă la Moș Ion Roată, cât a vorbit el. Și când a isprăvit vorba, Vodă i-a pus două fișicuri de napoleoni în mână, zicându-i cu bunătate:

– Ține, Moș Ioane, acest mic dar de la mine, și întâmpină-ți nevoia, de azi pe mâine, cum te va lumina Dumnezeu! Iar pe boier lasă-l în judecata lui.”
(*Moș Ion Roată și Vodă Cuza* după Ion Creangă)

Cuza-Vodă l-a privit pe Moș Ion Roată tot timpul cât acesta a vorbit. **Când** a terminat, Vodă i-a dat două fișicuri de napoleoni, spunându-i **că** este un mic dar de la el **ca să** își rezolve necazurile. **Apoi** i-a spus să-l lase în pace pe boier, **pentru că** îl va judeca Dumnezeu.

Reținem!

Când transformăm dialogul în povestire, nu folosim linia de dialog, iar verbele trebuie trecute la persoana a III-a.

Transformarea dialogului în povestire se face cu ajutorul unor cuvinte de legătură: *când, că, apoi, pentru că, deci, căci, ca să, dacă, deoarece, fiindcă* etc.

În povestire trebuie să regăsim toate informațiile semnificative (importante) din text.

Exersăm!

1. Transformă dialogul în povestire.

„A doua seară veniră cele patru lebede. Când soarele asfinți, se prefăcură în feciori de împărați.

– Măine plecăm, zise fratele cel mare, și nu mai venim decât peste un an. Ai destulă putere să vii cu noi? Laolaltă, aripile noastre vor fi în stare să te ducă deasupra mării.

– Da, da, luați-mă cu voi, zise Elsa.”

(*Lebedele* după Hans Christian Andersen)

2. Formează echipă cu un coleg. Imaginați-vă și scrieți un dialog între un copil și un ghid de la muzeul de istorie. Transformați apoi dialogul în povestire.

Comparați povestirea echipei voastre cu a celorlalte echipe, urmărind folosirea cuvintelor de legătură și a verbelor la persoana a III-a.

3. Alcătuieste un dialog după imaginea alăturată.

4. Transformă dialogul în povestire.

Povestirea scrisă a unor fragmente

Ne amintim!

Povestirea scrisă a unui fragment se realizează astfel:

- citim fragmentul;
- formulăm ideea principală corespunzătoare fragmentului;
- povestim oral fragmentul, dezvoltând ideea principală;
- redactăm povestirea.

În povestire nu se folosește dialogul și nu se dau citate din text.

În povestirea scrisă trebuie respectate regulile de ortografie și punctuație.

Ne folosim cunoștințele!

1. Recitește textul *Moș Ion Roată și Vodă Cuza* după Ion Creangă.
2. Împreună cu un coleg, alcătuieste planul simplu de idei al textului.
3. Citește fragmentul în care Moș Ion Roată îi povestește lui Cuza Vodă despre necazurile lui. Povestește-l oral în fața clasei, apoi scrie-l.
4. Povestește în scris fragmentul care te-a impresionat cel mai mult.

Povestirea scrisă a unui text de mică întindere după planul simplu de idei

Ne amintim!

Povestirea scrisă a unui text se realizează astfel:

- citim textul;
- delimităm textul în fragmente;
- formulăm planul simplu de idei;
- povestim oral, dezvoltând planul de idei cu detalii din text;
- redactăm povestirea.

Invitație la lectură

Pentru a-l cunoaște mai bine pe Moș Ion Roată, poți citi lectura *Moș Ion Roată* de Ion Creangă, lectură presărată cu momente pline de haz.

JURNAL DE CITITOR

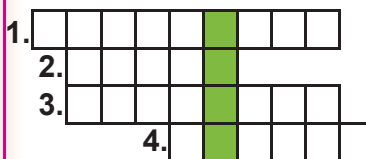
PORTOFOLIU

Povestește în scris un alt text al cărui autor este Ion Creangă.

JOC DE CUVINTE

Rezolvând rebusul, vei descoperi numele domnitorului din povestirea studiată.

Adaugă în portofoliu foaia cu rebusul rezolvat.

1. pizmaș
2. dar
3. mojiç
4. țară

LUCREZ ÎN ECHIPĂ

Citiți povestirile fragmentelor redactate la exercițiul 4, în ordinea desfășurării evenimentelor.

EXPRIMĂ-ȚI PĂREREA!

De ce crezi că domnitorul Alexandru Ioan Cuza l-a numit pe Moș Ion Roată „prietenul și tovarășul meu cel vechi”?

File de istorie

Ne folosim cunoștințele!

1. Povestești pe rând câte un fragment din textul *Moș Ion Roată și Vodă Cuza*.
2. Povestește în scris textul *Moș Ion Roată și Vodă Cuza* după planul simplu de idei, dezvoltând fiecare idee principală în trei-patru enunțuri.

Grupurile de sunete

Ne amintim!

Există cuvinte care conțin grupurile de sunete **oa, ia, ea, ie, ua, uă**, grupuri pronunțate în aceeași silabă.

Ne folosim cunoștințele!

1. Pronunță clar cuvintele, apoi desparte-le în silabe: *douăzeci, căprioara, ploaie, perdeaua, nouă*.
2. Transformă cuvintele după model, apoi subliniază grupurile de sunete întâlnite.

Moldova → moldovean

București →

Cluj →

Constanța →

Argeș →

Timișoara →

Muntenia →

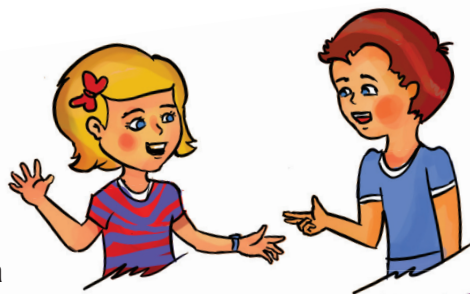
3. Formulează enunțuri care să conțină cuvinte ce cuprind grupurile de sunete **oa, ia, ea, ie, ua, uă**.

Factorii care pot perturba comunicarea

Descoperim!

Imaginează-ți că cei doi copii stau de vorbă. Ce crezi că ar putea să le împiedice comunicarea? Transcrie doar variantele care precizează factorii ce pot împiedica (perturba) comunicarea acestora.

- dacă nu ar fi atenți unul la celălalt
- dacă ar vorbi prea încet
- dacă ar vorbi în limbi diferite
- dacă ritmul vorbirii ar fi prea rapid
- dacă ar rosti incorect unele cuvinte
- dacă ar vorbi clar și cu intonație adecvată
- dacă distanța dintre ei ar fi prea mare
- dacă ar folosi cuvinte din domenii mai puțin cunoscute interlocutorului
- dacă în timp ce comunică s-ar auzi zgomote puternice
- dacă mesajul ar fi formulat corect
- dacă enunțurile ar fi prea lungi

Dacă unul dintre interlocutori are probleme de sănătate (cu auzul, cu exprimarea verbală), celălalt trebuie să-și adapteze mesajul pentru ca acesta să fie înțeles.

EXPRIMĂ-ȚI PĂREREA

Care crezi că sunt urmările atunci când nu ești atent la profesorul care îți comunică informații la ora de curs?

Exersăm!

1. Care este factorul din cauza căruia Moș Ion Roată nu înțelege ce se vorbește la Divanul ad-hoc?
2. Ce s-ar fi întâmplat dacă domnitorul Cuza nu ar fi fost atent când Moș Ion Roată i-a povestit necazurile cu boierul?

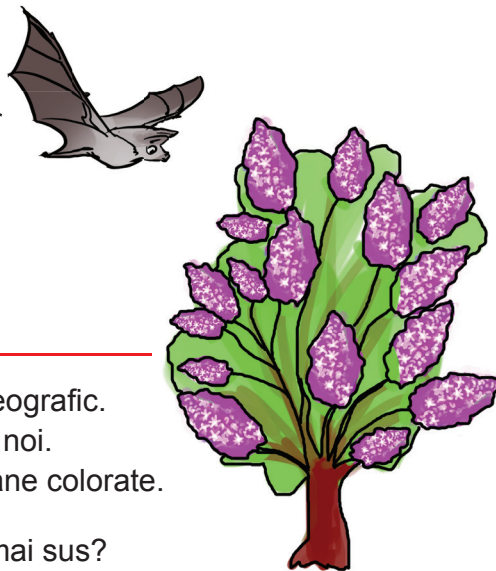
Cuvinte cu aceeași formă și sens diferit

Ne amintim!

În vocabularul limbii române există cuvinte identice ca formă, dar diferite ca sens (înțeles).

Ne folosim cunoștințele!

1. Alcătuieste enunțuri, folosind sensuri diferite ale cuvintelor subliniate în textul *Moș Ion Roată și Vodă Cuza* după Ion Creangă.
2. Precizează câte două sensuri ale următoarelor cuvinte: *liliac, leu, nouă, bloc, cameră, mai, toc*.

Pronunțăm și scriem corect!

N-am gândit că boierul mă va batjocori.
N-ai știut când este spectacolul de circ.
N-au sosit din călătorie.

N-am atlas geografic.
Tu n-ai ghetе noi.
Ei n-au creioane colorate.

- Ce observi în scrierea cuvintelor subliniate în enunțurile de mai sus?
- Rostește aceste cuvinte.
- La ce timp sunt verbele *am gândit, ai știut, au sosit, am, ai, au*?

Cuvintele **n-am**, **n-ai**, **n-au** se scriu cu liniuță de unire (cratimă) și se rostesc într-o singură silabă când:

- ajută la formarea timpului trecut al verbelor și sunt însoțite de cuvântul **nu**, căruia îi lipsește vocala **u**, înlocuită de cratimă.
- sunt forme ale verbului **a avea** la timpul prezent, însoțit de cuvântul **nu**, căruia îi lipsește vocala **u**, înlocuită de cratimă.

Exersăm!

1. Completează enunțurile, folosind cuvintele *n-am*, *n-ai* sau *n-au*.

Eu ..... ajuns la timp, pentru că tu ..... anunțat schimbarea programului.
M-am gândit că ei ..... câștigat concursul, iar tu ..... aflat această veste.

2. Alcătuieste enunțuri în care să folosești cuvintele *n-ai* și *nai*.
3. Transformă propozițiile de mai jos, după modele.

Maria și Ioana nu au cățel.
Maria și Ioana n-au cățel.

Ei nu au mers la mare.
Ei n-au mers la mare.

Prietenii mei nu au biciclete.
Tu nu ai minge.
Nu am timp de pierdut.

Tu nu ai venit pe la mine.
Noi nu am interpretat rolurile.
Ele nu au participat la defilare.

Planul dezvoltat de idei

Descoperim!

Moș Ion Roată și Vodă Cuza

Ideea principală	Completări ale ideii principale
1. Moș Ion Roată a luat parte la Divanul ad-hoc din Moldova.	<ul style="list-style-type: none"> • La această adunare au mai participat boieri, episcopi și mitropolitul țării. • Moș Ion Roată era cinstit, sincer, cuviincios și nu avea încredere în boieri.
2. Un boier s-a purtat răutăcios cu Moș Ion Roată.	<ul style="list-style-type: none"> • Acesta îi spune boierului să vorbească mai pe înțelesul țăranilor. • Moș Ion Roată atrage atenția boierilor că, datorită muncii țăranilor, ei duc un trai bun. • Colonelul Alexandru Cuza a dat mâna cu Moș Ion Roată.

• Compară informațiile care apar în ideile principale din prima coloană a tabelului, cu informațiile din a doua coloană, referindu-te la numărul enunțurilor în care acestea sunt prezentate, ordinea așezării informațiilor și detaliile prezentate.

Reținem!

Ideea secundară este o comunicare prin care se aduc completări cu detalii la ideea principală. Unei ideii principale îi pot corespunde mai multe idei secundare.

Planul dezvoltat de idei cuprinde ideile principale și ideile secundare corespunzătoare acestora, prezentate în ordinea în care informațiile apar în text.

Exersăm!

1. Formulează ideile secundare corespunzătoare celorlalte cinci idei principale ale textului *Moș Ion Roată și Vodă Cuza*.
2. Alcătuieste planul dezvoltat de idei al textului.

Părțile unui text creativ

Ne amintim!

Părțile unui text creativ sunt:

- **introducerea** - sunt prezentate pe scurt locul, timpul și unele personaje care participă la acțiune;
- **cuprinsul** - sunt prezentate faptele și întâmplările în succesiunea lor;
- **încheierea** - este prezentată concluzia sau învățătura desprinsă.

Ne folosim cunoștințele!

1. Realizează un text creativ în care timpul desfășurării acțiunii este sfârșit de toamnă, iar locul întâmplărilor este în pădure.
2. Lucrează în perechi, schimbând caietul cu al colegului de bancă și corectându-vă unul altuia greșelile. Propune colegului tău sugestii și idei pentru textul creat la exercițiul anterior.

PORTOFOLIU

Transcrie pe o coală textul creativ realizat. Ilustrează-!

RECAPITULARE

La Alba Iulia

De îndată ce mama a ajuns acasă de la serviciu, Ștefan îi iese în întâmpinare și îi spune plin de entuziasm:

– Măine și poimăine nu mergem la școală. Avem două zile libere. Măine este Sfântul Andrei, sărbătoare religioasă, iar poimăine este 1 Decembrie, Ziua Națională a României. Toată țara sărbătorește.

– Ce sărbătorește? întrebă mama în timp ce pregătea cina.

– 1 Decembrie... Ziua Națională...

– Unirea Transilvaniei cu România! a adăugat Irina, sora mai mare a lui Ștefan, sigură pe ea, dorind să completeze răspunsul.

Chiar în acel moment se auzi ușa de la intrare. Copiii veseli și-au întâmpinat tatăl. A urmat o cină liniștită în familie.

– Am o surpriză pentru voi, spuse tatăl, oferindu-le copiilor o carte ce avea copertele colorate în culorile drapelului românesc.

– E o carte cu povestiri istorice! a exclamat Irina. Hai, Ștefan, vino să o răsfoim împreună! Cred că e foarte interesantă.

Cei doi frați s-au așezat nerăbdători pe canapea și au început să studieze cartea, filă cu filă, în timp ce Irina citea cu voce tare titlurile povestirilor. Din carte, chipurile domnitorilor români parcă îi priveau prietenește pe copiii curioși.

– 1 Decembrie 1918 - Marea Unire, citește apăsât Irina. Preocupați, amândoi priveau ilustrațiile!

– Tată, povestește-ne despre Marea Unire! s-a rugat Ștefan.

– Unirea Țărilor Române a fost o dorință de demult a poporului român. Și dorința aceasta s-a împlinit. În dimineața zilei de 1 Decembrie 1918, români din toate colțurile țării au mers la Alba Iulia, locul Adunării, pentru a împlini Marea Unire. Cum sala Adunării devenise neîncăpătoare, oamenii s-au adunat pe câmpie. Pe fețele tuturor se citea fericirea. Steagurile tricolore fluturau deasupra mulțimii care striga „Vrem Unirea! Vrem România Mare!”. În timp ce așteptau marea veste a Unirii, oamenii adunați acolo cântau înflăcărați „Deșteaptă-te, române!”, „Pe-al nostru steag e scris Unire” și alte cântece patriotice ce răsunau pe toată câmpia.

– Și cum au aflat toți de Unire? întrebă curios Ștefan.

– Vestea Marii Uniri s-a dat de la **tribună**, după ore în șir în care oamenii din **prezidiu** reușiți la Alba Iulia s-au sfătuit și au hotărât că Transilvania se întoarce la patria mamă. Din acel moment au devenit o singură țară: ROMÂNIA MARE. În zilele noastre, la Alba Iulia, se întâlnesc oameni și **oficialități** pentru a **comemora** acest eveniment important. Festivitatea din această zi este marcată

File de istorie

prin **defilări**. Începând cu anul 1990, data de 1 Decembrie a fost stabilită ca Ziua Națională a României.

- Ce frumos cred că este să te afli la Alba Iulia în această perioadă! a spus visătoare Irina.
- Mâine veți fi și voi prezenți acolo, însoțiți de mama.
- Ura! Ura! Dar tu nu vii cu noi?
- Nu, eu sunt de gardă la spital. Dar îmi veți povesti voi cum a fost acolo.

În timp ce mama pregătea bagajul, copiii au adormit cu gândul la festivitatea de mâine.

Noaptea a trecut, iar dimineața copiii s-au trezit nerăbdători.

Călătoria cu automobilul a durat câteva ore. În acest timp copiii își imaginau cum ar fi fost să fie prezenți și ei la Marea Unire.

- Voi parca aici! Întrerupe mama gândurile copiilor duse în timp, demult, pe vremea Unirii.

Se alăturară și ei mulțimii care aștepta nerăbdătoare începerea **paradei** militare.

Copii mari și mici țopăiau fericiți și executau pași de marș asemeni soldaților.

Muzica de fanfară se auzea din depărtare. Parada militară se apropia. Curioși, copiii au încetat din țopăială. Acum așteptau cu sufletul la gură ca trupele care defilau să le treacă prin față.

Militarii mășăluiau în ritm de fanfară, așezați în rânduri grupate în **plutoane**. **Sincronizarea** lor era perfectă. Uniformele de paradă pe care militarii le purtau erau parcă special croite pentru trupurile lor. Fiecare pluton avea un fel de uniformă. Astfel puteai să-ți dai seama din ce trupă face parte fiecare pluton: din aviație, din marină, din poliție, din jandarmerie, din trupa vânătorilor de munte sau din trupa pompierilor.

Pe măsură ce plutoanele înaintau, conduse de câte un comandant urmat de militari mândri cu drapelul țării strâns la piept, emoția sărbătorii a cuprins toată mulțimea adunată la defilare.

Copiii salutau militărește, pătrunși de importanța momentului.

Rânduri, rânduri, plutoanele au trecut prin fața mulțimii. Festivitatea se afla la final.

– Vom merge la Muzeul Național al Unirii, zise mama. Acolo, printre alte documente importante, se află niște registre mari în care sunt scrise numele țăranilor desemnați să ia parte la Adunarea solemnă din 1918, când a fost înfăptuită Unirea Transilvaniei cu România.

La muzeu, cei trei au fost captivați și de colecția de **etnografie** și artă populară: port, țesături, **ceramică**, icoane pe lemn și sticlă.

Seara, târziu, au ajuns acasă.

- Ei, cum a fost la defilarea de Ziua Națională a României? i-a întrebat tatăl.

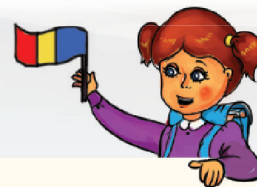
– Impresionant! Mie mi-a plăcut cel mai mult plutonul de pompieri, a spus entuziasmată Irina.

– Iar ție Ștefan ce ți-a plăcut cel mai mult?

– Mi-au plăcut trupele marinei militare. Cred că mă voi face marinar. Și sunt bucuros și mândru că am fost și eu la Alba Iulia.

Vocabular

tribună: construcție de unde spectatorii pot asista la desfășurarea unei festivități, parade

prezidiu: totalitatea persoanelor alese pentru conducerea unor adunări, ședințe etc.

oficialități: autoritățile dintr-o țară, dintr-un oraș

comemorare: sărbătorire în amintirea unei persoane sau a unui eveniment important

a defila: a merge în pas cadențat în coloană (de marș) cu ocazia unei parade, a unei serbări

paradă: festivitate militară la care defilează trupele

pluton: subunitate militară mai mică, alcătuită din trei sau patru grupe

sincronizare: a face ca două sau mai multe acțiuni, fapte sau evenimente să se petreacă în același timp

etnografie: știință care se ocupă cu originea, modul de viață, cultura și obiceiurile popoarelor

ceramică: obiecte produse prin modelarea și arderea argilei

RECAPITULARE - PROIECT - ZIUA NAȚIONALĂ A ROMÂNIEI

Fiecare elev are pe bancă fișa cu textul *La Alba Iulia*.

Caută informații în text și subliniază-le astfel:

- cu albastru - povestirea tatălui despre Marea Unire;
- cu galben - prezentarea paradei militare;
- cu roșu - ce au văzut copiii la Muzeul Național al Unirii din Alba Iulia.

Scrie propoziții interogative și enunțative exclamative referitoare la conținutul textului *La Alba Iulia*, în care să introduci cuvintele *n-am, n-ai, n-au*.

Alcătuiește planul simplu de idei al textului *La Alba Iulia*. Compară planul tău cu cel al colegului și îmbunătățește-ți-l dacă este necesar.

Povestește textul *La Alba Iulia*, după planul simplu de idei.

Citiți în lanț lectura *Ocaua lui Cuza de Dumitru Almaș*.

Alcătuți, în echipe de câte patru elevi, planul dezvoltat de idei al textului. Citiți planurile în clasă și desemnați-l pe cel mai reușit.

EXPRIMĂ-ȚI PĂREREA!

Exprimă-ți părerea despre înțelesul proverbului „În uni-re stă puterea”.

ÎNDEMÂN

De Ziua Națională a țării, îmbracă-te în costumul popular românesc!

Privește imaginea și scrie o propoziție pe baza acesteia.

Trece verbul din propoziție la celelalte timpuri și scrie propozițiile obținute. Precizează persoana, numărul și timpul acestor verbe.

Ce-ți doresc eu ție, dulce Românie
de Mihai Eminescu

Ce-ți doresc eu ție, dulce Românie,
Țara mea de glorie, țara mea de dor?
Brațele nervoase, arma de tărie,
La trecutu-ți mare, mare viitor!

Ce-ți doresc eu ție, dulce Românie,

Fiii tăi trăiască numai în frăție
Ca a nopții stele, ca a zilei zori,
Viața în vecie, glorie, bucurie,
Arme cu tărie, suflet românesc,
Vis de vitejie, fală și mândrie,
Dulce Românie, asta ți-o doresc!

- Citește poezia cu intonația corespunzătoare.
- Identifică în poezie cuvintele care conțin grupurile *oa* și *ia*, apoi desparte-le în silabe.
- Alcătuiește enunțuri în care cuvintele evidențiate să aibă alt sens decât cel din poezie.

Un reporter a purtat un dialog cu unul dintre colegii tăi. Interpretați pe roluri acest dialog.

- „– Ce sărbătorim la 1 Decembrie?
– Sărbătorim Ziua Națională a României.
– Ce vis al românilor s-a împlinit la 1 Decembrie 1918?
– Visul împlinit a fost Unirea Transilvaniei cu România.
– Cum te simți, sărbătorind această zi?
– Mă simt emoționat și bucuros.”

• Imaginează-ți că ești prezentatorul știrilor și trebuie să povestești telespectatorilor dialogul de mai sus.

Scrie povestirea pe o coală. Prezintă această povestire sub forma unei știri de televiziune, în fața colegilor.

Enumeră ce factori ar putea să împiedice comunicarea dintre reporter și colegul tău, dacă interviul ar avea loc în mulțimea adunată în Piața din Alba Iulia, cu ocazia sărbătoririi Zilei Naționale.

Caută informații în manualul de istorie și în alte surse, despre sărbătoarea de la 1 Decembrie.

Realizați în echipe de câte patru elevi un text creativ, folosind informațiile găsite.

Confecționează un tricolor. Scrie câte un citat asemănător celui de mai jos pe fiecare dintre culorile acestuia.

„Unde-i unul, nu-i putere

Unde-s doi, puterea crește”
(Vasile Alecsandri)

Explică folosirea ghilimelelor și a punctelor de suspensie în citatul de mai sus.

EVALUARE

Ștefan cel Mare și Vrâncioaia

legendă românească

Odată, pe când Ștefan cel Mare domnea cu dreptate și înțelepciune peste ținuturile Moldovei, a fost o luptă mare între **plăieșii** lui și oastea turcească. În acea **vară**, satele Moldovei au fost prădate, câmpiile au fost arse și mulți moldoveni au căzut în luptă, fiind depășiți de numărul prea mare al dușmanilor.

Voievodul Ștefan, cu **mare** durere în suflet, a fugit din calea oastei turcești, ca să nu fie prins de dușmani, și a colindat o vreme singur prin Munții Vrancei. Pe atunci, în Vrancea nu erau sate multe ca acum. Oamenii din acele locuri erau ciobani și își pășteau turmele de oi prin poienile munților.

Călărind așa prin codrii cei bătrâni, Voievodul Ștefan ajunsese pe Valea Putnei. Merse o vreme și spre asfințit dădu de o casă între niște brazi. Descălecă de pe cal și se apropie de prispa căsuței, unde o bătrână **torcea** liniștită dintr-un **fuior** de lână. Bătrânică îl măsură pe viteaz din priviri, dar nu-l recunoscuse pe domnul Moldovei. Văzându-l obosit și prăfuit de atâta mers, îl pofti în casă să se spele și să se ospăteze.

Bătrâna aranjă masa și îi oferi străinului mămăliguță caldă cu brânză de oi, apoi se duse în curte și dădu calului ovăz și apă. Când se întoarse în casă, îl găsi pe bărbat adormit. Tudora Vrâncioaia, așa se numea femeia, îl privi curioasă și atentă. Văzu că pe sub mantia cenușie, voinicul purta haine scumpe, cusute cu broderii de aur și argint.

Se gândi atunci că străinul nu putea fi altul decât Ștefan Vodă, domnitorul Moldovei, despre care auzise că fusese învins la Războieni de Mahomed Cuceritorul și că se retrăsese singur în munți, după ce îi fusese risipită oastea. Bătrâna, văzând că are drept oaspete chiar pe domnul Moldovei, nu mai stătu pe gânduri și alergă într-un suflet la stână să îi anunțe pe feciorii ei.

Tudora Vrâncioaia avea șapte fii vâjnoși și înalți ca brazii, toți oieri ce-și purtau turmele pe pașiștile înverzite ale munților. La stână, ea le-a povestit feciorilor cele întâmplare, sperând ca aceștia să îi adune pe toți voinicii din împrejurimi și toți să lupte alături de domnitorul Ștefan împotriva turcilor.

Flăcăii au înțeles că pot fi de ajutor domnului Ștefan. Se răspândiră în șapte părți ale Vrancei și urcară pe munți, își luară buciumele și suflară spre toate zările.

În curând, le răspunseră buciumele de pe alte piscuri, semn că toți voinicii de pe munții cei împăduși auziseră chemarea la luptă și coborau în cete dese spre casa Tudorei Vrâncioaia, pentru a-l întâlni pe măritul Ștefan cel Mare.

Când se trezi Ștefan Vodă a doua zi, îi povesti mătușii Tudora cum năvăliseră turcii în țară, câtă frunză și iarbă, cum se luptase alături de moldovenii lui trei zile și trei nopți, dar turcii îi risipiseră

oastea. Bătrâna îl încurajă văzându-l așa întristat și îi arată Măriei Sale pe cei șapte feciori ai ei, care veniseră cu cete mari de voinici strânși de prin munți.

Ștefan cel Mare a rămas uimit când a văzut cetele de voinici înarmați. Atunci, Vrâncioaia îi grăi:

– Iată, Doamne, ți-i dau pe cei șapte feciori ai mei, să pornești cu ei la luptă aprigă și să-i izgonești pe dușmani. Ei ți-au strâns oaste mare de viteji, dornici să ți se alătore în bătălie. Să fii cu inima vitează, Măria Ta, și să te întorci biruitor!

Ștefan, îmbărbătat de cuvintele Vrâncioaiei, privi cu mândrie la voinicii dornici să își apere țara. Îi mulțumește din suflet mătușii Tudora:

– Să trăiești, mătușă Vrâncioaia, să-ți dea Dumnezeu sănătate pentru tot ajutorul și pentru toată dragostea de țară ce mi-ai arătat!

Apoi Ștefan chemă cetele de vrânceni și plecară cu toții, să ajungă din urmă armata turcă.

Pe când mătușa Tudora urca la stână, să păzească oile în locul fiilor ei, Ștefan își adună o nouă oaste. Cu ea plecă în întâmpinarea sultanului Mahomed și a armatei sale și ajunse la Dunăre.

Toți oștenii se luptară voinicește. În **fruntea** lor, Ștefan biruia dușmanii, iar flăcăii Vrâncioaiei luptau lângă el, apărându-l ca niște lei.

Ștefan îi învinse astfel pe turci, alungându-i din țară.

Apoi, de fericire, dădu ospăț mare, unde a chemat pe toți oștenii săi să petreacă și să se veselească. Veniră și cei șapte fii ai Vrâncioaiei. Ștefan le zise:

– Flăcăii mei, v-ați purtat voinicește în luptă. Iată, pentru ajutorul și vitejia de care ați dat dovadă, vă voi dărui cei șapte munți ai Vrancei. Ai voștri să fie în veci, să-i stăpâniți și să-i gospodăriți sănătoși. Întorceți-vă înapoi în codri și transmiteți-i multă sănătate Vrâncioaiei din partea voievozului Ștefan, care-a găsit la ea ajutor și sprijin în vremuri grele.

Voinicii mulțumiră lui Vodă și se întoarseră acasă, își aleseră fiecare câte un munte și se așezară la poalele lui. Acolo s-au întemeiat mai apoi satele: Păulești, Bârsănești, Negriștii, Spulber, Bodești, Nistorești și Spinești, purtând numele celor șapte frați.

Vocabular

plăieș: locuitor de la graniță ce păzea frontiera țării în părțile de munte

voievod: titlu purtat de conducătorii Țării Românești, Transilvaniei și Moldovei

a toarce: a trage fire dintr-un fuor și a le răsuci cu mâna și cu ajutorul fusului, pentru a obține fire care pot fi țesute

fuor: mănunchi de cânepă, de in, de lână, gata de tors

Citește *Medalionul literar* după ce ai rezolvat și ai verificat testul.

Medalion literar

Legendele sunt texte literare care conțin elemente fantastice sau miraculoase, prin care se explică originea unui lucru, a unei ființe, a unui fenomen etc., se explică evenimente istorice, se prezintă faptele unui erou legendar sau credințele religioase.

Legendele pot fi în proză sau în versuri.

1. Răspunde la întrebări.

- Care sunt personajele întâlnite în text?
- Cum îi răsplătește Vodă pe cei șapte feciori?
- Care este motivul pentru care Vrâncioaia îl ajută pe Voievodul Ștefan?

2. Transformă în povestire fragmentul marcat din textul *Ștefan cel Mare și Vrâncioaia*.

3. Formulează ideile principale ale primelor trei fragmente din text.

4. Formulează câte două idei secundare pentru fiecare din cele trei idei principale.

File de istorie

- Precizează numărul, persoana și timpul verbelor subliniate în text.
- Alcătuiește enunțurile în care cuvintele marcate cu roșu în text, *vară*, *mare*, *fruntea*, să aibă sensuri diferite față de cele din text.
- Formulează trei enunțuri în care să folosești cuvintele *n-am*, *n-ai*, *n-au*.

	S	B	FB
1.	un răspuns	două răspunsuri	trei răspunsuri
2.	Îndeplinește următorii descriptori cu patru - cinci omisiuni: - exprimarea corectă din punct de vedere ortografic, gramatical, al punctuației; - prezența elementelor specifice povestirii (verbele la persoana a III-a, lipsa liniei de dialog, prezența unor cuvinte de legătură); - toate informațiile din dialog se regăsesc în povestire.	Îndeplinește următorii descriptori cu două - trei omisiuni: - exprimarea corectă din punct de vedere ortografic, gramatical, al punctuației; - prezența elementelor specifice povestirii (verbele la persoana a III-a, lipsa liniei de dialog, prezența unor cuvinte de legătură); - toate informațiile din dialog se regăsesc în povestire.	Îndeplinește următorii descriptori cu o omisiune sau fără omisiuni: - exprimarea corectă din punct de vedere ortografic, gramatical, al punctuației; - prezența elementelor specifice povestirii (verbele la persoana a III-a, lipsa liniei de dialog, prezența unor cuvinte de legătură); - toate informațiile din dialog se regăsesc în povestire.
3.	o idee principală formulată	două idei principale formulate	trei idei principale formulate
4.	două - trei idei secundare formulate	patru idei secundare formulate	cinci - șase idei secundare formulate
5.	un verb analizat	două verbe analizate	trei verbe analizate
6.	un enunț	două enunțuri	trei enunțuri
7.	un enunț	două enunțuri	trei enunțuri

ROADELE CUNOAȘTERII

Realizează un proiect cu titlul „File de istorie” în care să rezolvi cerințele de mai jos.

- Realizează câte un cvintet (poezie din cinci versuri) pentru trei personalități istorice, despre care ai studiat la orele de istorie. Una dintre aceste personalități să fie Ștefan cel Mare.

Cvintetul

- primul vers: numele personalității istorice;
- al doilea vers: două cuvinte care exprimă însușiri (adjective);
- al treilea vers: trei cuvinte care exprimă acțiuni și se termină în *ând* (verbe);
- al patrulea vers: o propoziție din patru cuvinte care să exprime sentimentele tale;
- al cincilea vers: un cuvânt care să exprime esența primului vers.

- Ilustrează conținutul cvintetelor prin desene.
- Imaginează-ți o întâmplare petrecută alături de una dintre aceste personalități și redactează un text creativ în care să folosești: ghilimele, cel puțin cinci verbe la timpul trecut, trei verbe la timpul viitor și două cuvinte cu aceeași formă, dar sens diferit.

S	•
B	••
FB	•••

Autoevaluare	Interevaluare (evaluarea unui coleg)	Evaluare (cadru didactic)

MAGIA IERNII

Conținuturi

- Povestirea scrisă a unui text de mică întindere după planul dezvoltat de idei
- Substantivul. Felul substantivelor
- Pronunțarea și scrierea unor forme ale verbelor
- Înțelegerea în profunzime a mesajului textului. Asocierea elementelor textului cu experiențele proprii
- Numărul substantivului
- Genul substantivului
- Textul funcțional. Invitația
- Textul creativ după un plan de idei
- Adjectivul. Acordul adjectivului cu substantivul
- Poziția adjectivului față de substantiv
- Scrierea corectă a cuvintelor sar/ s-ar
- Înțelegerea în profunzime a mesajului textului. Extragerea unor elemente semnificative din text pentru a susține o opinie
- Personajul literar
- Descrierea de tip portret a unui personaj pe baza unui plan simplu
- Descrierea de tip portret a persoanei proprii pe baza unui plan simplu
- Planul simplu de oraș și harta
- Oferirea de informații referitoare la universul școlar și extrașcolar
- Scrierea corectă a cuvintelor numai/ nu mai

Moș Crăciun a fost răpit

după Lyman Frank Baum

 Moș Crăciun trăiește în Valea Fericirii, unde se înalță marele castel în care sunt fabricate jucăriile. Ajutoarele sale, **elfi** și zâne sunt ocupate până peste cap de la un sfârșit de an la altul.

Locul se numește Valea Fericirii pentru că acolo este numai veselie. În acest loc, pârâul râde, vântul fluierează voios, razele soarelui dansează, florile sălbatice zâmbesc.

 Alături se ridică muntele unde se află **grotele spiritelor**.

Spiritele din grotele muntelui nu-l plac pe Moș Crăciun, pentru că îi face fericiți pe copii.

Sunt cinci grote ale spiritelor. O potecă largă duce la prima grotă. În ea trăiește Spiritul **Egoismului**. În spatele acesteia se află grotă Spiritului Invidiei. Grotă Spiritului Urii este următoarea, iar din aceasta se ajunge în grotă Spiritului Răutății. Din cele patru grote se desprinde câte un tunel îngust care duce la a cincea grotă ocupată de Spiritul **Căinței**, singurul personaj plăcut.

 Spiritele grotelor doreau să-i încurce planurile lui Moș Crăciun.

– Mă simt singur, a spus Spiritul Egoismului. Moș Crăciun oferă cadouri copiilor, încât ei devin fericiți și generoși prin exemplul lui și se țin departe de grotă mea.

– Și eu am același necaz, s-a alăturat Spiritul Invidiei. Nu-i pot face pe cei mici să devină invidioși.

– E rău și pentru mine, a declarat Spiritul Urii. Dacă niciun copil nu trece prin grotă Egoismului și prin cea a Invidiei, niciunul nu poate ajunge nici la grotă mea.

– Sau la a mea, a adăugat Spiritul Răutății. Totul din cauza lui Moș Crăciun!

– E clar că dacă cei mici nu vizitează grotele voastre, nu au cum să o viziteze nici pe a mea.

a zis Spiritul Căinței.

 Moș Crăciun lucra tot anul în castelul său din Valea Fericirii, pregătind cadourile pe care le împărțea în Ajunul Crăciunului. La început, s-au decis să-l ademenească în grotele lor, să-l închidă.

A doua zi, vine la Moș Crăciun Spiritul Egoismului:

– De ce nu păstrezi pentru tine aceste jucării minunate? Copiii le distrug.

– Greșit! Băieții și fetele păstrează darurile mele.

Spiritul Egoismului s-a întors la ceilalți și le-a zis că Moș Crăciun nu este egoist deloc.

În ziua următoare, Spiritul Invidiei l-a vizitat pe Moș Crăciun:

– Magazinele vând jucăriile pentru bani, în vreme ce tu nu obții nimic.

– Eu ofer daruri din dragoste, doar o dată pe an. Mi-ar fi rușine să accept bani pentru ele. Îmi plac magazinele de jucării pentru că oferă bucurie copiilor în restul anului.

Spiritul Urii a intrat în atelier și a spus:

– Sunt mulți care nu cred în Moș Crăciun, iar pe aceștia ești forțat să îi urăști amarnic.
– Nu îi urăsc. Acești oameni nu îmi fac rău mie, ci îi fac nefericiți pe copii. I-aș ajuta oricând, nu i-aș răni niciodată.

Spiritele nu puteau să îl ispitească pe Moș Crăciun și s-au hotărât să-l răpească în Ajunul Crăciunului.

 Moș Crăciun a plecat împreună cu elfii Nuter, Peter, Kilter și Wisk în sania **ticsită** de saci uriași cu jucării, trasă de renii săi. Aceasta era ziua din an în care era cel mai fericit, ziua în care le oferea cu dragoste copiilor comorile atelierului său.

 Deodată, o frânghie l-a cuprins pe Moș Crăciun. A fost smuls din sanie și, până ca elfii să-și dea seama de ceea ce se întâmplă, s-a făcut nevăzut. Moș Crăciun a înțeles că Spiritele l-au răpit.

„Ha, ha! Ce vor plânge, ce vor bombăni copiii când vor descoperi că nu sunt jucării sub brazii de Crăciun! Și cum se vor îngrămădi în grotle noastre, ale Egoismului, Invidiei, Urii și Răutății!”

 Elfii au împărțit în noaptea magică jucării tuturor copiilor. Doar îl ajutaseră de atâtea ori pe Moș! În vremea aceasta Moș Crăciun era păzit pe rând de spiritele care îl răpiseră. Când a venit rândul Spiritului Căinței, Moș Crăciun l-a întrebat dacă nu regretă că a participat la răpirea lui.

– O, desigur! a răspuns spiritul. Ca să îți demonstrez că regret sincer o să te las să evadezi.

Apoi l-a condus printr-un tunel lung, până când au ajuns amândoi în Grotă Căinței.

– Iartă-mă! s-a rugat Spiritul Căinței. Nu sunt un spirit rău.

– Nu sunt supărat, i-a spus spiritului. Așa că, bună dimineața și Crăciun fericit!

Cu aceste cuvinte a ieșit bucuros din grotă, îndreptându-se spre casa sa din Valea Fericirii.

 Înspre munte se afla o mulțime alcătuită din cele mai ciudate creaturi imaginate. Erau numeroși elfi, **gnomi** și zâne. Aceștia erau conduși de Wisk, Peter, Nuter și Kilter, care doreau să îl salveze pe Moș Crăciun din captivitate.

Când l-au văzut pe Moș Crăciun, s-au bucurat că s-a întors, iar el le-a mulțumit pentru ajutorul lor.

 Spiritele s-au întristat când au descoperit că a eșuat răpirea lui Moș Crăciun. Și nimeni din jur nu părea să fie egoist, invidios sau plin de ură. Constatând că preferatul copiilor avea atât de mulți prieteni adevărați, spiritele grotelor nu au mai încercat niciodată să îl încurce pe Moș Crăciun.

Vocabular

elf: ființă supranaturală imaginată ca un pitic

grotă: peșteră, cavernă

căință: regret, remușcare

egoism: preocupare pentru interesele personale

spirit: ființă supranaturală

ticsit: plin până la refuz, înghesuit peste măsură

gnom: mic personaj din povești, slut și deformat, care ar locui în interiorul pământului, păzind comori ascunse

Medalion literar

Lyman Frank Baum

(1856-1919) a fost scriitor american de cărți pentru copii, celebru în special pentru cartea *Vrăjitorul din Oz* (1900) și alte treisprezece cărți bazate pe aceasta, cu acțiunea tot pe Tărâmul din Oz.

A scris nouă cărți fantastice, una dintre ele fiind *Viața și aventurile lui Moș Crăciun*, 82 de povestiri scurte, circa 200 de poeme și alte lucrări.

Înțelegem textul!

1. Enumeră personajele în ordinea în care apar în text.
2. Precizează două motive pentru care spiritele doreau să-l răpească pe Moș Crăciun.
3. Cine l-a ajutat pe Moș Crăciun să evadeze?
4. De ce s-au întristat spiritele?

Descoperim!

1. Citește primele două fragmente ale textului *Moș Crăciun a fost răpit* după Lyman Frank Baum.
2. Ideile principale și secundare ale primelor două fragmente pot fi:
  1. Moș Crăciun trăiește în Valea Fericirii.
    - În castelul lui Moș Crăciun se fabrică jucării.
    - Moș Crăciun este ajutat de elfi și zâne.
    - În Valea Fericirii tot timpul este veselie.
  2. În muntele de lângă Valea Fericirii locuiesc spiritele.
    - Spiritelor nu le place de Moș Crăciun, pentru că acesta îi face fericiți pe copii.
    - Grotele celor cinci spirite sunt așezate una după alta, cu tunele între ele.
    - În a cincea grotă locuiește Spiritul Căinței.
3. Povestește oral cele două fragmente, după ideile prezentate mai sus.
4. Povestirea scrisă a celor două fragmente poate fi:

În povestire nu se folosește dialogul.

Moș Crăciun trăiește în castelul lui din Valea Fericirii. Aici, ajutat de elfi și zâne, fabrică jucării tot timpul anului.

În Valea Fericirii este tot timpul veselie pentru că râul râde, vântul fluieră voios, soarele dansează și florile zâmbesc.

În muntele de lângă Valea Fericirii locuiesc cinci spirite: Spiritul Egoismului, Spiritul Urii, Spiritul Răutății, Spiritul Căinței și Spiritul Invidiei.

Spiritele nu îl plac pe Moș Crăciun, pentru că acesta îi face întotdeauna fericiți pe copii.

Cele cinci spirite locuiesc în grote așezate una după cealaltă, cu tunele între ele. În ultima grotă locuiește Spiritul Căinței, care este un personaj mai plăcut.

- În povestirea celor două fragmente sunt prezentate toate detaliile existente în ideile secundare?

Reținem!

Povestirea scrisă după un plan de idei se realizează astfel:

- citim textul;
- delimităm textul în fragmente;
- formulăm planul dezvoltat de idei;
- povestim oral, îmbogățind planul de idei cu detalii din text;
- redactăm povestirea.

Exersăm!

1. Împărțiți în echipe, formulați ideile principale și ideile secundare ale câte unui fragment din textul *Moș Crăciun a fost răpit*. Povestiți fragmentul pe baza acestor idei.
2. Citiți povestirile fragmentelor în ordinea desfășurării întâmplărilor din text.
3. Povestește, în scris, pe baza planului dezvoltat de idei, textul *Moș Crăciun a fost răpit*.

În povestire se redau detaliile semnificative din text, renunțându-se la amănuntele nesemnificative.

Substantivul. Felul substantivelor

Ne amintim!

Substantivul este partea de vorbire care denumește ființe (copil, pisică etc.), lucruri (pénar, coș etc.), fenomene (ploaia, topirea etc.), însușiri (frumusețea, bunătatea etc.), acțiuni (mersul, scrisul etc.), relații (prietenia, colaborarea etc.), emoții (bucuria, furia etc.) etc.

Substantivul este de două feluri:

- **substantivul comun** - denumește ființe, lucruri, fenomene etc. de același fel;
- **substantivul propriu** - denumește o anumită ființă, un anumit lucru, un anumit fenomen etc., spre a-l deosebi de altele de același fel.

Ne folosim cunoștințele!

1. Selectează toate substantivele din primul fragment al textului și precizează felul acestora.
2. Găsește în text și alte substantive proprii.
3. Alcătuește câte trei enunțuri cu substantive comune și substantive proprii, selectate din al cincilea fragment al textului.

Substantivele comune se scriu cu literă inițială mică dacă acestea nu se află la începutul enunțului.

Substantivele proprii se scriu întotdeauna cu literă inițială mare.

Pronunțăm și scriem corect!

- Compară propozițiile din prima coloană cu cele din a doua coloană, urmărind cuvintele subliniate.

Noi nu avem multe jucării.

Noi n-avem multe jucării.

El nu are teamă de întuneric.

El n-are teamă de întuneric.

– Nu aveți grijă, mă voi ocupa eu!

– N-aveți grijă, mă voi ocupa eu!

Am aflat că el nu are schiuri.

Am aflat că el n-are schiuri.

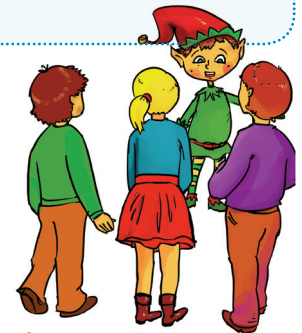
- Rostește cuvintele subliniate.

Cuvintele **n-are**, **n-avem**, **n-aveți** se scriu cu cratimă, când verbul a avea este însoțit de cuvântul **nu**, iar vocala **u** din cuvântul **nu** este înlocuită de cratimă.

Exersăm!

1. Alcătuește trei enunțuri în care să introduci cuvintele **n-are**, **n-avem**, **n-aveți**.
2. Înlocuiește cuvintele subliniate cu **n-are**, **n-avem**, **n-aveți**.

- Moș Crăciun nu are răutate. Nu-i așa că nici voi nu aveți?
- Nu avem! răspunseră în cor copiii.

Înțelegerea în profunzime a mesajului textului Asocierea elementelor textului cu experiențele proprii

1. Selectează cuvintele și grupurile de cuvinte care denumesc elementele reale și elementele imaginare întâlnite în textul *Moș Crăciun a fost răpit*, apoi transcrie-le într-un organizator grafic asemănător celui de mai jos.

elfi, zâne, copiii primesc daruri de Crăciun, pârâul râde, florile zâmbesc, băieții și fetele păstrează darurile, cele cinci spirite, magazinele de jucării oferă bucurie copiilor, vântul fluieră, gnomi, răpirea lui Moș Crăciun, munte, castel.

elementele reale	elementele imaginare
------------------	----------------------

Mația iernii

2. Pentru fiecare element real pe care l-ai selectat la exercițiul 1, scrie în câteva enunțuri dacă ai avut o experiență asemănătoare sau dacă ai întâlnit în realitate elementele respective.
3. Cele cinci spirite din poveste corespund unor sentimente și atitudini care se pot manifesta la oameni în realitate. Relatează o întâmplare trăită sau cunoscută în care ai întâlnit unul dintre aceste sentimente.
4. Realizează un text creativ în care să introduci unele dintre elementele reale întâlnite în textul *Moș Crăciun a fost răpit* după Lyman Frank Baum.

Numărul substantivului

Ne amintim!

Substantivul are două numere:

- **numărul singular**- când substantivul denumește o singură ființă, un singur lucru, un singur fenomen etc.;
- **numărul plural**- când substantivul denumește mai multe ființe, lucruri, fenomene etc.

Există substantive care au forme numai:

- la numărul singular (*aur, unt, volei, sare, geografie etc.*);
- la numărul plural (*zori, Carpați, aplauze etc.*).

Ne folosim cunoștințele!

1. Scrie forma de plural a următoarelor substantive: *poveste, grotă, castel, pârâu, personaj, atelier, elf, jucărie, copil*.
2. Alcătuieste enunțuri în care să introduci forma de singular a următoarelor substantive: *reni, brazi, băieți, zâne, nopți, comori*.
3. Găsește pluralul pentru:
  - substantivele cu sens opus cuvintelor *altruism* și *răutate*;
  - substantivul cu sens asemănător cuvântului *dar*.

Există substantive care au aceeași formă atât la numărul singular, cât și la numărul plural (*ochi, pui, ochelari, nume, învățătoare etc.*).

Genul substantivului

Ne amintim!

Substantivele au trei genuri:

- **genul feminin** (o jucărie, două jucării);
- **genul masculin** (un elf, doi elfi);
- **genul neutru** (un castel, două castele).

Ne folosim cunoștințele!

1. Precizează genul următoarelor substantive comune: *bucurie, magazin, prietenie, munte, an, ploaie*.
2. Transcrie substantivele comune din al cincilea fragment al textului *Moș Crăciun a fost răpit* și grupează-le în funcție de genul acestora.

3. Alcătuieste enunțuri în care să folosești câte trei substantive de fiecare gen.

Textul funcțional. Invitația

Ne amintim!

Invitația este un text funcțional, prin care o persoană (sau un grup de persoane) este chemată la un eveniment (aniversare, spectacol, activitate sportivă, lansare de carte etc.).

Model de invitație

Dragi părinți,
Colectivul clasei a IV-a vă invită la serbarea „Crăciunul Copiilor”, care va avea loc în data de 23 decembrie 2016, în sala de festivități a școlii, ora 18.00.
Vă așteptăm cu drag!

Invitația trebuie să conțină informații despre data, locul, ora, denumirea și tipul evenimentului.

Invitație la lectură

Poveștile de iarnă sunt îndrăgite de copii. Citește *Omul de zăpadă* de Hans Christian Andersen și vei afla povestea minunată a unui om de zăpadă.

JURNAL DE CITITOR

ACTIVITATE PRACTICĂ

Realizează o invitație adresată părinților, prin care îi inviți la spectacolul artistic organizat în clasa ta, cu ocazia sărbătorilor de iarnă.

Adaugă invitația la portofoliu.

Ne folosim cunoștințele!

1. Scrie textul unei invitații adresate unui prieten pe care îl inviți la spectacolul de colinde, unde tu vei fi solist.

Textul creativ după un plan de idei

Ne amintim!

Pentru a realiza un text creativ după un plan de idei, este necesar să respectăm ordinea întâmplărilor date, iar informațiile cuprinse în planul de idei să se regăsească în conținutul textului creativ.

Ne folosim cunoștințele!

1. Redactează o compunere după următorul plan de idei.

Amintiți-vă părțile unui text creativ: *introducere, cuprins, încheiere!*

1. În Ajunul Crăciunului, seara, un copil citește povestea „Moș Crăciun a fost răpit”.
2. Copilul nu termină povestea de citit și adoarme.
3. În vis, copilul se întâlnește cu un elf, care îi spune că Moș Crăciun a fost răpit.
4. Copilul ajunge la grotlele celor cinci spirite.
5. Cele cinci spirite nu doresc să-l elibereze pe Moș Crăciun.
6. Copilul îmbunează fiecare spirit în parte.
7. Moș Crăciun este eliberat.
8. Dimineața, copilul găsește sub bradul împodobit un cadou și o scrisoare de la Moș Crăciun.
9. Copilul scrie o poveste despre visul său.

PORTOFOLIUL

Desenează personaje întâlnite în povestirea *Moș Crăciun a fost răpit* după Lyam Frank Baum, așa cum îți le imaginezi.

EXPRIMĂ-ȚI PĂREREA!

Crezi că există Moș Crăciun? Argumentează-ți răspunsul!

LUCREZ ÎN ECHIPĂ

Împărțiți în echipe de câte trei elevi, realizați câte un poster în care să prezentați tradiții și obiceiuri de iarnă din diferite zone ale țării.

Realizați o expoziție cu toate posterele.

Patinele de argint

după Mary Elizabeth Mapes-Dodge

Într-o dimineață de decembrie, Hans și Gretel Brinker, stăteau la marginea unui lac înghețat. Erau îmbrăcați sărăcăcios, iar mama lor nu avea suficienți bani pentru a le cumpăra patine așa că ei își fabricaseră unele din lemn.

– N-avem mult timp, a spus Hans. Trebuie s-o ajutăm pe mama.

Apoi, fratele și sora, ținându-se de mână, au pornit patinând.

Deodată, Hans a căzut pe spate, cu picioarele agitându-se în aer. Gretel a izbucnit în râs și s-a grăbit să-i vină în ajutor, dar Hans se ridică în picioare râzând. În acel moment, s-a auzit vocea mamei strigându-i.

Hans și Gretel erau copiii ascultători și ajutau în gospodărie.

Mama lor muncea să asigure existența familiei, tricotând și vânzând produse din grădină. Tatăl, de când a fost accidentat, nu a mai putut lucra.

Hans, mai mare decât Gretel, avea cincisprezece ani. Era înalt și avea părul blond și des.

Gretel avea doisprezece ani. Era subțirică și vioaie. Cu ochii mari și obrații roșii, avea un chip încântător. Ea cânta, avea o voce fermecătoare dar nu era preocupată suficient de școală. Hans era mult mai silitor decât ea.

Ei mergeau la școală doar iarna, pentru că întotdeauna era ceva de făcut acasă: de copt pâinea, de tricotat ciorapii și apoi de vândut. În timp ce Hans și Gretel munceau, alți băieți și fete se distrau.

Într-o zi, după ore, elevii au mers să patineze și Charles i-a atras atenția Hildei asupra lui Hans și Gretel:

– Privește-i pe băiatul și fata aceea, cu patinele lor din lemn! Parcă ar fi niște dulapuri.

– Cred că nu-i comod să patinezi cu așa ceva. Și totuși, copiii aceștia fac minunății, a răspuns Hilda cu blândețe.

Hilda se apropie de Gretel.

– Fetița mea, cum te cheamă?

– Gretel, domnișoară! Și acesta este fratele meu Hans.

– Ar trebui să te îmbraci cu ceva mai călduros. Ce vârstă ai?

– Am doisprezece ani, domnișoară.

– Iar eu am paisprezece ani. Ai grijă să nu te prindă frigul, dacă nu vrei să te îmbolnăvești.

Hilda a înțeles că nu aveau cu ce să-și cumpere haine mai călduroase. Ea a spus:

– Aici trebuie să aibă loc un concurs de patinaj cu ocazia zilei de naștere a mamei mele, pe 20 decembrie. Sper că veți participa și voi.

– Domnișoară, asta nu s-ar putea cu patine ca ale noastre, a răspuns Hans.

– Dar vom asista la concurs, s-a grăbit să adauge Gretel.

Hilda regreta că-și cheltuisese banii de buzunar pe dantele și jucării. Nu-i mai rămăseseră decât opt monede de argint, ceea ce nu ajungea ca să cumpere decât o pereche de patine.

Uitându-se la picioarele lui Hans și la cele ale lui Gretel, a spus:

– Iată, cu suma asta, puteți cumpăra patine pentru cel care are șanse mai mari să câștige.

Hilda i-a dat banii lui Hans, a salutat și s-a îndepărtat ca să se întâlnească cu Charles.

– Domnișoară, vă mulțumesc mult, dar nu putem primi acești bani, a spus Hans.

– De ce nu?

– Pentru că n-am făcut nimic ca să-i câștigăm.

Hilda, care remarcase colierul drăguț al lui Gretel, l-a întrebat pe Hans:

– Nu cumva tu ai **sculptat șiragul** de la gâtul surorii tale?

– Da, domnișoară Hilda, îmi place să sculptez în timpul liber.

– Ei bine, ca să câștigi acești bani, fă-mi și mie un colier la fel.

– Bine, a spus el întorcându-se spre Gretel. Să păstrăm banii. Dar voi lucra și toată noaptea, dacă trebuie, ca să termin colierul până mâine.

– Ce bună este domnișoara aceasta! Vom cumpăra mâine patinele de la târg.

– Nu, Gretel, nu patine! Vreau să ai un palton călduros.

– Nu mi-e frig niciodată. Dacă nu cumperi patine, voi fi foarte nefericită, a spus Gretel.

Hans își dorea să participe la competiție. Cu o pereche bună de patine, ar fi câștigat sigur.

– Hans, cumpără patine pentru tine! Când voi fi mai mare, le voi purta și eu.

– Nu, Gretel, eu am timp să aștept. Dacă nu vrei palton, patinele vor fi ale tale.

Ochii fetiței străluceau de mulțumire, dar și-a revenit imediat:

– Nu, Hans! Tu meriți patinele, pentru că tu ai câștigat banii.

– Nu, Gretel, îți trebuie o pereche de patine exact numărul tău și, până pe 20 decembrie, ai să exersezi în fiecare zi. Altfel, n-ai să câștigi.

A doua zi, Hilda i-a făcut cadou lui Gretel o haină roșie.

Hans își privea sora patinând și nu era singurul care o admira.

– Fetița cu haina roșie și fustă peticită poate să câștige concursul, îi spune Pierre lui Charles.

– Este preferata Hildei. Patinele din oțel pe care le poartă sunt dăruite de către ea.

– Hilda e la fel de bună pe cât e de frumoasă, a spus Pierre bucuros.

Apoi, după ce a admirat colierul de la gâtul Hildei, Pierre i-a comandat lui Hans un colier asemănător, pentru sora lui.

Astfel, după ce a muncit două nopți, Hans a cumpărat două perechi de patine din oțel.

Medalion literar

Mary Elizabeth Mapes-Dodge (1831- 1905) s-a născut la New York. A fost autoare de cărți pentru copii.

Patinele de argint (1864) este cel mai renumit dintre romanele sale, pentru care a primit premiul Academiei Franceze.

A devenit editorul revistei *Sfântul Nicolae*. Aceasta a devenit cea mai cunoscută revistă pentru copii.

Vocabular

sculptat: cioplit

șirag: mărgelile înșirate pe un fir

Magia iernii

Înțelegem textul!

Pălăriile gânditoare

o informează: Cine erau Hans și Gretel?

● spune ce simți: Spune ce simți în legătură cu faptul că Hans dorește să-i cumpere patine sau palton lui Gretel, iar ea insistă ca Hans să-și cumpere patine.

● aspecte negative: Cu ce elemente (situații) prezentate în text nu ești de acord?

● aspecte pozitive: Ce calități avea Hilda?

● generează idei noi: Continuă povestea cu un final imaginat de tine.

● clarifică: De ce crezi că textul are titlul „Patinele de argint”?

Adjectivul. Acordul adjectivului cu substantivul

Ne amintim!

Adjectivul este partea de vorbire care exprimă însușiri ale ființelor, ale lucrurilor, ale fenomenelor etc.

Adjectivul se acordă în gen și număr cu substantivul pe care îl însoțește.

Adjectivele care la numărul singular se termină în -iu, la numărul plural se termină în:

- -ii, când se află după substantiv;
- -iii, când se află înaintea substantivului.

Ne folosim cunoștințele!

1. Selectează șase adjective din textul *Patinele de argint*.
2. Scrie substantive potrivite pentru următoarele adjective: *blândă, strălucitori, argintii, roșie, pufoasă, înnorat, curată, fericit*.
3. Alcătuieste enunțuri în care să introduci adjective cu sens opus pentru următoarele: *înalt, întunecoasă, dulce, leneș, rară, sfioasă*.
4. Scrie câte trei adjective pentru fiecare din următoarele substantive: *copii, fulg, mamă, poveste, patine*.
5. Transcrie fragmentul de mai jos, făcând acordul adjectivelor din paranteze în gen și număr cu substantivele pe care le însoțesc.

Iarna (strălucitor) a sosit pe neașteptate. Zăpada (cristalin) s-a așternut într-o noapte (geroși) peste pământul (amorțite). Spre dimineață, fulgii (catifelată) au brodat flori (vesel) pe geamurile (înaltă) ale ferestrelor (transparent).

Copiii (zglobiu) privesc fericiți peisajul (feerică) al (minunați) ierni.

6. Precizează numărul și genul adjectivelor din fragmentul transcris, știind că acestea se acordă în gen și număr cu substantivele pe care le însoțesc.

Poziția adjectivului față de substantiv

Ne amintim!

Adjectivul se află, de obicei, după substantivul pe care îl însoțește, dar se poate afla și înaintea substantivului, iar atunci își modifică forma.

Ne folosim cunoștințele!

1. Schimbă poziția adjectivelor față de substantivele pe care le însoțesc.

floare mirositoare, tată grijuliu, cer senin, interesantele cărți, film captivant, rochii azurii, iertătorii bunici, clopoțel auriu, ochi ageri

2. Scrie câte un adjectiv potrivit pentru substantivele: *casă, familie, brad, sărbătoare, mireasmă.*

3. Alcătuieste câte un enunț în care adjectivele scrise la exercițiul 2 să se afle înainte și după substantiv.

Să scriem corect!

1. Copiii **sar** de bucurie.
2. **S-ar** duce la săniuș, dacă nu s-ar topi zăpada.

sar
s-ar

- Se scrie **sar** când cuvântul are înțelesul de *a sări*.
- Se scrie **s-ar** când sunt două cuvinte care se rostesc într-o singură silabă.

Exersăm!

1. Transcrie enunțurile, alegând formele potrivite ale cuvintelor *sar/ s-ar*.
Maria *sar/ s-ar* plimba cu bicicleta.
Veverițele *sar/ s-ar* sprintene din ramură în ramură.
Dacă *sar/ s-ar* strădui mai mult, *sar/ s-ar* duce la concurs.
2. Formulează câte două enunțuri în care să folosești cuvintele *s-ar* și *sar*.

Înțelegerea în profunzime a mesajului textului Extragerea unor elemente semnificative din text pentru a susține o opinie

Ne amintim!

Pentru a susține o opinie, este recomandat să folosim argumente cu ajutorul cărora să convingem partenerul sau partenerii de comunicare.

În susținerea unei opinii putem folosi cuvinte și expresii precum: *deoarece, ca exemplu, pentru că, luând în considerare, deci etc.*

1. Care sunt personajele întâlnite în textul *Patinele de argint*? Numește-le!
2. Ce personaj a fost preocupat de faptul că cei doi frați nu aveau patine de oțel?
3. Alege, din text, elementele (cuvintele, expresiile, enunțurile) semnificative (importante) pentru a susține opiniile de mai jos.
  - Hilda i-a ajutat pe cei doi frați pentru că era o persoană bună.
  - Hans își iubea sora.

4. Eseul de cinci minute

Scrie, în timp de cinci minute, un text prin care să susții cu argumente din povestire una dintre opiniile prezentate la exercițiul 3. Folosește pentru susținerea opiniei cuvinte și expresii de tipul: *de exemplu, spre exemplu, deoarece, având în vedere, întrucât, datorită faptului că, rezultă că.*

AM PLECAT SĂ COLINDĂM

Cântați!

Sculați gazde

Sculați, gazde, nu dormiți,
Vremea e să vă treziți.
Casa să vi-o aranjați,
Flori de măr,
Și masa s-o încărcăți
Flori de măr.

Noi umblăm și colindăm
La mulți ani să vă urăm,
Să trăiți, să-ntineriți,
Flori de măr,
Pentru mulți ani fericiți,
Flori de măr.

Și la anul vom veni,
Numai dacă ni-ți pofti.
Și mai multe vom ura,
Flori de măr,
Un covrig dacă ni-ți da,
Flori de măr.

Și colinda nu-i mai multă,
Să trăiască cine ascultă!
Din seara Ajunului
Flori de măr,
Până-ntr-a Crăciunului
Flori de măr!

Memorați! Plugușorul

Măine anul se-noiește,
Plugușorul se pornește,
Plugușor cu șase boi,
Boșori mânați de noi,
Boșorii di-nainte
Cu cornițe poleite,
Boșorii din mijloc
Cu cornițele de foc,
Boșorii de la roată
Cu cornițele de piatră.
Urați flăcăi, mânați mări!
Câți cărbuni sunt în cuptor,
Atâtea vite-n obor!
Câte frunze în frunzar,
Atâția bani în buzunar!
Cei din casă să trăiască,
Afară să izvorească!
Urați flăcăi, mânați mări!

Descoperim!

Doi copii, un frate și o soră, s-au abătut într-o zi din drumul spre casă. Au ajuns în parc.

- Joacă-te cu noi, i-au spus ei unei vrăbiuțe.
- M-aș juca, răspunse vrăbiuța, dar trebuie să-mi hrănesc puișorii.
- Joacă-te cu noi, i-au spus copiii unei libelule gingașe.
- N-am timp acum! Trebuie să adun nectar din flori.
- Dar tu n-ai vrea să te joci cu noi? I-au întrebat pe vânt.
- Duceți-vă acasă! Acum merg să împrăștii semințe pe câmp...

- Identifică în textul de mai sus personajele care participă la acțiuni și scrie-le într-un tabel ca cel de mai jos.

personaje - oameni	personaje - animale, plante	personaje - fenomene ale naturii

Reținem!

Personajele literare sunt cele care participă la acțiunile dintr-un text literar. Ele pot fi oameni, animale, plante, fenomene ale naturii, obiecte care capătă însușiri omenești.

Personajele întâlnite în textele literare pot fi:

- **principale** - cele mai importante din text;
- **secundare** - mai puțin importante în text.

Exersăm!

1. Care sunt personajele principale și cele secundare din textul *Patinele de argint*?
2. Enumeră personajele principale din trei texte studiate.

Descrierea de tip portret a unui personaj pe baza unui plan simplu

Descoperim!

1. Enumeră trăsăturile fizice și morale ale lui Gretel, care pot fi desprinse din text, cu ajutorul următorului plan:

- prezentarea făcută de autor;
- aprecierile făcute de alte personaje;
- faptele lui Gretel;
- obiceiurile, pasiunile, felul în care vorbește Gretel.

În funcție de trăsăturile morale, personajele pot fi pozitive când reprezintă binele sau negative când reprezintă răul.

2. Exprimă-ți părerea în legătură cu Gretel, specificând cărei categorii de personaje îi aparține: pozitive sau negative.

Reținem!

Descrierea care surprinde trăsăturile fizice și sufletești (morale) ale unui personaj se numește **descriere portret**.

Exersăm!

1. Redactează după planul de mai sus o descriere de tip portret a lui Gretel.
2. Realizează o descriere de tip portret a unui personaj preferat.
3. Susține-ți opinia în legătură cu faptele personajului descris, folosind argumente din textul în care l-ai întâlnit.

LUCREZ ÎN ECHIPĂ

Împărțiți în echipe, realizați descrieri de tip portret ale personajelor din filme pentru copii. Desenați pe tablă un tabel cu două rubrici și enumerați într-o rubrică personajele pozitive, iar în cealaltă rubrică personajele negative.

— Descrierea de tip portret a persoanei proprii pe baza unui plan simplu —

Scrie un text scurt în care să te prezinți unei persoane, prin corespondență la primul mesaj. Urmărește planul simplu de mai jos.

- Prezentarea unor date de identitate (nume, vârstă etc.).
- Prezentarea unor trăsături fizice.
- Prezentarea unor trăsături morale.
- Prezentarea unor aspecte referitoare la: preferințele tale, pasiunile tale etc.

ACTIVITATE PRACTICĂ

Realizează portretul tău, folosind colajul sau desenhul.

Organizați o expoziție cu aceste portrete și descrieți-le.

— Oferirea de informații referitoare la universul școlar și extrașcolar —

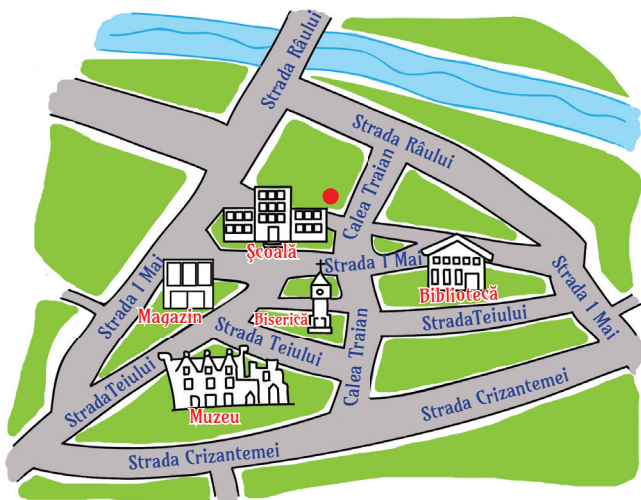
1. Oferă informații despre un eveniment desfășurat în școala ta, la care ai participat.
2. Realizează un portofoliu în care să prezinți proiecte extrașcolare desfășurate în acest semestru.
3. Adună într-un album poze din excursiile în care ai călătorit.
4. Confectionează un afiș prin care să oferi informații despre școala ta, copiilor de la alte școli.

Informațiile pe care le oferim trebuie să fie formulate clar și să fie corecte.

Planul simplu de oraș și harta

• **Planul** este un desen prin care se reprezintă schematic suprafețele și obiectele din mediul înconjurător, redată într-o formă mult micșorată comparativ cu mărimea lor reală.

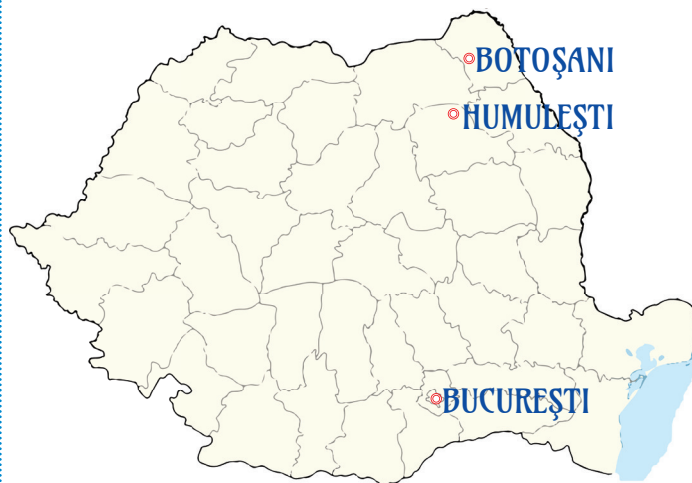
- Observă mai jos planul unei localități.

• Imaginează-ți că te afli în locul marcat de punctul roșu din plan, iar un turist îți cere informații despre cum să ajungă la muzeul din localitate.

Realizează un dialog între tine și turist, în care să oferi informațiile cerute de acesta.

• **Harta** este un desen poziționat după punctele cardinale, prin care sunt reprezentate, mult micșorat, suprafețele de teren și elementele geografice (localități, forme de relief, ape etc.), cu ajutorul semnelor convenționale.

• Caută informații în *Medalioanele literare* de la textele studiate și identifică scriitorii care s-au născut în localitățile a căror denumire apare pe hartă.

— Scriem corect! —

1. Am fost **numai** eu la spectacol.
2. **Numai** ce am ajuns și a început să ningă.
3. **Nu mai** desenez.

**numai
nu mai**

• Se scrie **numai** când cuvântul are sensul de *doar, tocmai*.

• Se scrie **nu mai** când cele două cuvinte arată încetarea acțiunii.

- Alcătuiește câte trei enunțuri în care să introduci cuvintele *numai* și *nu mai*.

RECAPITULARE

Povestea unui brad

adaptare după Hans Christian Andersen

Afară, într-un loc unde putea să-l mângâie soarele, cu aer curat și o mulțime de brazi și molizi în jurul lui, creștea un brăduț frumos.

– Ah, de aș fi și eu la fel de mare ca ceilalți copaci! suspina copăcelul. Mi-aș putea întinde ramurile până departe și aș ajunge cu vârful să privesc în lumea largă. Păsările și-ar face cuibul în crengile mele.

Peste trei ierni copăcelul crescuse. „Ah, să crești, să ajungi mare și bătrân, iată singurul lucru frumos pe lume”, își zicea brăduțul.

Toamna, tăietorii de lemne doborau câțiva dintre copacii cei mari. Tânărul brad, se cutremura văzând cum arborii se prăbușeau și cum li se retezau crengile. Apoi erau duși afară din pădure.

Primăvara, bradul întreba rândunelele și berzele dacă au văzut brazii tăiați. Rândunelele nu știau nimic, dar barza zise:

– Am întâlnit multe corăbii pe când zburam din Egipt înapoi. Cred că aceste corăbii erau arborii voștri, căci miroseau a brad.

– De m-aș face mai repede mare să pot pleca și eu în largul mării!

– Păi ar fi o poveste cam lungă, zise barza și își luă zborul.

– Bucură-te cât de mult poți de tinerețe și de verdeața ta proaspătă! îl îndemneau pe brad razele soarelui.

Când se apropia Crăciunul, erau doborâți copăceii tineri de tot.

– Unde-i duc? Și de ce își păstrează crengile? întreba bradul.

– Noi știm unde se duc! ciripeau vrăbiile. I-am văzut prin fereastră, în camere mari și luminoase, împodobite cu cele mai frumoase lucruri.

– Și apoi ce se întâmplă cu ei? întreabă bradul.

– Mai mult nu am văzut nici noi. Dar erau neasemuit de frumoși!

– De mi-ar fi și mie dat să mă văd în camera caldă, cu toată strălucirea și măreția aceea! De-ar veni odată Crăciunul!

– Bucură-te de noi! îi șopteau aerul și lumina soarelui.

Înainte de Crăciun, pe el îl doborâra primul. Era mâhnit că trebuia să se despartă de locul lui de **baștină**, că n-o să mai revadă niciodată florile din jur și păsările care zburau în înaltul cerului.

– Bradul ăsta e minunat! Numai de el avem nevoie.

Bradul a fost dus într-o sală mare și frumoasă cu canapele de mătase și mese mari pline de cărți și jucării. A fost pus într-un **ciubăr** umplut cu nisip, pe un covor mare și pestriț. Ce bine se

simțea bradul!

Tinerii au început să-l împodobească cu peste o sută de lumânărele, coșulețe mici din hârtie colorată și umplute cu **zaharicale**, mere și nuci aurite. Păpuși se legănav în verdele frunzelor, iar în vârful, fusesse prinsă o stea **făurită** din hârtie aurită.

„Ah, suspină bradul, de-ar fi odată seară, să aprindă lumânările! O să stau oare și vara gătit cum sunt acum?”

Au fost aprinse lumânările. Bradul tremura din toate rămurelele.

Deodată o mulțime de copii **năvăliră** în încăpere. Ei încinseră o horă în jurul bradului buciros și se porniră să culeagă daruri, unul după altul. **Tăbărâră** asupra lui de-i trosniră crengile.

„O poveste! O poveste!”, strigară copiii. Și traseră lângă pom un om scund și gras. El se așeză și povesti despre Gogoș-Cocoloș care s-a dat de-a dura pe toate treptele și a căpătat o domniță de nevastă ..., iar copiii băteau din palme și ziceau: „Mai spune!”

Bradul tăcea dus pe gânduri. Păsările din pădure nu au istorisit asemenea povești. „Da, da, cine știe? Poate capăt și eu o domniță.” Și se bucura că în ziua următoare îl vor împodobi din nou cu lumânări și jucării, cu betea și cu fructe. Dar nu a fost așa.

Dimineața bradul a fost urcat în pod și așezat într-un colț, unde nu putea pătrunde lumina zilei.

„Ce-o mai fi însemnând și asta? se întreba pomul. Ce să caut eu aici în podul ăsta? ... Cât de plăcut era afară, în pădure! Cât de singur mă simt aici!”

– Chiț, Chiț! chițai un șoricel. Apoi mai veni unul. Amândoi se furișară printre crengi.

– E un frig groaznic, ziseră șoricelii. Cum de-ai ajuns aici, bătrâne brad?

– Dar nu-s bătrân deloc! răspunse bradul. Sunt alții mult mai bătrâni ca mine.

– Spune-ne, care e locul cel mai frumos de pe pământ? Ai fost pe acolo?

– Pădurea unde strălucește soarele și cântă păsările.

Și se porni să-și povestească **de-a fir a păr** copilăria, iar șoricelii ascultau și se minunau:

– Multe ai mai văzut! Cât de fericit trebuie să fi fost acolo în pădure!

Într-o dimineață, un om îl aduse la lumina zilei. În curte se jucau câțiva copii. Unul dintre cei mai mici dădu fuga la brad. Îi smulse steaua aurie. Omul se apropie de el cu o **toporișcă** în mână.

„Voi sfârși pe foc!”, se gândi bradul și începu să tremure.

Dar omul îl ciopli și făcu din el scăunele pentru copii.

În casa plină de veselie, brăduțul transformat în scăunele nu s-a mai simțit niciodată singur, dar gândul îi mai zbura uneori la culmile unde cândva îl mângâiau razele soarelui. Acum, acolo, se bucurau de aer proaspăt alți brazi plantați de oameni, din primăvară.

Vocabular

baștină: locul unde s-a născut

ciubăr: vas mare din lemn

zaharicale: dulciuri

a făuri: a crea, a construi

a năvăli: a se repezi

a tăbări: a se năpusti, a se repezi

de-a fir a păr: cu de-amănuntul

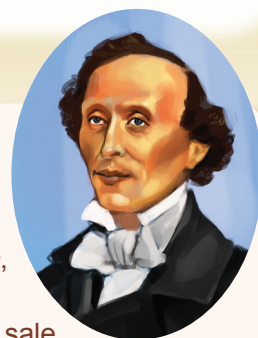
toporișcă: topor mic

Medalion literar

Hans Christian Andersen (1805 - 1875) a fost scriitor danez, celebru pentru basmele sale.

Printre cele mai cunoscute povești ale sale se numără *Hainele cele noi ale împăratului*, *Mica Sirenă*, *Crăiasa Zăpezilor* și *Rățușca cea urâtă*.

Andersen a adus bucurie copiilor prin basmele sale care au fost traduse în peste o sută de limbi și continuă să fie publicate în milioane de exemplare în întreaga lume.

1. Transferă informațiile din text într-un tabel asemănător celui de mai jos.

Personaje		Situația de început	Cauza care schimbă situația de început	Momentul de maximă intensitate	Finalul poveștii
principale	secundare				

Mația iernii

2. Exprimă-ți opinia în legătură cu faptul că brăduțul a fost tăiat din pădure. Susține-ți părerea, folosind elemente din text.

3. Eseul de cinci minute

Scrie, în timp de cinci minute, un scurt text în care să prezinți ce s-a întâmplat cu brăduțul tău după ce s-au sfârșit sărbătorile de iarnă.

4. Identifică substantivele din fragmentul marcat și precizează felul, numărul și genul acestora.

5. Alcătuieste patru enunțuri pe baza imaginii de mai jos, în care să folosești cel puțin patru adjective dintre care două să se afle înaintea substantivului pe care îl determină. Precizează numărul și genul adjectivelor.

EXPRIMĂ-ȚI PĂREREA!

Consideri că este bine să tăiem brazii pentru a-i împodobi?
Argumentează-ți răspunsul!

6. Prezintă portretul unui personaj dintr-un serial pentru copii sau dintr-o poveste, precizând trăsăturile fizice și morale ale acestuia.

7. Alcătuieste un text creativ de zece - douăsprezece rânduri în care să introduci cuvintele *sar, s-ar, n-are, n-aveți, n-avem, numai, nu mai*, după următorul plan de idei:

1. Se apropie sărbătorile de iarnă.
2. Pădurarul și cei doi copii ai săi merg în pădure să taie un brad pentru Crăciun.
3. În bradul pe care l-au ales, niște veverițe se jucau.
4. Copiii poartă o conversație cu veverițele despre falnicul brad.
5. În urma conversației, copiii și tatăl hotărăsc să cumpere un brad plantat în ghiveci.
6. Veverițele rămân în brad fericite.

8. Alcătuieste planul dezvoltat de idei al textului *Povestea unui brad* după Hans Christian Andersen.

9. Scrie textul unei invitații adresată unchiului tău, cu ocazia aniversării zilei tale de naștere.

Invitație la lectură

Citind *Poveste de iarnă* de Mircea Sântimbreanu, vei afla cum o fetiță face față provocărilor iernii.

JURNAL DE CITITOR

JOC DE ROL

Interpretați rolurile unor personaje cunoscute.

Apreciați și discutați interpretarea colegilor, precizând dacă aceștia au evidențiat trăsăturile morale ale personajelor.

PORTOFOLIU

Transformă verbele în adjective și creează o scurtă poveste în care să le folosești.

*se joacă, se bucură,
înflorește, respectă,
se îmbujorează*

JOCUL NUMELUI

Fiecare copil își spune prenumele însoțit de un adjectiv care să înceapă cu prima literă din prenume.

LUCREZ ÎN ECHIPĂ

Împărțiți în echipe, identificați un aspect interesant al textului și realizați o minidezbateră, pornind de la acesta.

EVALUARE

Un bulgăre de zăpadă

după Edmondo De Amicis

Ninge întruna cu fulgi mari, jucăuși, ca niște fluturi albi care zburdă prin aer și apoi se așază liniștiți pe pământul înghețat.

S-a întâmplat ceva trist azi dimineată cu zăpada, când am ieșit din școală. Băieții, cum ajunseră pe Corso, începură să se bată cu bulgări făcuți din zăpadă **jilavă** care, atunci când o strângi în mâini, se face tare ca piatra. Trecea multă lume pe trotuare. Un om le strigă:

– Astâmpărați-vă, măi băieți! O să vă loviți!

În minutul acela se auzi un vaiet îngrozitor ce venea din partea cealaltă a trotuarului și un biet bătrân, căruia îi căzuse pălăria, **șovăi** și își acoperi ochii cu amândouă mâinile, iar un băiețel care stătea lângă dânsul strigă din toate puterile: „Ajutor, ajutor!”. Un bulgăre de zăpadă îl lovide pe bietul bătrân drept în ochi și i-a spart ochelarii.

Băieții se împrăștiară într-o clipă. Eu mă aflam la ușa librăriei, unde intrase tata, și am văzut că vin mulți dintre colegii mei de clasă, care **se vârău** prin mulțime și se prefăceau că se uită pe la **galantare**. Printre ei erau: Garrone, cu veșnica lui bucată de pâine în mână, Coretti, Zidărașul și Garoffi, băiatul care strânge în colecția sa timbre poștale.

În jurul bătrânului se adunase multă lume. Un **gardist** întreba în dreapta și în stânga cum s-a întâmplat:

– Cine a azvârlit? Spuneți, care dintre voi? Și pipăia mâinile băieților, ca să vadă care dintre ei le avea reci și ude.

Garoffi stătea lângă mine. Era galben ca ceara și tremura din toate încheieturile. Parcă ar fi vrut să se ascundă, să nu-l mai vadă nimeni.

– Nu vreți să spuneți care dintre voi a azvârlit? strigă iar gardistul.

Atunci l-am văzut pe Garrone apropiindu-se de Garoffi, zicându-i acestuia, încet, la ureche:

– Haide, du-te de mărturisește! N-ar fi păcat să lași pe altul, să fie prins în locul tău? Nu e nimic, fă-ți datoria! adăugase Garrone.

– Mi-e frică, nu îndrăznesc! a spus Garoffi cu vocea stinsă.

– Prinde curaj! Haide, că vin și eu cu tine!

Gardistul și multe alte persoane întrebau în toate părțile mereu:

– Cine a fost? Cine a putut săvârși o astfel de faptă? Bietul bătrân! Sticla de la ochelari i-a intrat în ochi, l-a orbit!... **Ștregarilor!**... Neastâmpăraților!

Săracul Garoffi era așa de aiurit și emoționat, că de-abia se putea ține pe picioare.

– Vino! îi zise Garrone cu glas hotărât. Haide, nu te teme, lasă că te apăr eu! zise apucându-l

Mația iernii

cu putere de braț și îl împinse înainte, susținându-l ca pe un bolnav incapabil să meargă singur. Lumea pricepu și mulți ridicară tonul asupra lui Garoffi. Dar Garrone, apărându-l, strigă:

– Nu cumva ați vrea să săriți zece oameni asupra unui biet copil!

Toți se retraseră și gardistul, luând pe Garoffi de mână, îl duse la o cofetărie, unde se afla rănitul. Recunoscui îndată pe bietul bătrân. Era un funcționar, care locuia cu un nepoțel al său în vârstă de vreo opt ani la al patrulea etaj. Era vecin cu mine. Îl așezaseră pe un fotoliu moale și îi puseseră comprese la ochi. Acum se liniștise.

– N-am făcut înapoi! spunea bietul Garoffi, plângând și tremurând de teamă.

Vreo doi oameni îl împinseră în cofetărie, strigându-i:

– Cere-i iertare, ștregarule! Cere-i iertare bietului bătrân! Neastâmpăratule!

În minutul acela două brațe zdravene îl apucară pe Garoffi de umeri și un glas puternic strigă:

– Nu, domnilor! Din moment ce băiatul a avut curajul să își mărturisească greșeala, nimeni nu mai are dreptul să-l umilească! Se făcu o tăcere generală. Oamenii priveau curioși.

Era directorul școlii noastre, care auzise și văzuse tot ce se petrecuse.

– Acum, zise directorul lui Garoffi, cere-i iertare domnului pentru ce i-ai făcut din greșeală! Garoffi, plângând cu **hohot**, îi cere iertare bătrânului, care îi puse mâna pe frunte și îl mângâie cu blândețe.

Deodată, toți cei de față, au strigat înduioșați către Garoffi:

– Hai, copile! Pleacă liniștit, du-te acasă!

Tata mă scoase din mulțime și, când ajunserăm în uliță, îmi zise:

– Spune-mi, Enrico, ce ai face tu într-o astfel de împrejurare: ți-ai mărturisi și tu greșeala așa cum a făcut Garoffi?

– Da, tată! îi răspunsei.

– Promite-mi că vei face așa, dacă vei fi pus într-o astfel de situație.

– Promit, iubite tată! Și eu aș spune adevărul, asemeni lui Garoffi.

Vocabular

jilav: umed

a șovăi: a merge cu pas nesigur, a se clătina

a vâri: a băga

galantar: vitrina unui magazin în care sunt expuse mostre din mărfurile acestuia

gardist: agent de poliție care făcea de pază pe străzile unui oraș

ștregar: copil zburdalnic, care se ține de pozne

hohot: izbucnire zgomotoasă de plâns

1. Transcrie varianta corectă.

Personajele principale din text sunt: a) Enrico, Garrone, Garoffi; b) Garoffi, Garrone, gardistul, directorul. Garrone îl sfătuiește pe Garoffi: a) să își mărturisească greșeala; b) să plece de la locul incidentului. Lui Garoffi îi iau apărarea: a) tatăl lui Enrico și directorul; b) Garrone și directorul.

2. Exprimă-ți opinia în legătură cu fapta lui Garoffi și susține această opinie, argumentând cu cel puțin două elemente din text.

3. Descrie într-un text de cinci-șapte enunțuri trăsăturile morale ale lui Garrone, așa cum reies din textul *Un bulgăre de zăpadă* după Edmondo De Amicis.

4. Completează un tabel asemănător celui alăturat, folosind cuvintele: *fulgi jucăuși, albi fluturi, glas puternic, băiat sincer, fotoliu moale, bătrân blând*.

substantiv	adjectiv	număr	gen

5. Redactează un text creativ, după planul de idei dat mai jos.

- În parc se va organiza o expoziție de oameni de zăpadă.
- La școală copiii confecționează și scriu invitații pentru părinți și bunici.
- Copiii merg în parc și construiesc oameni de zăpadă.
- Oamenii de zăpadă înfățișează părinți, bunici și copii.
- Expoziția este vizitată de părinți și bunici.
- Toți se amuză de obiectele vestimentare ale oamenilor de zăpadă.

	S	B	FB
1.	o variantă	două variante	trei variante
2.	formularea opiniei fără argumente	formularea opiniei cu un argument	formularea opiniei cu două argumente
3.	descrierea unei trăsături morale	descrierea a două trăsături morale	descrierea a trei trăsături morale
4.	patru - șase cuvinte analizate	șapte - nouă cuvinte analizate	zece - douăsprezece cuvinte analizate
5.	Îndeplinește următorii descriptori cu cinci-șase omisiuni: - alcătuirea propozițiilor într-un text; - prezența elementelor textului creativ (introducere, cuprins, încheiere); - respectarea planului de idei; - exprimare corectă din punct de vedere gramatical și ortografic; - așezarea corectă a textului în pagină; - complexitate/ originalitate.	Îndeplinește următorii descriptori cu trei-patru omisiuni: - alcătuirea propozițiilor într-un text; - prezența elementelor textului creativ (introducere, cuprins, încheiere); - respectarea planului de idei; - exprimare corectă din punct de vedere gramatical și ortografic; - așezarea corectă a textului în pagină; - complexitate/ originalitate.	Îndeplinește următorii descriptori cu o omisiune sau fără omisiuni: - alcătuirea propozițiilor într-un text; - prezența elementelor textului creativ (introducere, cuprins, încheiere); - respectarea planului de idei; - exprimare corectă din punct de vedere gramatical și ortografic; - așezarea corectă a textului în pagină; - complexitate/ originalitate.

EVALUAREA PORTOFOLIULUI

Evaluati portofoliul realizat pe parcursul semestrului I, după următoarele criterii:

- Realizarea temelor propuse la portofoliu;
- Complexitate/ originalitate;
- Aspectul general al portofoliului (aspectul îngrijit, modul de prezentare a temelor etc.).

S	•
B	••
FB	•••

Autoevaluare	Interevaluare (evaluarea unui coleg)	Evaluare (cadrul didactic)

Invitație la lectură

Citiți textele literare din următoarele cărți: *Ulița copilăriei* de Ionel Teodoreanu, *Făt-Frumos când era mic* de Octav Pancu Iași, *Cartea Junglei* de Rudyard Kipling!

JURNAL DE CITITOR

Cuprins

UNITATEA 1 - CLINCHET DE TOAMNĂ

RECAPITULARE	5
<i>Prima zi de școală</i> după Edmondo De Amicis	6
Sunetul, litera, vocalele și consoanele. Cuvântul.	
Despărțirea în silabe	8
Sensul cuvintelor	9
Ortografia și punctuația	9
Comunicarea orală. Solicitarea și oferirea de informații. Prezentarea unei persoane/ a unei cărți	10
Cererea simplă familiară, cererea politicoasă ...	11
Substantivul	11
<i>Statu-Palmă-Barbă-Cot</i> după Frații Grimm	12
Textul literar narativ	14
Adjectivul	14
Descrierea. Fragmentul descriptiv	15
Pronumele	15
<i>Octombrie</i> de George Topîrceanu	16
Poezia	17
Verbul	17
Scrierea imaginativă - textul creativ	17
Textul de informare și funcțional	17
EVALUARE INIȚIALĂ	18
UNITATEA 2 - PAGINI ALESE	19
<i>Lansare de carte</i>	20
Cartea. Rolul ilustrațiilor	22
Scriem corect cel/ ce-l	22
Inițierea și menținerea unui schimb verbal.	
Reformularea unui mesaj în funcție de particularitățile interlocutorului	23
Cuvântul. Despărțirea în silabe	24
Sensul cuvintelor. Cuvinte cu sens asemănător	25
Cuvinte cu sens opus	25
<i>Guleraș Cenușiu</i> după Dimitri N. Mamin-Sibiriak	26
Textul literar narativ	28
Delimitarea textului în fragmente	28
Momentele textului literar narativ	28
Intonarea propozițiilor. Semnele de punctuație	30
Felul propozițiilor după scopul comunicării	30
Spațiul, timpul și personajele în textul narativ ...	32
Planul simplu de idei al textului narativ	32
Povestirea orală și scrisă a unui fragment	33
Scriem corect cea/ ce-a	33
<i>Un inventator român - Traian Vuia</i>	34
Verbul	36
Numărul verbului	36
Persoana verbului	37
RECAPITULARE - Bogăția și veselia - adaptare după Petre Ispirescu	38
EVALUARE - Fluierașul de os - adaptare după Iulia Hașdeu	41
UNITATEA 3 - FILE DE ISTORIE	43
<i>Scrisoarea III</i> de Mihai Eminescu	44
Semnele de punctuație: ghilimelele, punctele de suspensie	45

Pronunțăm și scriem corect	46
Timpul verbului	47
Scriem corect odată/ o dată	47
<i>Moș Ion Roată și Vodă Cuza</i> după Ion Creangă	48
Transformarea dialogului în povestire	50
Povestirea scrisă a unor fragmente	51
Povestirea scrisă a unui text de mică întindere după planul simplu de idei	51
Grupurile de sunete	52
Factorii care pot perturba comunicarea	52
Cuvinte cu aceeași formă și sens diferit	53
Pronunțăm și scriem corect	53
Planul dezvoltat de idei	54
Părțile unui text creativ	54
RECAPITULARE - La Alba Iulia	55
Recapitulare-Proiect-Ziua Națională a României	57
EVALUARE - Ștefan cel Mare și Vrâncioaia - poveste populară	58
ROADELE CUNOAȘTERII (evaluare - proiect) ...	60
UNITATEA 4 - MAGIA IERNII	61
<i>Moș Crăciun a fost răpit</i> după Lyman Frank Baum	62
Povestirea scrisă a unui text de mică întindere după planul dezvoltat de idei	64
Substantivul. Felul substantivelor	65
Pronunțăm și scriem corect	65
Înțelegerea în profunzime a mesajului textului.	
Asocierea elementelor textului cu experiențele proprii	65
Numărul substantivului	66
Genul substantivului	66
Textul funcțional. Invitația	67
Textul creativ după un plan de idei	67
<i>Patinele de argint</i> după Mary E. Mapes-Dodge	68
Adjectivul. Acordul adjectivului cu substantivul	70
Poziția adjectivului față de substantiv	70
Scriem corect sar/ s-ar	71
Înțelegerea în profunzime a mesajului textului. Extragerea unor elemente semnificative din text pentru a susține o opinie	71
Personajul literar	72
Descrierea de tip portret a unui personaj pe baza unui plan simplu	72
Descrierea de tip portret a persoanei proprii pe baza unui plan simplu	73
Oferirea de informații referitoare la universul școlar și extrașcolar	73
Planul simplu de oraș și harta	73
Scriem corect numai/ nu mai	73
RECAPITULARE - Povestea unui brad - adaptare după Hans Christian Andersen	74
EVALUARE - Un bulgăre de zăpadă după Edmondo De Amicis	77
Evaluarea portofoliului	79